

Jeugd

Hoe jongeren als pionnen worden bewogen in het schaakspel van de georganiseerde criminaliteit

Inhoud

Afkortingenlijst	5
1. Inleiding en opzet	6
1.1. Achtergrond, doel en opzet	6
1.1.1. Begrippenkader	8
2. Themastudie Jeugd: context.....	9
2.1. Een kleine groep recidiverende jongeren in een tijd van dalende criminaliteit..	9
2.1.1. Groot deel van jeugdige betrokkenheid buiten beeld door registratiegrenzen en meldgedrag	12
2.2. Het ingroeiproces in georganiseerde criminaliteit als samenspel van toeval en selectie	14
2.2.1. Actieve werving van jongeren door CSV's middels vertrouwen, verleiding en erkenning.....	14
2.2.2. Indirecte werving van jongeren via familie, vrienden en sociale omgevingen 15	
2.2.3. Vervagende grenzen tussen fysieke en digitale werving van jongeren	16
2.2.4. Uitbuiting van jongeren door dwang, misleiding en machtsongelijkheid..	17
2.2.5. Strategische aantrekkingskracht en ontwikkelingskwetsbaarheid maken jongeren tot doelwit van CSV's	19
2.3. Kwetsbaarheid van jongeren voor georganiseerde criminaliteit: rol van risico- en beschermende factoren.....	21
2.3.1. Kwetsbare netwerken en negatieve invloeden als valkuilen voor instroom in georganiseerde criminaliteit	21
2.3.2. Sociale steun, erkenning en persoonlijke aspiraties als schild tegen rekrutering	26
3. Methode	28
3.1. Onderzoeksontwerp	28
3.2. Dataverzameling.....	28
3.2.1. Respondentenwerving.....	29
3.2.2. Eerste verkennende expertsessie	29
3.2.3. Interviews	30
3.2.4. Toetsende expertsessies.....	32
3.4. Ethische overweging en privacy	34

4. Resultaten: patronen van aantrekkelijkheid, betrokkenheid en impact van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	35
4.1. De strategische meerwaarde van jongeren voor CSV's	35
4.1.1. Economische voordelen: goedkope en flexibele arbeidskrachten	35
4.1.2. Juridische voordelen: beperkte aansprakelijkheid en lagere pakkans	35
4.1.3. Operationele voordelen: onopvallend en gender-specifiek ingezet	36
4.1.4. Sociale voordelen: lokale inbedding en netwerktoegang.....	36
4.1.5. Onvolledige hersenrijping en gevoeligheid voor korte termijnbeloningen	36
4.1.6. Identiteitsvorming, erkenning en beperkt toekomstperspectief	37
4.1.7. Specifieke kwetsbaarheid van jongeren met een LVB.....	37
4.1.8. Jeugdgroepen als schakel naar georganiseerde criminaliteit.....	38
4.2. Beweegredenen van jongeren om betrokken te raken bij georganiseerde criminaliteit	38
4.2.1. Financiële en sociale motieven als sleutelfactoren in het proces van jeugdige betrokkenheid	38
4.2.2. Dunne lijn tussen jeugdig experimenteren en de opstap naar georganiseerde criminaliteit	39
4.2.3. Normalisering van drugsgebruik en moeilijkheden bij uitstappen houden jongeren in georganiseerde criminaliteit.....	39
4.3. De georganiseerde verleiding: strategieën van werving en beïnvloeding door CSV's	40
4.3.1. Verschillende perspectieven op ingroei en rekrutering	40
4.3.2. Alledaagse omgevingen als toegangspoorten tot georganiseerde criminaliteit.....	40
4.3.3. Mechanismen van beïnvloeding door CSV's en bewuste positionering van jongeren	41
4.3.4. Digitale omgevingen als katalysator voor werving van jongeren	42
4.3.5. Fluïde structuren en onzichtbare regie van werving.....	43
4.3.6. Strategische overwegingen in het wervingsproces	43
4.4. Risico- en beschermende factoren	44
4.4.1. Meervoudige en contextafhankelijke risicofactoren bepalen kwetsbaarheid voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	44
4.4.2. Persoonlijke aandacht, perspectief en constructieve tijdsbesteding als buffer tegen vatbaarheid voor georganiseerde criminaliteit.....	47

4.5. Kwetsbaarheden in het huidige systeem	48
4.5.1. Fragmentatie in jeugdhulp en beperkte zorgtoegang.....	48
4.5.2. Structurele kwetsbaarheden binnen het onderwijs	50
4.5.3. Digitale omgeving als bron van kwetsbaarheden en kansen voor CSV's	53
4.5.4. Leefomgeving en justitiële beperkingen	55
4.6. Ondermijnende effecten van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	57
4.6.1. <i>Ondermijnende effecten op individueel niveau</i>	57
4.6.2. Ondermijnende effecten op maatschappelijk niveau	58
5. Breder maatschappelijke context: trends en ontwikkelingen als context voor jeugdige kwetsbaarheid	62
5.1. Demografische verschuivingen als bepalende factor voor regionale kansen en kwetsbaarheden.....	62
5.2. Economische omstandigheden als armoede, woonuitdagingen en werkloosheid als context voor jeugdige vatbaarheid	63
5.3. Sociaal-culturele ontwikkelingen vergroten druk op welzijn, weerbaarheid en leefstijl van jongeren	64
5.4. De groeiende maar ambivalente rol van technologische ontwikkelingen	65
5.6. Ecologische bewustwording en uitdagingen in toepassing.....	65
5.7. Politiek-juridische keuzes in financiering, regelgeving en de betekenis voor (kwetsbare) jongeren	66
6. Discussie: de gelaagde dynamiek tussen kwetsbaarheid, aantrekking en systeemfalen.....	67
6.1. Kwetsbaarheid van jongeren als strategische meerwaarde voor CSV's.....	67
6.1.1. Neurobiologische en ontwikkelingspsychologische factoren als verklaring voor verhoogde vatbaarheid	68
6.1.2. Gendergerelateerde verschillen in beïnvloedbaarheid en inzetbaarheid nuttig voor CSV's.....	68
6.1.3. Strategische inzetbaarheid van jongeren door CSV's: risico's en vaardigheden	68
6.2. Werving van jongeren als diffuus en verwerven proces.....	69
6.3. De contextafhankelijke werking van risico- en beschermende factoren bij jongeren	70
6.3.1. Kwetsbaarheden en versterkende omstandigheden bij jongeren	70

6.3.2. Weerbaarheid vergroten middels steun, rolmodellen en zinvolle activiteiten	71
6.3.3. Vroegsignalering en het tijdig herkennen van beginnende betrokkenheid	71
6.4. Systeemkwetsbaarheden als voedingsbodem voor jeugdige betrokkenheid...	71
6.4.1. Toegankelijkheid en continuïteit van jeugdhulp als kwetsbaarheid	72
6.4.2. Structurele uitdagingen in onderwijs als druk, capaciteit en reputatie	72
6.4.3. Online platforms als kansrijke maar risicovolle middelen	73
6.4.4. Leefomgeving en detentie als versterkers van kwetsbaarheid.....	73
6.5. De individuele en maatschappelijke kosten van snel geld verdienen.....	74
6.5.1. Gevolgen van betrokkenheid bij (georganiseerde) criminaliteit op individueel niveau.....	74
6.5.2. Toenemende onveiligheid en spanning tussen vrijheid en bescherming ..	75
6.5.3. Vertrouwen in politie en overheid: discrepantie tussen perceptie en cijfers	75
6.5.4. Brede maatschappelijke impact en al dan niet sluipende ontwrichting ...	76
7. Conclusie	76
Bronnenlijst.....	78
Bijlage A	89
Bijlage B	91
Bijlage C.....	99
Bijlage D.....	103
Bijlage E	105

Afkortingenlijst

SKC	Strategisch Kenniscentrum
CSV	Crimineel Samenwerkingsverband
MJC	Monitor Jeugdcriminaliteit
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
OM	Openbaar Ministerie
NJI	Nederlands Jeugdinstituut
LVB	Licht verstandelijke beperking
PmG	Preventie met Gezag
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum

1. Inleiding en opzet

Voor u ligt de eerste themastudie, van het Strategisch Kenniscentrum Ondernijmende Criminaliteit (SKC), met als thema Jeugd. Deze studie richt zich op de interactie tussen jongeren die mogelijk betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit en de systeemkwetsbaarheden die deze vorm van criminaliteit en de daarmee gepaard gaande ondernijmende effecten bevorderen. Daarbij gaat het in het bijzonder om kwetsbaarheden in het Nederlandse systeem die het aantrekkelijk maken voor criminele samenwerkingsverbanden (CSV's) om jongeren te werven, én om systeemkwetsbaarheden die de weerbaarheid van jongeren tegen werving onder druk zetten.

1.1. Achtergrond, doel en opzet

Het SKC bestudeert en duidt trends en ontwikkelingen rond georganiseerde criminaliteit. In 2024 kreeg het SKC de opdracht om het eerste Dreigingsbeeld Ondernijning Nederland (DON) te ontwikkelen en in het eerste kwartaal van 2026 op te leveren. Het doel van het DON is om inzicht te geven in de dreiging van georganiseerde criminaliteit in Nederland en zo bij te dragen aan een stelselbrede strategievorming en (beleids)opvolging voor de integrale aanpak- en bewustwording.

Naast het DON voert het SKC internationale studies en themastudies uit, die als bouwstenen dienen voor het DON. Deze studies brengen actuele, deskundige en betrouwbare inzichten samen, met als doel een integraal en dynamisch beeld van ondernijning door georganiseerde criminaliteit te schetsen. De beleidsarme producten van het SKC zijn onder meer bedoeld voor functionarissen die betrokken zijn bij strategie- en beleidsvorming voor de integrale aanpak van ondernijning.

De themastudie Jeugd is gekozen omdat de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit al langere tijd een belangrijk thema vormt voor zowel lokale besturen als betrokken departementen. Hoewel de geregistreerde jeugdcriminaliteit de afgelopen jaren is afgenomen, blijft de instroom van jongeren in CSV's een punt van zorg. Jongeren kunnen namelijk relatief eenvoudig worden benaderd, terwijl verschillen in weerbaarheid en kwetsbaarheid bij een deel van hen aanzienlijke risico's met zich meebrengen voor de samenleving. De keuze voor dit thema sluit daarmee aan bij de behoefte aan strategisch inzicht in de ondernijmende effecten van jeugdige betrokkenheid en de systeemkwetsbaarheden die deze betrokkenheid mogelijk maken of versterken.

Om deze kwetsbaarheden in een bredere context te plaatsen, wordt in deze themastudie gebruikgemaakt van de DESTEP-methode. Daarmee worden trends en ontwikkelingen op demografisch, economisch, sociaal-cultureel, technologisch, ecologisch en politiek-juridisch terrein meegenomen, zodat zichtbaar wordt hoe maatschappelijke trends en structuren betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit beïnvloeden.

Het doel van deze themastudie is inzicht te verkrijgen in de systeemkwetsbaarheden die bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit en de daarmee samenhangende ondernijmende effecten. Door deze kwetsbaarheden in kaart te brengen, kan beter worden begrepen welke structurele factoren en dynamieken deze problematiek in stand houden of versterken. De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek betreft daarmee: ***Welke systeemkwetsbaarheden bevorderen dat jongeren betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit en de daarmee gepaard gaande ondernijmende effecten?***

Er is sprake van een toenemend bewustzijn en groeiende bezorgdheid over de instroom van met name jongeren in de georganiseerde criminaliteit (Adamse et al., 2023). In zowel media, wetenschappelijke literatuur als online bronnen wordt hiervoor een breed scala aan termen gebruikt. Veel van deze begrippen overlappen gedeeltelijk in betekenis, soms betreft het synoniemen, terwijl in andere gevallen dezelfde term juist verschillend wordt geïnterpreteerd.

Figuur 1. Enkele begrippen rondom betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit.

Een term die inmiddels wijdverspreide gangbare terminologie is onder beleidsmakers, is de term jonge aanwas (Bervoets et al., 2024). De term werd in 2017 geïntroduceerd (Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017), maar wat er precies met ‘jonge aanwas’ bedoeld wordt kan verschillen per bron. In sommige definities verwijst de term naar jongeren tussen de 9 en 15 jaar die betrokken raken bij drugscriminaliteit, terwijl andere beschrijvingen zich richten op jongeren onder de 18 jaar die door professionals als risicogroep worden beschouwd vanwege hun betrokkenheid bij ernstige delicten. Ook kan ‘jonge aanwas’ gebruikt worden om jongeren aan te duiden die kwetsbaar zijn voor betrokkenheid bij harddrugscriminaliteit (Adjiembaks et al., 2022).

In deze themastudie wordt bewust geen strikte leeftijdsafbakening gehanteerd. Hoewel veel bronnen een eigen definitie van ‘jonge aanwas’ gebruiken, is het voor dit onderzoek belangrijk om juist in de volle breedte kwetsbaarheden te belichten. Enerzijds omdat verschillende beleidskaders uiteenlopende leeftijden hanteren, anderzijds omdat kwetsbaarheden zich in verschillende levensfasen voordoen en doorwerken. Bovendien maakt de toepassing van de DESTEP-methode het mogelijk om maatschappelijke trends vanuit een breed perspectief te analyseren en in relatie te brengen tot de betrokkenheid van jongeren en jongvolwassenen bij georganiseerde criminaliteit. Daarom richt deze studie zich, in lijn met het programma Preventie met gezag (PmG) – een aanpak van de Rijksoverheid om te voorkomen dat jongeren in aanraking komen met georganiseerde en ondermijnende criminaliteit of daarin doorgroeien – op jongeren in brede zin, met een maximale leeftijdsgrens van 27 jaar (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024a). Dit biedt ruimte om inzichten en data uit verschillende bronnen te benutten, terwijl tegelijkertijd recht wordt gedaan aan de complexiteit van het vraagstuk van jonge aanwas.

1.1.1. Begrippenkader

Het begrip georganiseerde criminaliteit kent uiteenlopende definities (Lam et al., 2018). In deze themastudie wordt aangesloten bij de omschrijving van Fijnaut et al. (1996), waarin sprake is van georganiseerde criminaliteit wanneer “groepen van personen die primair gericht zijn op illegaal gewin, systematisch misdaden plegen met ernstige gevolgen voor de samenleving en in staat zijn deze misdaden op betrekkelijk effectieve wijze af te schermen, in het bijzonder door de bereidheid te tonen fysiek geweld te gebruiken of personen door corruptie uit te schakelen.” Deze definitie sluit aan bij de centrale focus van het onderzoek op CSV's.

CSV's kunnen jongeren betrekken bij hun activiteiten, bijvoorbeeld als koerier, wachter, of informant. In beleidsstukken en rapporten ontbreekt vaak een eenduidige definitie van CSV's, de term wordt regelmatig door elkaar gebruikt met begrippen als georganiseerde criminaliteit, criminele netwerken, groepen of organisaties (Korf, Luijk & de Meijer., 2018). In dit onderzoek wordt onder CSV's verstaan: “een verband waarin personen samenwerken met bekenden en elkaar weer bij anderen introduceren om criminele activiteiten te verrichten; door het bestaan van sociale relaties kunnen ook bruggen geslagen worden tussen criminele netwerken in verschillende landen” (Politie, z.d.-a).

Georganiseerde criminaliteit brengt onvermijdelijk ondermijnende effecten met zich mee. Daarmee wordt in dit onderzoek specifiek bedoeld op aantasting van de legale en beoogde werking van politiek-bestuurlijke, economische, sociale, technologische en ecologische infrastructuur als gevolg van ondermijnende activiteiten door georganiseerde criminaliteit. Het gaat hierbij nadrukkelijk om effecten in Nederland, die zich zowel op korte als lange termijn kunnen voordoen. Voorbeelden zijn de criminele beïnvloeding van vergunningverlening of de aantasting van de vrije pers.

Bij de verklaring van deze effecten speelt het begrip systeemkwetsbaarheden een centrale rol. Daarmee worden beïnvloedbare factoren of kenmerken bedoeld die infrastructuur aantrekkelijk of geschikt maken voor ondermijnende activiteiten. In dit verband gaat het bij infrastructuur om structuren waar CSV's gebruik van maken voor productie en levering van en handel in producten en diensten of die gelegenheid daarvoor bieden. Een voorbeeld van een systeemkwetsbaarheid is “boeren in financiële problemen”, wat de weerstand van boeren kan verlagen om in te gaan op een aanbod van criminelen om ruimte ter beschikking te stellen. Daarentegen worden niet-beïnvloedbare factoren of kenmerken, zoals de geografische ligging van Nederland en de mondiale rol van de haven van Rotterdam, in de huidige studie niet als systeemkwetsbaarheden beschouwd.

Vanuit deze afbakening richt de themastudie zich op het inzichtelijk maken van systeemkwetsbaarheden die bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit en de daarmee samenhangende ondermijnende effecten. Om dit te onderzoeken worden de volgende deelvragen gehanteerd:

Deelvragen:

1. Waarom vormen jongeren een aantrekkelijke doelgroep voor CSV's om te werven?
2. Op welke manieren worden jongeren door CSV's benaderd en betrokken?

3. Wat zijn de belangrijkste risico- en beschermende factoren die de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit vergroten of juist beperken?
4. Hoe zijn DESTEP-ontwikkelingen van invloed op systeemkwetsbaarheden en het misbruiken van infrastructuur door CSV's?
5. Hoe draagt de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit bij aan het ontstaan of versterken van ondermijnende effecten?

Door deze vragen te beantwoorden, wordt niet alleen duidelijk welke mechanismen een rol spelen bij de instroom van jongeren in georganiseerde criminaliteit, maar ook hoe deze processen samenhangen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen en de versterking van ondermijnende effecten.

2. Themastudie Jeugd: context

In dit hoofdstuk wordt de betrokkenheid van jongeren bij (georganiseerde) criminaliteit verkend, met aandacht voor zowel de omvang als de onderliggende mechanismen en factoren die deze betrokkenheid beïnvloeden. Er wordt gekeken naar het zichtbare en vaak onzichtbare deel van deze groep, en naar de manieren waarop jongeren betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, variërend van directe en indirecte benadering van CSV's tot online methoden en vormen van uitbuiting.

2.1. Een kleine groep recidiverende jongeren in een tijd van dalende criminaliteit

De betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit is een onderwerp dat de afgelopen jaren veel aandacht heeft gekregen in zowel de media, als in het publieke debat. Diverse publicaties laten uiteenlopende perspectieven zien op de ontwikkelingen binnen dit fenomeen. Zo plaatste De Telegraaf (2024) een artikel onder de titel *“Daders explosies vaak nog piepjong; Steeds meer jongeren op het verkeerde pad”*, en in 2023 werd het artikel *“Zorgen over jeugd; Groep tieners pakt direct door naar zware criminaliteit”* gepubliceerd. Ook Het Parool publiceert in 2022 een artikel onder de titel *“Crimineel van nu is jonger en harder”*, waarin eveneens een beeld van een toenemende en verhardende criminaliteit onder jongeren werd geschetst. Tegelijkertijd verschijnen recentelijk ook steeds meer publicaties die deze veronderstelde ontwikkeling nuanceren of tegenspreken. Zo publiceerde NOS in 2024, *“Landelijke cijfers: criminelen niet steeds jonger of gewelddadiger”* en schreef NRC in datzelfde jaar het artikel *“Jeugd niet zo crimineel, alleen wel in cyberspace”*.

Het thema jeugdige betrokkenheid bij (georganiseerde) criminaliteit wordt belicht in diverse bronnen, variërend van nieuws en documentaires tot podcasts en wetenschappelijke literatuur. Voorbeelden hiervan zijn documentaires als *Jeugdcriminaliteit verhardt en verjongt. Valt het tij nog te keren?* (KRO-NCRV, 2023), *Explosief Nederland* (Ghosen, 2023), een uitzending van *deBalie Hoe de Amsterdamse jeugdcriminaliteit verhardt* (AT5, 2022). Ook zijn diverse podcasts¹ aan dit thema gewijd, waaronder meerdere afleveringen uit de *Straatwaarden*-podcast

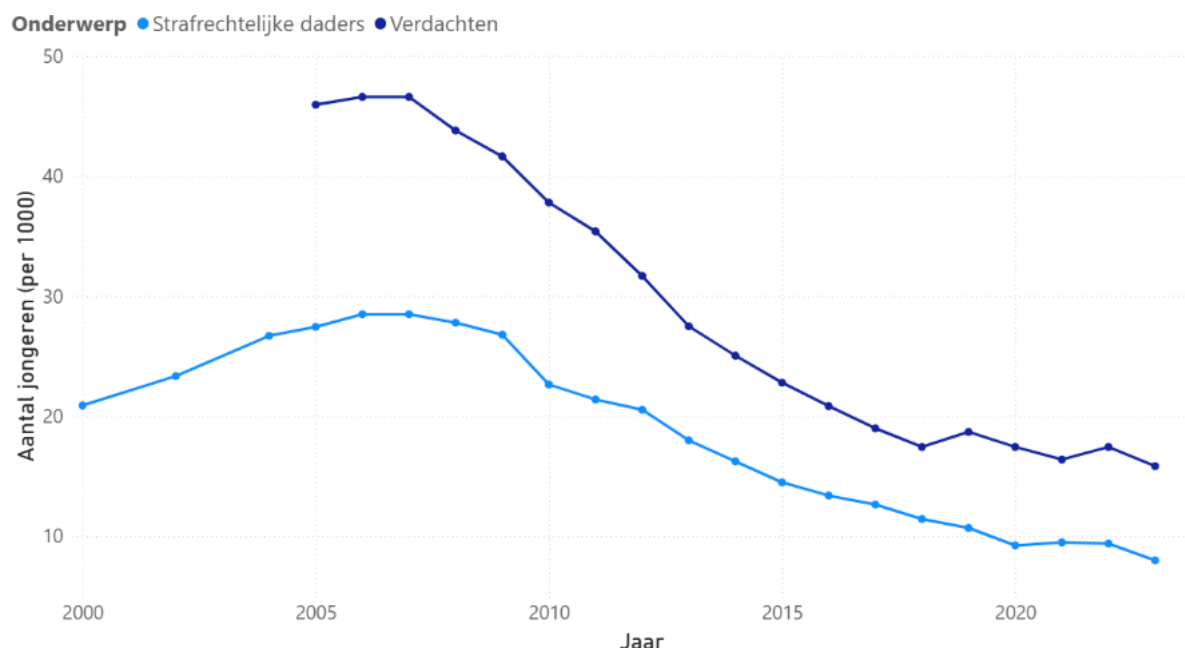
¹ Zie voor een overzicht van verschillende podcasts over jeugdcriminaliteit: *Wegwijzer Jeugd en Veiligheid*, beschikbaar via <https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit/podcasts/>.

(Straatwaarden & Veiligheidscoalitie, z.d.) en de *Dossier WODC*-podcast over jeugdcriminaliteit (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2024b). Daarnaast biedt tevens de wetenschappelijke literatuur belangrijke inzichten, bijvoorbeeld in *Fenomeenbeeld Drugs 2024* (Vermeulen et al., 2024), *Jonge drugscriminelen* (de Jong, van der Geest & Adjimbaks, 2024) en de *Kennis synthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit, Do or Don't 2022* (De Boer et al., 2022).

Hoewel veranderingen in jeugdcriminaliteit over tijd kunnen optreden, is duidelijk dat de betrokkenheid van jongeren bij (georganiseerde) criminaliteit een veelvuldig onderwerp van maatschappelijke en academische discussie is. De berichtgeving hierover varieert van speculatieve duiding tot empirisch onderbouwde analyses, en verschijnt in uiteenlopende vormen die bijdragen aan de beeldvorming rond dit vraagstuk.

De Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC) biedt op basis van een samenwerking tussen het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), inzicht in de omvang en trends binnen de jeugdcriminaliteit tussen 2000-2023. Hierbij is gebruikgemaakt van gegevens afkomstig van de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de rechterlijke macht, evenals van enquêtes onder jongeren. Van Der Laan en collega's (2024) laten in de MJC een aanzienlijke daling van de jeugdcriminaliteit in Nederland, in de afgelopen 20 jaar zien. Vergeleken met de piekperiode van 2006-2008 lag het aantal jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders per 1.000 leeftijdsgenoten in 2023 meer dan de helft lager, zie *Tabel 1*. Van 2018 tot en met 2023 is de daling afgezwakt en is er grotendeels sprake van een stabiel niveau, waarbij lichte stijgingen en dalingen elkaar afwisselen.

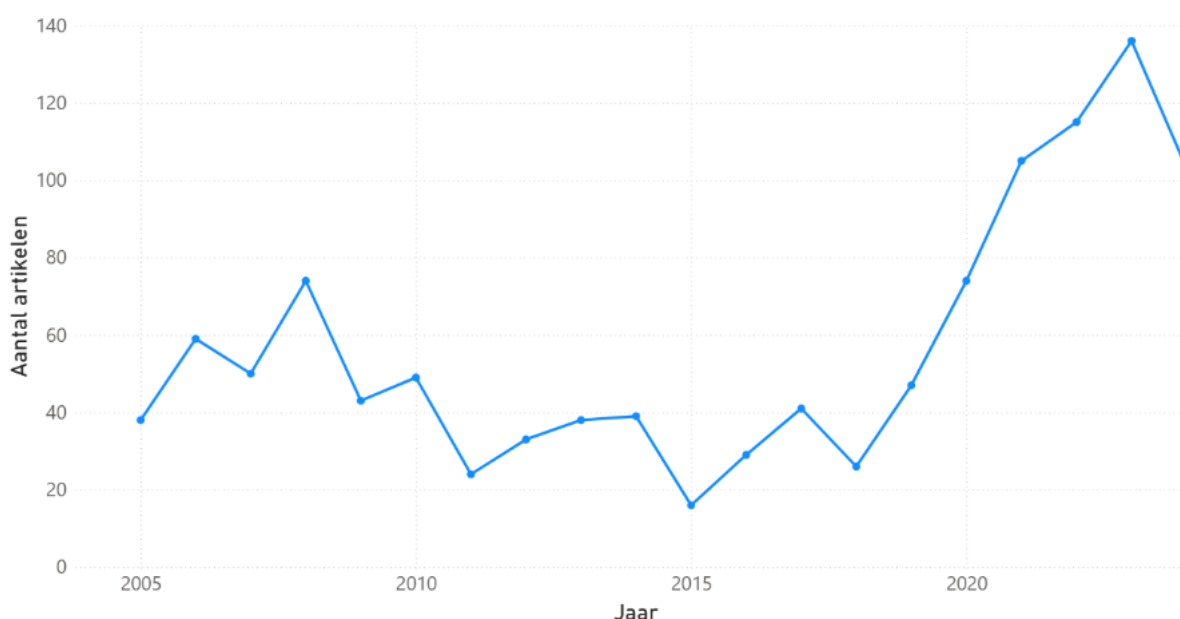

Tabel 1. Aantal jongeren tussen de 12 en 23 per 1000 die verdachten of strafrechtelijke daders zijn per jaar (CBS & MJC, 2024)

Opvallend is dat hoewel het aantal jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders dichter naar elkaar is toe gegroeid, het aantal verdachten structureel ongeveer 50% hoger blijft, dan het aantal daders. De cijfers in *Tabel 1* hebben betrekking op alle typen delicten, en zijn dus niet beperkt tot specifieke categorieën zoals gewelds-, vermogens- of drugsmisdrijven.

Een analyse van de hoeveelheid gepubliceerde (web)artikelen over jeugdcriminaliteit en jonge aanwas levert opvallende bevindingen op (zie *Tabel 2*). Voor deze analyse is gebruikgemaakt van gegevensbron LexisNexis waarbij er specifiek gezocht is naar artikelen die de woorden “Jonge aanwas” of “Jeugdcriminaliteit” bevatten. Hierbij is gefilterd op documenten vanaf 2005 tot en met eind 2024. De kranten waarnaar gekeken is zijn de Telegraaf, de Volkskrant, AD en het NRC. Om vervolgens tot de visualisatie te komen zijn de artikelen verwerkt en gestandaardiseerd zodat het aantal artikelen per jaar geteld kon worden.

Hoewel de geregistreerde jeugdcriminaliteit de afgelopen twintig jaar is afgenomen zou dit kunnen impliceren dat de maatschappelijke en media aandacht hiervoor eveneens afneemt. In de praktijk laten de onderzochte kranten, echter het tegenovergestelde zien. Sinds 2015 is het aantal nieuwsartikelen over jeugdcriminaliteit en jonge aanwas sterk toegenomen, wat erop wijst dat dit onderwerp steeds vaker als een ‘hot topic’ in de media wordt gepresenteerd, ook wanneer de officiële cijfers geen vergelijkbare stijging tonen. Veel publicaties uiten zorgen over het idee dat jeugdcriminaliteit verjongt en verhardt (Weijers, Ferwerda & Roks., 2021). Na een piek in 2023 lijkt de hoeveelheid berichtgeving hierover echter weer iets af te nemen, wat suggereert dat de mediabelangstelling kan fluctueren, los van de feitelijke trends in geregistreerde jeugdcriminaliteit.

Tabel 2. Aantal artikelen die per jaar gepubliceerd zijn over jeugdcriminaliteit en jonge aanwas door de kranten: de Telegraaf, de Volkskrant, AD en NRC (LexisNexis, 2025)

Hoewel de toename in mediaberichtgeving op het eerste gezicht zou kunnen suggereren dat jeugdcriminaliteit in ernst of urgentie toeneemt, is het belangrijk om deze ontwikkeling in de juiste context te plaatsen. De hoeveelheid media-aandacht zegt namelijk niet zozeer iets over feitelijke trends in jeugdcriminaliteit, maar vooral over de manier waarop het onderwerp maatschappelijk wordt gepositioneerd. Zo beschrijven Baumeister en collega’s in 2001 al, dat opvallende of schokkende incidenten, bijvoorbeeld een jongere met een steekwapen, meer nieuwswaarde hebben en sterker blijven hangen bij het publiek dan minder sensationele gebeurtenissen. Ook beleidsontwikkelingen, zoals gemeenten die extra middelen ontvangen voor de aanpak van jeugdcriminaliteit zoals de start van PmG in 2022, kunnen leiden tot pieken in berichtgeving in zowel landelijke als lokale media.

Daarbij moet worden opgemerkt dat de totale nieuwsproductie de afgelopen jaren is toegenomen, mede door de digitalisering van het medialandschap. Toch blijft het opvallend dat jonge aanwas zó prominent en herhaaldelijk wordt uitgelicht. Dit wijst mogelijk op een verschuiving in de publieke beeldvorming, waarbij het onderwerp, ondanks dalende cijfers, steeds vaker de status van een ‘hot topic’ krijgt. De stijgende lijn in media-aandacht onderstreept daarmee het belang van een kritische reflectie op zowel de objectieve cijfers als op de manier waarop deze via media in de samenleving landen.

Van Der Laan et al., (2024) beschrijft in de MJC, dat na het doornemen van verschillende bronnen gebleken is dat het beeld over ‘verjonging en verharding’ zeer diffuus is. Echter, de landelijke cijfers laten zien dat er geen sprake is van een jongere gemiddelde leeftijd onder jeugdige verdachten of strafrechtelijke daders. Het gebruik van de term ‘verjonging’ van de jeugdcriminaliteit, wordt door Van Der Laan et al. (2024) dan ook als onjuist beschouwd. Weijers et al. (2021) bevestigen dit standpunt. Zij stellen dat er in grote lijnen geen sprake is van ‘verjonging’. Echter, wanneer met meer nuance wordt gekeken, blijkt dat binnen een erg kleine groep jongeren die ernstige misdrijven plegen, wél verjonging zichtbaar is.

Het bovenstaande geldt tevens voor de term ‘verharding’. Uit de justitie- en politieregistraties komen geen indicaties naar voren dat de jeugdcriminaliteit in Nederland op landelijk niveau en op lange termijn ernstiger is geworden (Van Der Laan et al., 2024). Wanneer op een meer regionaal niveau wordt gekeken, is zichtbaar dat de ‘verharding’ plaatsvindt onder een klein aantal jonge recidiverende jongeren, op wie moeilijk grip te krijgen is (Weijers et al., 2021). Daarnaast groeit een relatief klein aantal jonge verdachten door binnen de georganiseerde drugscriminaliteit (Peeck, van Sambeek & Witteveen., 2022; Weijers et al., 2021; De Jong et al., 2024). Het probleem van de verharding lijkt zich vooral te manifesteren in de grote steden, Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Den Haag (Weijers et al., 2021).

De afname van criminaliteit onder jongeren is daarmee niet gelijk verdeeld over Nederland. In bepaalde buurten, onder bepaalde groepen, lijkt geen sprake te zijn van een daling. Dit wil zeggen dat in enkele buurten in Nederland de door politie geregistreerde jeugdcriminaliteit, geconcentreerd is (Tollenaar et al., 2022; Van der Laan et al., 2024). Vooral de georganiseerde criminaliteit, zoals (wapen-) geweld en drugs, waar jongeren bij betrokken zijn, lijkt herhaaldelijk in bepaalde zelfde buurten door de politie te worden waargenomen (Tollenaar et al., 2022). In de literatuur wordt hier gesproken over ‘*the law of crime concentration*’ (Weisburd, 2015). Hierbij wordt gesteld dat een klein aantal specifieke plaatsen verantwoordelijk is voor een ‘groot’ percentage van de totale criminaliteit (Hardyns et al., 2017). Dit laat zien dat voor bepaalde soorten delicten, specifieke doelgroepen en bepaalde buurten andere ontwikkelingen zichtbaar zijn dan de algehele afname (Van Der Laan et al., 2024).

2.1.1. Groot deel van jeugdige betrokkenheid buiten beeld door registratiegrenzen en meldgedrag

Politie- en justitiegegevens vormen de basis voor het bepalen van de omvang, ernst en ontwikkelingen van criminaliteit (Van Der Laan et al., 2024). Echter, een groot deel van de delicten wordt niet gevangen in deze cijfers. Dat aantal dat buiten beeld blijft, wordt het *dark figure* genoemd (Biderman & Reiss, 1967). Een bepalende factor in het *dark figure* is of een slachtoffer melding bij de politie maakt van een delict. Slachtoffers besluiten vaak op basis van een persoonlijke afweging van de mogelijke voor- en nadelen om een misdrijf al dan niet bij de politie

te melden (Asiama & Zhong, 2022). Daarnaast vallen slachtofferloze misdrijven ook binnen dit *dark figure*. Kijkende naar de georganiseerde criminaliteit komt dit veel voor. Drugs- en wapenhandel toont namelijk in veel gevallen geen direct aanwijsbaar slachtoffer (CBS, 2025a). Zowel koper, als handelaar stemmen in met het strafbare feit. Ook gebrekkige capaciteit en de prioritering van bepaalde misdrijven bij politie en OM dragen bij aan het *dark figure* (Van Der Heijden et al., 2017; Smit et al., 2018).

Een andere belangrijke reden waarom delicten buiten registratie blijven, is dat bepaalde groepen niet in aanmerking komen voor strafrechtelijke vervolging. Zo kunnen jongeren onder de twaalf jaar niet door een rechter of officier van justitie worden gestraft. De politie kan bij zogenoemde ‘12-minners’ wel optreden, bijvoorbeeld door hen aan te houden of te verhoren, maar strafrechtelijke afhandeling is wettelijk uitgesloten. In deze gevallen wordt altijd een zorgmelding gedaan (Politie, z.d.-b). Deze groep blijft daardoor grotendeels buiten de reguliere criminaliteitsstatistieken, terwijl hun betrokkenheid bij criminele gedragingen wél relevant kan zijn voor een volledig beeld van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Uit de MJC komt naar voren dat het aantal 12-minners dat de politie als verdachte registreerde van 1.400 in 2010, naar 400 in 2022, is gedaald (Kessels, 2023). In de podcastaflevering ‘*Worden jeugdige daders echt steeds jonger?*’ van Dossier WODC, zegt Prof. Dr. André van der Laan (2024) over het onzichtbare deel van jongeren in de criminaliteit “Een inschatting is dat iets meer dan een kwart van de ondervonden delicten bekend is bij de politie en ongeveer driekwart is niet bekend. Het is nog onbekend of het *dark figure* groter is bij jeugdige of bij volwassenen” (3:14).

In 2023 heeft het WODC de Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie uitgebracht. In dat onderzoek zijn online, aan willekeurige Nederlandse jongeren, vragen gesteld over hun delinquente gedrag. Het heeft de mogelijkheid geboden om meer inzicht te krijgen in de omvang van het *dark figure* en de volledigheid van politie- en justitiegegevens (Tollenaar, Beijers & van der Laan., 2024). Opvallend was dat de hoeveelheid door de politie geregistreerde verdachten in 2023 ongeveer tien keer zo laag is als de door minderjarigen en jongvolwassenen zelfgerapporteerde jeugddelinquentie (Tollenaar et al., 2024). Ook wordt in het zelfgerapporteerde ouderschap-onderzoek bijna geen onderscheid tussen de woongemeenten van verschillende stedelijkheidsniveaus gezien, terwijl dergelijke verschillen wel naar voren komen in de registraties van de woon- en pleeglocaties van minderjarige en jonge verdachten. Bovendien blijkt uit de zelfrapportages dat de discrepantie in delinquent gedrag tussen diverse bevolkingsgroepen, zoals geslacht, afkomst en huishoudinkomen, aanzienlijk kleiner is (of ontbreekt) dan wat uit de verdachtenregistraties naar voren komt. Verder komt uit de Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie naar voren dat cyber- en gedigitaliseerde delicten tot de meest frequent gerapporteerde misdrijven door jeugdigen en minderjarigen behoren. Ondanks dat de registratiegegevens een laag, maar toenemend aantal jeugdige verdachten van cybercriminaliteit laten zien, is het aantal zelfgerapporteerde delicten op dit gebied aanzienlijk hoger (Van Der Laan et al., 2024). De andere (categorie) delicten in de Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie betroffen geweldsdelicten, vermogensdelicten, vandalisme, wapens en drugsverkoop.

2.2. Het ingroeiproces in georganiseerde criminaliteit als samenspel van toeval en selectie

Uit verschillende studies blijkt dat er geen eenduidig crimineel pad is dat leidt tot aansluiting bij een CSV (Calderoni et al., 2020). Onderzoek laat zien dat daders van georganiseerde criminaliteit gemiddeld gezien pas op latere leeftijd lijken te starten en met betrekkelijk ernstige delicten, ten opzichte van daders van ‘algemene’ criminaliteit (Kleemans en Van Koppen, 2020; De Boer, Ferwerda & Kuppens., 2022; Fuller, Morgan & Brown, 2018). Doordat zij gemiddeld ouder zijn, hebben zij meer tijd gehad om een intensiever en omvangrijker strafrechtelijk verleden op te bouwen. Dit onderscheidt daders met een leidinggevende rol binnen de georganiseerde criminaliteit dan ook van daders met een andere rol (Kruisbergen et al., 2019). Wanneer een dader al op jonge leeftijd een (zeer ernstig) delict heeft begaan, wil dit echter niet direct zeggen dat dit een opstap is naar een loopbaan in de georganiseerde criminaliteit. Dit is echter moeilijk voorspelbaar op basis van risicofactoren alleen. Bovendien kunnen tijdens opsporingsonderzoeken zowel ‘onbekende’ als eerder onderschatte daders aan het licht komen, waardoor het signaleren van potentiële toekomstige spelers binnen de georganiseerde criminaliteit een complexe maar cruciale taak zal blijven (Van Koppen, Geest & Kleemans., 2017; Kruisbergen et al., 2019).

Het ingroeiproces in de georganiseerde criminaliteit kan zowel op directe als meer indirecte wijze ontstaan. Wanneer de werving van jongeren actief of direct is, is bewust gezocht naar jongeren met een specifieke ervaring of vaardigheid. In het geval van indirecte betrokkenheid ontstaat het contact meer toevallig zoals bijvoorbeeld in de sportschool of via bekenden (De Boer et al., 2022).

2.2.1. Actieve werving van jongeren door CSV's middels vertrouwen, verleiding en erkenning

Binnen georganiseerde criminaliteit speelt vertrouwen een cruciale rol, ongeacht de leeftijd, rol of taak van de betrokken jongere. Dit heeft te maken met de risico's die verbonden zijn aan het verrichten van criminele handelingen. Het opbouwen van vertrouwen is vaak een langzaam proces dat van zowel de nieuwe-, als bestaande leden veel tijd vergt (De Boer et al., 2022). De theorie van Smith (2014) beschrijft dat ‘het vaststellen van vertrouwen’ in de tweede fase van het wervingsproces plaatsvindt. Fase één, in deze theorie, betreft ‘identificatie van doelwitten’ en de derde fase betreft ‘naleving en versterking’. In deze laatste fase dienen jongeren zich vaak te ‘bewijzen’ door de regels te gehoorzamen en respecteren (De Boer et al., 2022). Volgens Smith (2014) overlappen deze fasen in de praktijk en kunnen ze verschillende vormen aannemen. Omdat de theorie zich vooral richt op wervingsprocessen voor volwassenen, is toepassing op jongeren mogelijk beperkt. In het onderzoek KNEL waarin gesproken is met (voormalig) delinquente jongeren zelf, beschrijft een jonge vrouw in een interview “Ik vond het ontzettend spannend in het begin, maar ze was ontzettend aardig en we kletsten gewoon veel en ze was echt een goede vriendin van me” (Bervoets et al., 2024, p.37). Dit citaat laat de belangrijke rol van vertrouwen binnen een CSV zien.

Hoewel CSV's jongeren actief op directe wijze kunnen benaderen voor betrokkenheid, blijkt uit diverse studies dat actieve of geplande werving niet vaak voor komt (Calderoni et al., 2022; Van Wijk et al., 2021; Weijers et al., 2021). Al in 2007 beschreven Kleemans en collega's dat

actieve werving zelfs een uitzondering is. Ondanks alle ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden door de jaren heen, wordt dit nog altijd onderschreven door verschillende studies (Calderoni et al., 2020; Vermeulen et al., 2024).

In het onderzoek *Dealers in de Dop*, wijzen professionals op subtielere vormen van beïnvloeding die in de praktijk toch als actief wervingsproces kunnen worden geïnterpreteerd. Op straat, bijvoorbeeld op voetbalpleintjes, observeren oudere jongeren hun jongere omgeving nauwkeurig. Kwetsbare jongens, vaak beïnvloedbaar, afkomstig uit gezinnen met beperkte financiële middelen en op zoek naar status, worden eruit gepikt en benaderd voor ogenschijnlijk onschuldige klusjes, zoals iets afleveren of op de uitkijk staan. Volgens professionals is dit vaak het begin van een bredere betrokkenheid bij drugshandel (Peeck, Witteveen & Sikkens-Dokter, 2021).

In sommige gevallen worden jongeren verleid met materiële voordelen zoals kleding, eten of cadeaus. Ook kan worden ingespeeld op psychologische en sociale verlangens zoals erkenning, aandacht en erbij horen. Een werkwijze vergelijkbaar met loverboytechnieken of *grooming*, jongeren worden emotioneel ‘ingepakt’, voelen zich gezien en gewaardeerd en komen daardoor geleidelijk in een afhankelijkheidsrelatie terecht. Die afhankelijkheid kan later omslaan in druk, loyaliteit of zelfs angst, wat hen verder de drugscriminaliteit in trekt (Peeck et al, 2021).

2.2.2. Indirecte werving van jongeren via familie, vrienden en sociale omgevingen

Die eerste fase van het wervingsproces, ‘identificatie van doelwitten’, kan ook op een ongeplande manier plaatsvinden. Dit gebeurt wanneer personen met een (potentiële) criminele achtergrond elkaar toevallig tegenkomen, bijvoorbeeld in cafés, casino’s, sportscholen of bordelen en daar uiteindelijk deviant gedrag uit ontstaat. Daarnaast kan ‘identificatie van doelwitten’ ook plaatsvinden binnen families (De Boer et al., 2022). Het ingroeien in de criminaliteit via familie, vrienden, buurtgenoten of bekenden blijkt de voornaamste reden te zijn waarom jongen in de criminaliteit belanden (Calderoni et al., 2022; Van Kleef, 2024; Van Koppen, 2021; Weijers et al., 2021; Kuppens et al., 2022).

Wanneer familieleden een zichtbare rol spelen in de drugscriminaliteit, is de drempel voor jongeren om dit gedrag over te nemen laag. Wanneer binnen een gezin niet wordt meegegeven dat drugshandel ingaat tegen de gebruikelijke normen en waarden, kan dit een jongere sterk beïnvloeden. Het broertje, zusje, neefje of nichtje binnen een criminele familie kan daardoor het idee krijgen dat dit gedrag juist beloond wordt en daardoor zelf ook in de criminaliteit geraken (Ferwerda et al., 2022). Adamse et al. (2023) beschrijven in een systematische literatuurreview dat zonen van moeders die betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit wel drie keer meer risico lopen om zelf toe te treden dan zonen van vaders die hetzelfde doen. Ook oudere broers kunnen een zeer negatieve invloed uitoefenen op hun jongere broertjes (Peeck et al., 2021). De jongeren lijken op te groeien in een gezin waarin deviant gedrag is genormaliseerd (Peeck et al., 2021). Opgroeien in een gezin met criminele familieleden betekent uiteraard niet automatisch dat dit een garantie is dat iemand hetzelfde pad zal volgen of dat het gedrag blijft bestaan in de toekomst (Kruisbergen et al., 2019).

Naast ingroeien via familie vormen middelbare scholen ook een belangrijke broedplaats waar de eerste contacten richting de georganiseerde criminaliteit ontstaan (Ferwerda et al.,

2022). Van den Broek (2023) heeft dit verder onderzocht en beschrijft in haar studie, waaraan bijna 700 respondenten uit het onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel deelnamen, dat bijna 75% van de middelbare scholen in de afgelopen vijf jaar te maken heeft gehad met een casus waarbij een leerling betrokken was bij een ernstigere vorm van criminaliteit. Deze betrokkenheid wordt met name gesignaleerd in het derde en vierde leerjaar².

In het onderzoek *Dealers in de dop* (2021) geven professionals aan dat de eerste contacten met de drugshandel, naast de eerder benoemde factoren, ook in buurten of via vrienden tot stand komen. In bepaalde wijken heerst een sociale dynamiek waarin veel jongeren elkaar kennen en gezamenlijk tijd doorbrengen op straat. Deze context bevordert onderling vertrouwen, wat een belangrijke rol speelt in het proces van betrokkenheid. Via de contacten van de straat en vriendschappen, die ze vaak al van jongs af aan hebben, raken de jongeren verweven met de drugscriminaliteit. Adjiembaks, Boer en Oude Lansink (2022) beschrijven dat oudere personen uit de buurt, tegen wie jongeren opkijken vanwege hun uiterlijk vertoon en het bezit van luxe goederen, kunnen fungeren als negatieve rolmodellen. Jongeren komen vaak met deze figuren in contact via leeftijdsgenoten en/of vrienden, die het idee kunnen overbrengen dat snel en gemakkelijk veel geld te verdienen valt. Op deze manier trekken jongeren soms andere jongeren mee de drugswereld in, bijvoorbeeld door hun ‘bijbaan’ binnen hun sociale netwerk aan te prijzen. Het deel uitmaken van een jeugdgroep kan als motor fungeren voor verdere betrokkenheid (Peeck et al., 2022; Van Kleef, 2024; Weijers et al., 2021). Ook Peeters, van Dongen en Koster (2022) beschrijven criminele jeugdgroepen illustratief als “belangrijke kweekvijver voor de georganiseerde misdaad”(p.18).

2.2.3. Vervagende grenzen tussen fysieke en digitale werving van jongeren

Actieve werving van jongeren vindt niet alleen fysiek plaats, maar kan ook online plaatsvinden (Adjiembaks et al., 2022; Hoebe, Weerman & Weulen Kranenberg., 2024). Hoebe en collega's (2024) hebben onderzocht of sociale media nu echt tot meer criminaliteit leidt. Hierop lijkt geen eenduidig antwoord te zijn omdat er zowel voor- en tegenargumenten zijn. Enerzijds zorgt de online wereld ervoor dat jongeren meer tijd binnen doorbrengen, uit het straatbeeld verdwijnen en ook kunnen sociale media bijdragen aan het bevorderen van positief sociaal gedrag. Anderzijds kan de online wereld jongeren juist in contact brengen met criminelen, hen aanzetten tot online delicten, hen laten leren over criminaliteit en een vertekend beeld van de werkelijkheid geven (Hoebe et al., 2024). Doordat de leefwereld van jongeren steeds meer online plaatsvindt en de online en offline wereld steeds meer in elkaar overlopen (Manders & Todorović, 2021), rijst de vraag in hoeverre fysieke en digitale vormen van werving nog te onderscheiden zijn.

Europol (2025) beschrijft dat criminelen doelbewuste, uitgedachte, tactieken inzetten om jongeren online voor zich te winnen om ze te kunnen werven. De online-ronselaars passen hun taalgebruik aan, maken gebruik van *gamification* zoals uitdagingen, beloningen en statusmechanismen om jongeren betrokken te houden, en verheerlijken een luxe levensstijl en geweld. Criminelen maken misbruik van de anonimiteit en versleuteling van bepaalde sociale

² Hoewel de enquête is gericht op zware of georganiseerde criminaliteit, valt niet uit te sluiten dat ook lichtere delicten zijn gemeld of dat de school niet volledig geïnformeerd is.

mediaplatforms om steeds sneller en veiliger contact te leggen met jongeren voor de potentiële werving (De Boer et al., 2022; Europol, 2025).

Dit sluit aan bij de onderzoeksbevindingen van Ferwerda en collega's (2022), dat mede door wat in de online omgeving gebeurt, de wereld van de drugscriminaliteit voor jongeren steeds toegankelijker wordt. Omdat jongeren vrijwel continu online zijn, komen ze gemakkelijk in aanraking met netwerken waarin criminaliteit genormaliseerd wordt. Via platforms als WhatsApp, Snapchat en Telegram kunnen ze eenvoudig benaderd worden door criminelen. Zo bestaan op Telegram groepen met tienduizenden leden, waarin aanbiedingen gedaan worden om 'klusjes' uit te voeren, wat laat zien hoe groot en laagdrempelig deze digitale netwerken kunnen zijn (Ferwerda et al., 2022). Jonge uithalers worden soms op deze manier benaderd of melden zichzelf aan. Dit betekent niet automatisch dat zij direct onderdeel worden van een CSV (Vermeulen et al., 2024).

Onderzoek uit 2021 onder leerlingen in het voortgezet onderwijs, middelbaar en hoger beroepsonderwijs in Oost-Nederland laat zien dat bijna één op de acht jongeren in het voorafgaande jaar is benaderd om een strafbare handeling te verrichten. Het gaat hierbij vooral om drugsgerelateerde activiteiten, maar jongeren worden – zij het in mindere mate – ook benaderd voor seksuele handelingen en witwaspraktijken, zoals het fungeren als geldezel (Van den Berg & Rekers, 2021; Ferwerda, 2022). Bekkers et al. (2023) constateren op basis van een survey onder ruim 3.000 Nederlanders van 16 tot 25 jaar dat bijna tien procent van de respondenten ooit is benaderd om de eigen bankrekening ter beschikking te stellen als geldezel. Hierbij bleek online benadering het meest voorkomend, waarbij kanalen zoals Snapchat en Instagram veelvoorkomend waren. Op deze wijze worden de leden van een CSV in staat gesteld anoniem te kunnen blijven.

2.2.4. Uitbuiting van jongeren door dwang, misleiding en machtsongelijkheid

Een andere manier waarop jongeren in de (georganiseerde) criminaliteit kunnen belanden, is doordat ze worden gedwongen om strafbare feiten te plegen. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer jongeren gechanteerd worden of onder druk gezet worden om delicten te plegen (NJI, 2025a). Dit kan worden beschouwd als een vorm van criminele uitbuiting, waarbij het perspectief op de jongere verschuift van dader naar slachtoffer (Peeck et al., 2021). Het Centrum Kinderhandel & Mensenhandel (CKM) definieert criminele uitbuiting als:

Een vorm van mensenhandel, waarbij een persoon wordt gedwongen tot het plegen van criminele delicten en de opbrengsten hiervan (grotendeels) moet afstaan. Het maakt daarbij in beginsel niet uit tot welke vorm van criminaliteit iemand wordt gedwongen . . . Criminele uitbuiting verschilt van andere vormen van mensenhandel, omdat slachtoffers zich altijd óók schuldig maken aan het plegen van een strafbaar feit (Leito, Van Bommel & Noteboom., 2022, p. 6)

Door het gebrek aan kennis over criminele uitbuiting binnen de drugscriminaliteit, worden jongeren die hiermee te maken krijgen lang niet altijd als slachtoffer herkend. In plaats van bescherming te ontvangen, worden zij vaak behandeld als daders en strafrechtelijk vervolgd, terwijl de personen die hen uitbuiten buiten beeld blijven (Noteboom et al., 2020). In een recent

item van NOS over het ronselen van jongeren voor criminele klussen ‘Ik regel KNEUZEN om BEROVINGEN te doen’, zegt Shamir Ceuleers (2025), hoofd van het CKM, over het niet herkennen van slachtoffers “Een betere opsporing, dat wil iedereen, dat begint bij een betere bescherming. Iemand kan niet gestraft worden voor strafbare feiten die die onder dwang heeft gepleegd. *Snitchen* is ook echt een groot ding, dan loop je echt gewoon zelf gevaar (...) en wat gebeurt er dan? Het slachtoffer draait de cel in en de echte criminelen blijven buiten schot” (7:16). De omvang van jongeren die slachtoffer worden van uitbuiting is dan ook moeilijk vast te stellen, aangezien een groot deel van de slachtoffers buiten beeld blijft en daarmee onderdeel vormt van een aanzienlijk *dark number* (Leito et al., 2022). Jaarlijks gaat het vermoedelijk om duizenden slachtoffers, voornamelijk Nederlandse kinderen en jongeren, die worden gedwongen strafbare feiten te plegen. In dertien onderzochte steden zijn in de afgelopen twee jaar ruim 2.500 vermoedelijke slachtoffers in kaart gebracht, terwijl in dezelfde periode landelijk slechts 68 Nederlandse slachtoffers officieel geregistreerd stonden (CKM, 2022).

Jongeren zijn zich er lang niet altijd van bewust dat zij zich in een situatie van uitbuiting bevinden. Ze kunnen het gevoel hebben vrijwillig mee te doen, gelijk te zijn aan de uitbuiters of zich er niet eens van bewust zijn dat ze delicten plegen. Toch is er in een situatie van uitbuiting sprake van een duidelijke machtsongelijkheid: jongeren verkeren in een kwetsbare positie ten opzichte van de uitbuiters. Deze ongelijkheid kan voortkomen uit verschillen in leeftijd, fysieke kracht, intelligentie, financiële middelen of sociale status (Peeck et al., 2021). Criminele netwerken maken gebruik van psychologische manipulatie en intimidatie om slachtoffers in uitbuitingssituaties te dwingen. Europol (2025) beschrijft in recent onderzoek dat een veelvoorkomende methode van menshandelaren, de zogenaamde 'loverboy-methode' is, waarbij de uitbuiters zich voordoen als romantische partner om het vertrouwen van het slachtoffer te winnen. In het verlengde hiervan worden ook groomingtechnieken gebruikt die inspelen op het verkrijgen van vertrouwen van jongen om bankrekeningen te gebruiken voor het witwassen van geld (Wissink, Quint & Stichting Halt., 2021). Wood (2020) beschrijft dat die tactieken inspelen op on vervulde behoeften van kwetsbare jongeren, zoals de behoefte aan waardering, liefde, avontuur, status en groepsacceptatie. Daarnaast kunnen deze tactieken gericht zijn op het isoleren van jongeren van hun steunnetwerken en het afhouden van politie of andere autoriteiten. Wood benadrukt dat geronselde jongeren in dit proces in essentie als slachtoffers moeten worden beschouwd. Ook wordt benoemd dat vaak schuldslavernij toegepast wordt, waarbij slachtoffers zich verplicht voelen om criminele activiteiten te verrichten, omdat ze een vermeende schuld moeten afbetalen. Daarnaast wordt ingespeeld op de angsten van slachtoffers en wordt uitbuiting gepresenteerd als een vorm van hulpverlening, waardoor slachtoffers onder controle van de uitbuiters blijven. Fysiek geweld komt in dit proces relatief minder vaak voor (Europol, 2025).

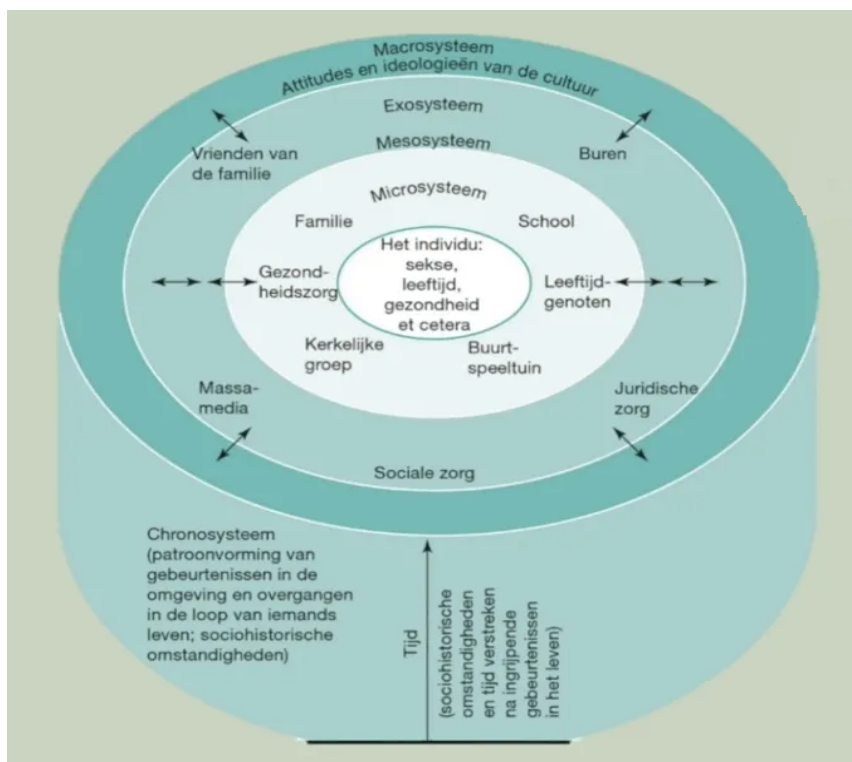
Europol (2025) beschrijft dat jongeren op verschillende criminele markten in diverse rollen uitgebuit worden zoals bij cyberaanvallen, drugshandel (dealers, koeriers en/of uithalers), als geldezels voor illegale geldtransfers, (online) fraude, migrantensmokkel of georganiseerde vastgoedcriminaliteit. Europol verwijst hierbij niet naar landen waar dit expliciet voor geldt. Wanneer jongeren via een andere wijze betrokken raken bij drugscriminaliteit is het nog steeds mogelijk dat dwang, angst en uitbuiting in een later stadium een rol gaan spelen (Peeck et al., 2021).

2.2.5. Strategische aantrekkingskracht en ontwikkelingskwetsbaarheid maken jongeren tot doelwit van CSV's

Jongeren vormen om verschillende redenen een aantrekkelijke doelgroep voor CSV's. Enerzijds is sprake van strategische overwegingen aan de kant van de criminele groepen. Boer et al. (2022) beschrijven dat het bezitten van specifieke vaardigheden, bereidheid om geweld te gebruiken, risico's durven nemen en betrouwbaar zijn, interessante factoren zijn die een beweegreden voor criminelen kunnen vormen om een jongere te werven. Andere factoren die uit het onderzoek van De Boer en collega's naar voren komen zijn: een bestaande connectie met CSV's hebben, beschikken over een strategische positie die bij illegale activiteiten van pas komen of beïnvloedbaar zijn door bijvoorbeeld een licht verstandelijke beperking (LVB) of schulden. In sommige gevallen functioneren de jongeren als zelfstandige uitvoerders die voor meerdere partijen klusjes oppakken en uitvoeren. Hierdoor blijft het CSV of de opdrachtgever buiten beeld en kan het zijn positie onopvallend behouden en opsporing voorkomen (Europol, 2025). Omdat deze jongeren vaak weinig weten over het bredere CSV en juridisch minder risico lopen vanwege hun leeftijd, worden ze door CSV's gezien als makkelijk inzetbare krachten met een laag risico (Europol, 2025).

Anderzijds zijn er factoren aan de kant van de jongeren die hun vatbaarheid voor mogelijke betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit kunnen vergroten. Het ecologisch systeemmodel van Bronfenbrenner (1994) vormt een ideaal kader om te begrijpen hoe individuen omgaan met hun dynamische omgeving en hoe zij hun identiteit ontwikkelen binnen internationale en interculturele opvoedingssituaties (zie *Figuur 2*). Het model behoort tot een van de meest invloedrijke en vaak geciteerde theorieën op het gebied van menselijke ontwikkeling en opvoedingspsychologie (Tong & An, 2024). Dit model maakt inzichtelijk hoe de ontwikkeling van jongeren wordt beïnvloed door verschillende omgevingslagen, vergelijkbaar met de structuur van een ui. Op het microsysteemniveau, dat het meest dichtbij het kind staat, gaat het om dagelijkse invloeden als gezin, school en vrienden. In het mesosysteem staan de onderlinge interacties tussen deze omgevingen centraal, zoals de relatie tussen ouders en school. Het exosysteem omvat contexten waar de jongere zelf geen invloed op heeft, maar die wel een directe invloed hebben op de ontwikkeling van de jongere, zoals de werksituatie van ouders of een echtscheiding. Het macrosysteem verwijst naar bredere maatschappelijke contexten, waaronder sociaaleconomische ongelijkheid of wijkproblematiek. Tot slot benadrukt het chronosysteem dat veranderingen over tijd zoals bijvoorbeeld het opkomen van het internet en de levensfase van de jongere eveneens impact hebben op de ontwikkeling (NJI, z.d.-a).

Figuur 2. Ecologische systeemtheorie (Bronfenbrenner, 1994).

Wanneer de relaties binnen en tussen deze systemen ondersteunend zijn, dragen zij positief bij aan de ontwikkeling van jongeren. Daarentegen kunnen verstoorde of afwezige ondersteuningsstructuren juist een negatieve invloed uitoefenen (Berg, 2022). In dit licht is het voorstelbaar dat jongeren die opgroeien in kwetsbare omstandigheden met beperkte sociale steun en toekomstperspectief, ontvankelijker zijn voor de aantrekkingskracht van CSV's.

Ook de neurobiologische ontwikkeling speelt een belangrijke rol in de kwetsbaarheid van jongeren. De hersenen zijn tot ongeveer het 25e levensjaar in ontwikkeling. Daarbij ontwikkelen hersengebieden die betrokken zijn bij emotieverwerking eerder dan het hersengebied dat verantwoordelijk is voor cognitieve functies zoals plannen, gedragsregulatie en het overzien van langetermijneffecten. Deze asymmetrische ontwikkeling leidt ertoe dat het emotionele brein tijdelijk sterker is dan het rationele brein, wat zich bij adolescenten uit in impulsiever en risicovoller gedrag. Echter, de invloed van hersenontwikkeling op gedrag verschilt per jongere. Adolescenten kunnen hierdoor risico's minder goed inschatten en zijn gevoeliger voor beloningen (Hersenstichting, 2025). Andere consequenties verbonden aan de nog onvolledige rijping van de hersenen betreffen: onvoltooide agressieregulatie, onvoltooide sociale interactie met anderen, oorzaak-gevolg moeilijk kunnen overzien, hogere sociale beïnvloedbaarheid hebben en over nog onvoltooide executieve en cognitieve functies beschikken (Spanjaard et al., 2020).

De spanning en opwinding die gepaard gaan met risicogedrag worden door jongeren bovendien als belonend ervaren, wat dit gedrag extra aantrekkelijk maakt. Tegelijkertijd maakt de nog onvolgroeide hersenontwikkeling het lastiger om rekening te houden met langetermijneffecten, waardoor jongeren eerder geneigd zijn keuzes te maken die op korte termijn gunstig lijken (Hersenstichting, 2025).

Daarnaast verschuiven in deze levensfase sociale verhoudingen: ouders raken meer op de achtergrond, terwijl leeftijdsgenoten een steeds centralere rol gaan spelen. In deze fase ontstaan

nieuwe vriendschappen en sociale relaties, waarbij jongeren extra gevoelig zijn voor sociale acceptatie en afwijzing. Dit sluit aan bij het ecologisch model van Bronfenbrenner, waarin onder andere de invloed van de directe sociale omgeving (microsysteem) op het gedrag van jongeren wordt benadrukt (Hersenstichting, 2025).

Alles overziend blijkt dat jongeren zowel door strategische overwegingen van CSV's als door eigen ontwikkelings- en omgevingsfactoren aantrekkelijk en kwetsbaar kunnen zijn voor rekrutering. Waar CSV's jongeren zien als laagdrempelige, risicovrije krachten, spelen aan de kant van de jongeren hun sociale omgeving, neurobiologische ontwikkeling en behoefte aan erkenning een versterkende rol. In samenhang maken deze factoren duidelijk waarom juist jongeren een belangrijke doelgroep vormen binnen georganiseerde criminaliteit.

2.3. Kwetsbaarheid van jongeren voor georganiseerde criminaliteit: rol van risico- en beschermende factoren

In de voorgaande paragraaf (2.2) is een beeld geschetst van hoe en waarom jongeren betrokken kunnen raken bij georganiseerde criminaliteit. In de huidige paragraaf wordt ingezoomd op de vraag waarom sommige jongeren daarin kwetsbaarder zijn dan anderen. Daarbij ligt de nadruk op de onderliggende risico- en beschermende factoren die de kwetsbaarheid van jongeren beïnvloeden. Van Der Laan et al. (2009) beschrijft risicofactoren als factoren die verband houden met een verhoogde kans op criminaliteit (of recidive), dit wordt ook wel aangeduid als criminogene factoren. Beschermende factoren verwijzen naar factoren die de kans op criminaliteit en recidive juist verlagen.

2.3.1. Kwetsbare netwerken en negatieve invloeden als valkuilen voor instroom in georganiseerde criminaliteit

Het voorkomen of doorbreken van de instroom en doorgroei van jongeren in georganiseerde criminaliteit vereist de inzet van effectieve interventies. Interventies zijn het meest kansrijk wanneer in een vroeg stadium de relevante risico- en beschermende factoren zorgvuldig in kaart worden gebracht en meegenomen in de verdere aanpak (Bureau Beke, 2022). Tegelijkertijd blijft het essentieel om te begrijpen waarom sommige jongeren ondanks deze risicofactoren niet doorgroeien in de criminaliteit, en waarom bepaalde interventies bij de één wel effect lijken te hebben en bij de ander niet (Van Koppen et al., 2017).

In 2021 voerden Servaas en collega's een literatuuronderzoek uit waarin zij een overzicht gaven en duiding boden van de belangrijkste risico-, versterkende en beschermende factoren die samenhangen met ouderschap bij verschillende vormen van criminaliteit. Daarbij is onderscheid gemaakt in hoe sterk de verbanden zijn tussen de risicofactor en criminele gedraging(en). Kijkende naar het onderwerp van de huidige studie zijn de vormen 'factoren voor jeugdcriminaliteit' en 'factoren voor georganiseerde criminaliteit' relevant. Bij 'factoren voor jeugdcriminaliteit' gaat het hierbij om risicofactoren voor jeugdcriminaliteit in algemene zin. Er wordt een sterk maximaal effect gevonden in 'factoren voor jeugdcriminaliteit' bij de risicofactoren: criminele achtergrond, laag niveau van kennis van de ouders over het kind en het hebben van weinig sociale banden. Verder wordt een matig maximaal effect gevonden bij de risicofactoren toegevoegd in *Figuur 3*.

- Middelengebruik en gokken

- Slecht ouderlijk toezicht

• Lage sociaal economische status van de familie • Omgang delinquente peers • Stress binnen de familie • Kindermishandeling • Onenigheid binnen familie • Wrede, passieve of verwaarlozende opvoedstijl • Seksueel gedrag • Problemen in de familie • Agressief gedrag • Deviante familieleden • Internaliserende en/of externaliserende problemen	• Laag niveau van openheid van het kind • Laag niveau van informatie-uitwisseling • Slechte relatie met peers in het algemeen • Ongestructureerd rondhangen • Algemene maat voor lage schoolprestaties • Slechte houding op school • Slechte band met school • Lage motivatie voor school • Antisociale ouders
<i>Figuur 3. Risicofactoren voor jeugdcriminaliteit uit het onderzoek van Servaas et al. (2021) waarbij het maximale effect matig is.</i>	

Wanneer we in het onderzoek van Servaas et al. (2021) inzoomen op ‘factoren voor georganiseerde criminaliteit’ worden alleen verbanden waargenomen waarbij het maximale effect matig of zwak is. Hierbij valt op dat de drie risicofactoren voor georganiseerde criminaliteit; aantrekkelijke levensstijl, gemakkelijk snel geld verdienen en gevoel van desillusie m.b.t. toekomst, vooral gelden voor jeugd en adolescentie. De overige waargenomen risicofactoren voor georganiseerde criminaliteit zijn toegevoegd in *Figuur 4*. De schuingedrukte ‘risicofactoren voor georganiseerde criminaliteit’ zijn overeenkomstig aan de ‘risicofactoren voor jeugdcriminaliteit’ in het onderzoek van Servaas et al (2021).

• <i>Criminele achtergrond</i> • <i>Drugsgebruik</i> • Hoge of lage SES • <i>Binding met vrienden of kennissen die betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit</i> • Laag opleidingsniveau • Familielid dat betrokken is bij georganiseerde criminaliteit • Afwezigheid van werk • Aanwezigheid van specifiek werk • Marginalisering etnische minderheid	• Uitbreiding van criminele contacten als resultaat van het plegen van criminaliteit • Contact met daders van georganiseerde criminaliteit gedurende tijd in gevangenis/ ondergaan crimineel leerproces gedurende tijd in de gevangenis • Etnische homogeniteit • Rolmodel die betrokken is bij georganiseerde criminaliteit • Bezit van relevante skills • Ontbrekend gevoel van ‘belonging’
<i>Figuur 4. Risicofactoren voor georganiseerde criminaliteit uit het onderzoek van Servaas et al (2021) waarbij het maximale effect matig is.</i>	

Daar waar eerdere onderzoeken vaak breder van opzet waren, richtten De Boer en collega’s (2022) zich expliciet op de ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. In de kenniskaart gebaseerd op die kennissynthese van De Boer en collega’s (2022) worden risicofactoren uitgelicht die specifiek gericht zijn op rekrutering van jongeren in de georganiseerde criminaliteit, zie *Figuur 5*

• Drugsgebruik • Laag opgeleid zijn • Geen dagbesteding hebben (schoolverlater, geen baan) • Financieel kwetsbaar zijn • Antisociale persoonlijkheidskenmerken hebben • Een gevoel van desillusie over de toekomst • Een werkomgeving hebben waarin sociale banden met personen in de georganiseerde criminaliteit ontstaan	• Bij een (criminele) jeugdgroep (willen) horen • Het idee dat georganiseerde criminele groepen een aantrekkelijke levensstijl leiden, makkelijk en snel geld verdienen • In de sociale omgeving zijn georganiseerde criminele groepen actief • Tijdens de jeugd of adolescentie zijn geweldsdelicten gepleegd
---	--

Figuur 5. Risicofactoren die de kans op rekrutering van jongeren in de georganiseerde criminaliteit vergroten (De Boer et al., 2022).

In dat onderzoek worden tevens de risicofactoren uitgelicht die niet of lastig beïnvloedbaar zijn, zijn toegevoegd in *Figuur 6*.

• Familiebanden hebben binnen de georganiseerde criminaliteit • Vrienden en kennissen hebben binnen de georganiseerde criminaliteit	• Een criminele achtergrond hebben • Criminele vaardigheden hebben • Een specifieke expertise of beroep hebben
---	--

Figuur 6. Risicofactoren die niet of lastig beïnvloedbaar zijn (De Boer et al., 2022).

Kuppens et al. (2022) beschrijven hierbij dat de belangrijkste gefundeerde risicofactoren die de kans op rekrutering in de georganiseerde criminaliteit vergroten ‘het hebben van familiebanden binnen de georganiseerde criminaliteit’ en ‘banden met vrienden en kennissen binnen de georganiseerde criminaliteit’, zijn.

Daarnaast heeft een consortium van onderzoekers, beleidsmakers en praktijkpartners met steun vanuit de Nationale Wetenschapsagenda het project EPIC (Explaining, Preventing, and Intervening in Organized Crime involvement) opgezet, met als doel het beter begrijpen en effectief verminderen van de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. Het project bestaat uit twee fasen. In de inmiddels afgeronde eerste fase, waaruit in 2023 de eerste publicatie voortkwam, zijn twee literatuurstudies uitgevoerd en is praktijkkennis geïnventariseerd. De eerste review richtte zich op risicofactoren en mechanismen die bijdragen aan betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit, en de tweede review bood een inventarisatie van bestaande kennis rond interventies ter preventie van georganiseerde criminaliteit onder jongeren. De tweede fase van EPIC (2024–2028) omvat vijf werkpakketten waarin empirisch onderzoek wordt gedaan naar zowel het beschrijven en verklaren van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit als de effectiviteit van interventies die deze betrokkenheid beogen te voorkomen of verminderen.

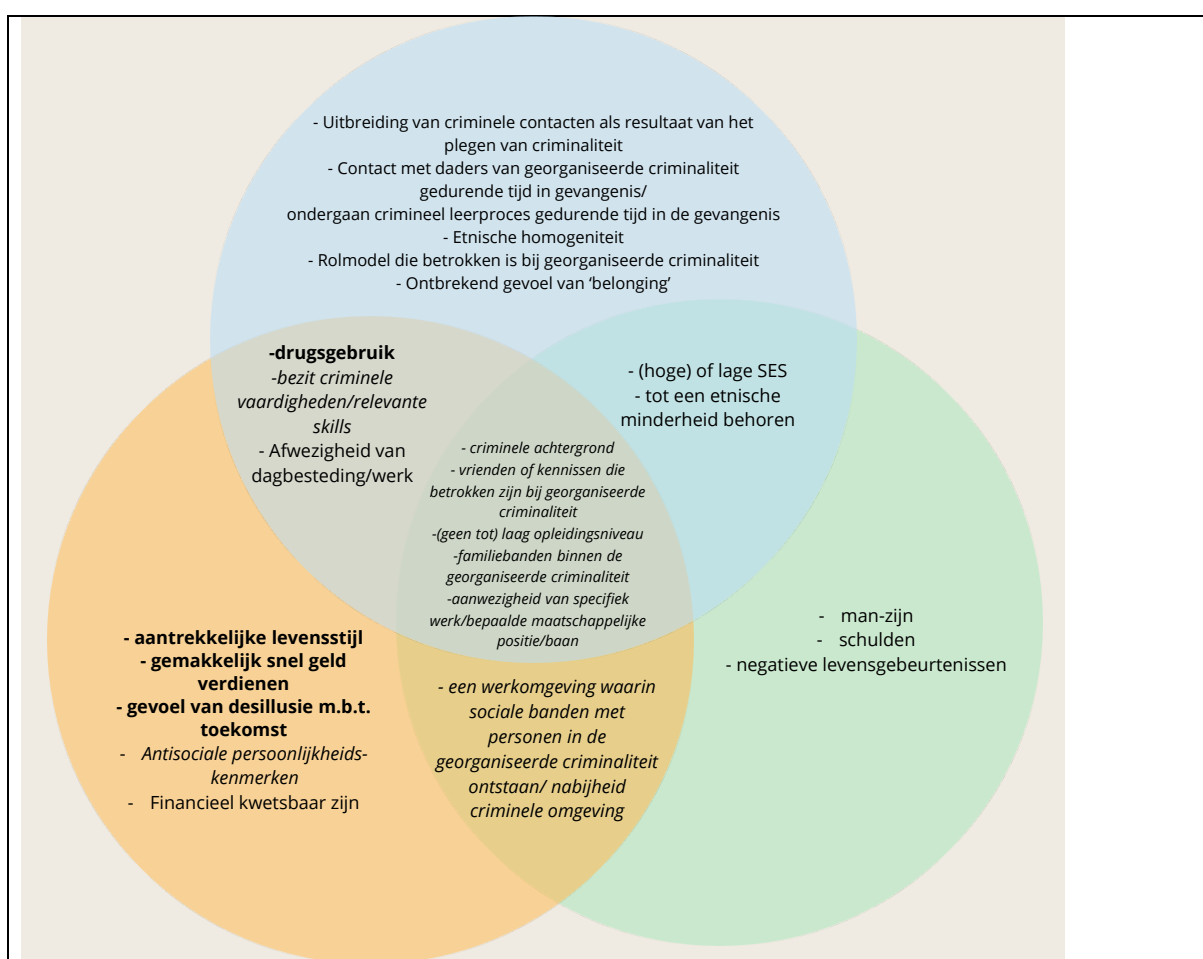
De uitkomsten van de eerste review van EPIC waarin onder andere de risicofactoren voor ingroei in georganiseerde criminaliteitsgroepen in kaart zijn gebracht, zijn weergegeven in *Figuur 7* (Adamse et al., 2023).

• Man- zijn • Tot een etnische minderheid behoren • Bepaalde maatschappelijke positie of baan	• Criminele vrienden • Nabijheid criminele omgeving • Armoede • Schulden
---	--

• Crimineel verleden • Criminele familieleden	• Geen tot laag opleidingsniveau • Negatieve levensgebeurtenissen

Figuur 7. Risicofactoren voor de ingroei in georganiseerde criminaliteitsgroepen (Adamse et al., 2023)

Figuur 8 biedt een overzicht van de risicofactoren voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit, zoals geïdentificeerd in de studies van Servaas et al. (2021) (blauw), De Boer et al. (2022) (oranje) en het EPIC-project (Adamse et al., 2023) (groen). Het Venndiagram laat zien waar de bevindingen van deze drie studies met elkaar overlappen en welke risicofactoren uniek zijn voor elk van de onderzoeken. Daarnaast is in het diagram een inhoudelijk onderscheid aangebracht in de duiding van de risicofactoren: **dikgedrukte** factoren hebben expliciet betrekking op jongeren als doelgroep, en *schuingedrukte* factoren worden in één of meerdere studies aangemerkt als gefundeerde risicofactoren of risicofactoren met een sterk maximaal effect op betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit.

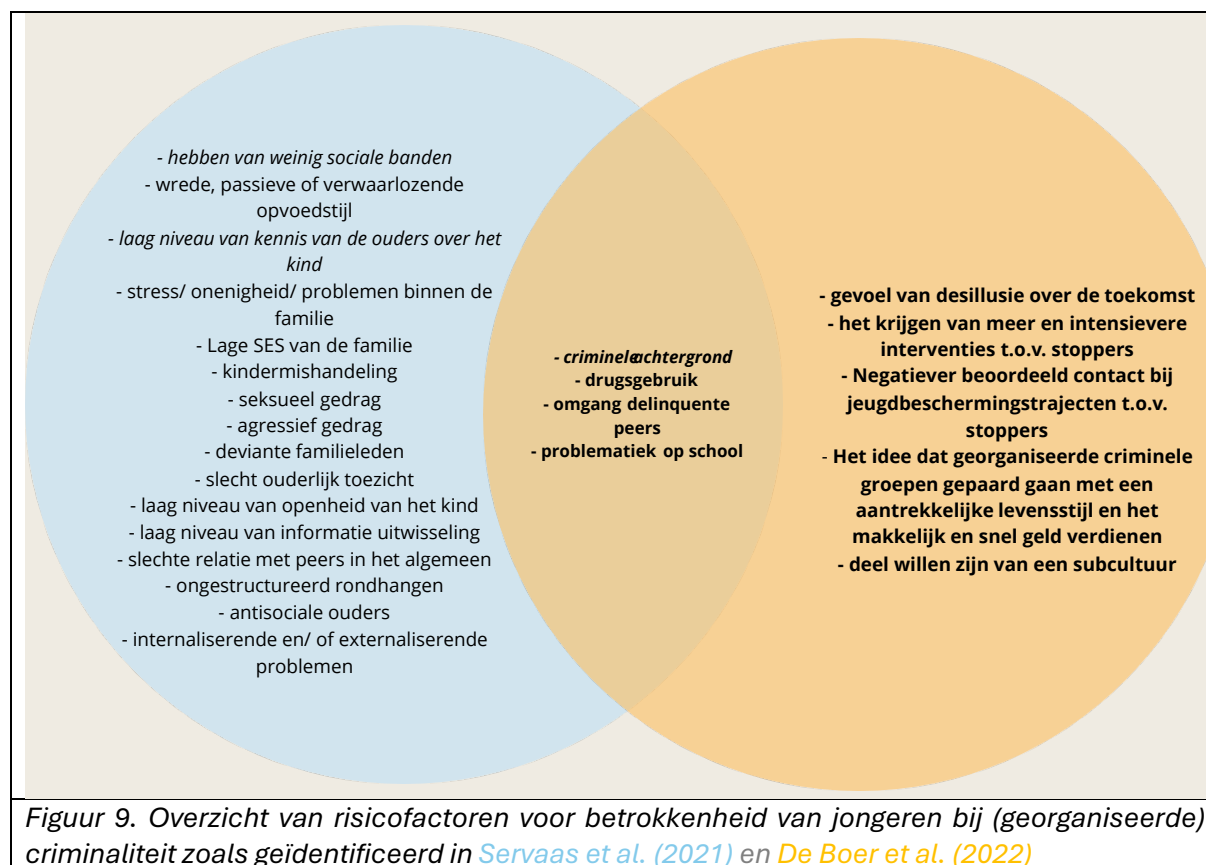

Figuur 8. Overzicht van risicofactoren voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit zoals geïdentificeerd in Servaas et al. (2021), De Boer et al. (2022) en Adamse et al., (2023)

Opvallend in bovenstaand figuur is dat een aantal factoren in alle drie de studies terugkomt: criminele achtergrond, vrienden of kennissen die betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit, (geen tot) laag opleidingsniveau, familiebanden binnen de georganiseerde criminaliteit en aanwezigheid van specifiek werk/bepaalde maatschappelijke positie/baan. Daarbij is zichtbaar dat deze factoren ook allemaal schuingedrukt zijn, wat impliceert dat ze zijn aangemerkt als gefundeerde risicofactoren of risicofactoren met een sterk maximaal effect op betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. De factoren in het overlappende gedeelte van de cirkels zijn dus in

alle drie de studies aangemerkt als sterke risicofactor voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit.

Wanneer specifiek gekeken wordt naar de risicofactoren voor betrokkenheid **van jongeren** bij (georganiseerde) criminaliteit, zoals geïdentificeerd in de studies van [Servaas et al. \(2021\)](#) en [De Boer et al. \(2022\)](#), kan ook een Venndiagram opgesteld worden. Dit diagram is weergegeven in *Figuur 9*. In deze figuur hebben de vetgedrukte factoren expliciet betrekking op georganiseerde criminaliteit.

In *Figuur 9* is zichtbaar dat de risicofactoren: criminele achtergrond, drugsgebruik, omgang delinquente peers en problematiek op school in zowel de studie van Servaas en collega's als de studie van De Boer en collega's terugkomt als risicofactoren voor betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit.

Wanneer de Venndiagrammen in *Figuur 8* en *9* met elkaar worden vergeleken, waarin respectievelijk de risicofactoren voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit in het algemeen en specifiek voor jongeren worden weergegeven, blijkt dat de factoren *criminele achtergrond* en *het hebben van delinquente vrienden* de enige twee risicofactoren zijn die in beide contexten in de genoemde studies voorkomen. Dit wijst erop dat deze factoren niet alleen relevant zijn in bredere analyses van georganiseerde criminaliteit, maar ook specifiek van betekenis zijn in de context van betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. De analyse laat daarmee zien dat er enerzijds brede, structurele risicofactoren zijn die gelden voor georganiseerde criminaliteit in het algemeen, en anderzijds specifieke factoren zijn die expliciet jongeren extra kwetsbaar maken voor georganiseerde criminaliteit.

Samenvattend laat dit zien dat jongeren zich bevinden op het snijvlak van beide categorieën risicofactoren. Enerzijds zijn er factoren die zij delen met de bredere groep betrokkenen bij georganiseerde criminaliteit, terwijl zij anderzijds beschikken over leeftijds- en ontwikkelingsgebonden kenmerken die hun ontvankelijkheid verder vergroten. Deze gelaagdheid in risicofactoren maakt duidelijk waarom jongeren een bijzonder kwetsbare positie innemen binnen de dynamiek van georganiseerde criminaliteit.

2.3.2. Sociale steun, erkenning en persoonlijke aspiraties als schild tegen rekrutering

Naast risicofactoren is het evenzeer van belang om inzicht te krijgen in beschermende factoren die jongeren kunnen weerhouden van betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit: wanneer één of meerdere risicofactoren aanwezig zijn, kunnen beschermende factoren de kans op crimineel gedrag verkleinen en een buffer vormen tegen de mogelijk negatieve invloed van de risicofactoren (Day et al., 2014). Hoewel risicofactoren de kans op crimineel gedrag kunnen vergroten, betekent hun aanwezigheid niet automatisch dat jongeren in de criminaliteit belanden. Op vergelijkbare wijze biedt de aanwezigheid van beschermende factoren geen zekerheid dat jongeren buiten de criminaliteit blijven (NJI, 2025b).

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) publiceerde in 2018 een rapport waarin tien beschermende factoren voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen worden beschreven. Deze factoren zijn gebaseerd op het sociaal ontwikkelingsmodel, de Pedagogische *Civil Society*, het ‘*Framework of Developmental Assets*’ en de ‘*Positive Youth Development (PYD)*’- beweging (Ince et al., 2018). In *Figuur 10* is een overzicht van deze tien beschermende factoren weergegeven.

• Sociale binding • Kansen voor betrokkenheid • Prosociale normen • Erkenning en waardering voor positief gedrag • Steun van een belangrijke volwassenen en voorzieningen in de omgeving	• Constructieve tijdsbesteding • Competenties • Cognitieve vaardigheden • Schoolmotivatie • Positieve identiteit
<i>Figuur 10. Beschermende factoren voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen (Ince et al., 2018)</i>	

De in het NJI-rapport beschreven beschermende factoren bevorderen een positieve ontwikkeling van jeugdigen en bieden tegelijkertijd weerbaarheid tegen risicovolle invloeden. Er is hierbij een belangrijke rol weggelegd voor het gezin, de school en de wijk of gemeenschap waarin jongeren opgroeien. Veel van deze beschermende factoren hangen met elkaar samen en versterken elkaars positieve invloed op de ontwikkeling van jongeren (Ince et al., 2018).

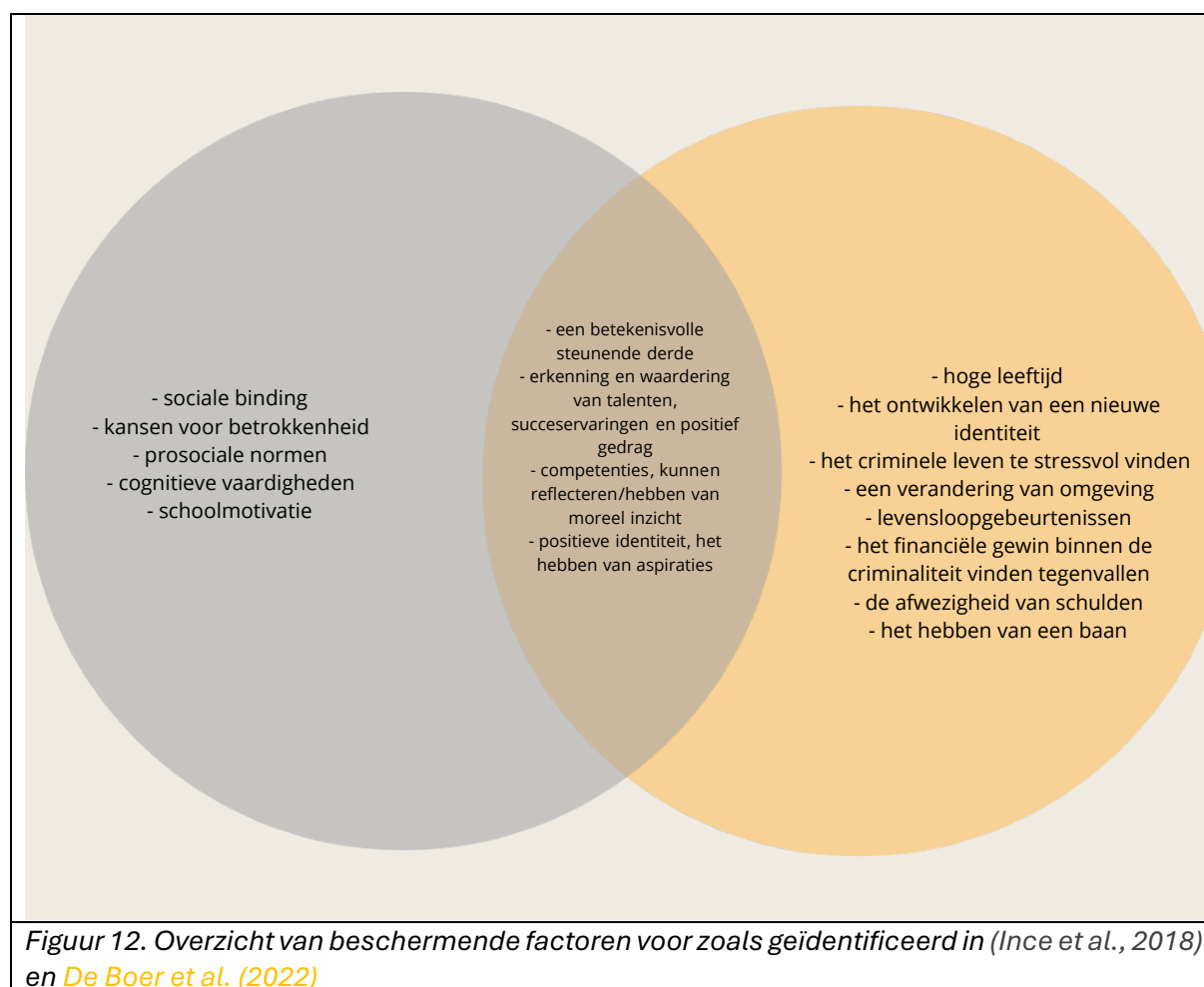
Wanneer de hierboven beschreven algemene beschermende factoren worden vergeleken met beschermende factoren die specifiek gericht zijn op het verkleinen van de kans op rekrutering, vallen de vele overeenkomsten op. In het eerdergenoemde onderzoek van De Boer en collega's (2022) zijn, naast risicofactoren, ook beschermende factoren in kaart gebracht. Dit gebeurde op basis van bestaande literatuur, van de studies van Van Koppen et al. (2017) en Adjiembaks (2018). In *Figuur 11* is een overzicht opgenomen van deze beschermende factoren.

Hierbij zijn de beschermende factoren die in de studie van De Boer en collega's specifiek gelden voor de doelgroep jongeren dikgedrukt.

• Hoge leeftijd • Kunnen reflecteren • Het hebben van moreel inzicht • Het ontwikkelen van een nieuwe identiteit • Het criminele leven te stressvol vinden • Een betekenisvolle steunende derde • Erkenning van talenten en succeservaringen	• Een verandering van omgeving • Levensloopgebeurtenissen • Het hebben van aspiraties • Het financiële gewin binnen de criminaliteit vinden tegenvallen • De afwezigheid van schulden • Het hebben van een baan
--	--

Figuur 11. Beschermende factoren die de kans op rekrutering verkleinen (De Boer et al, 2022).

De beschermende factoren uit het rapport van het NJI (Ince et al., 2018) zijn vergeleken met die uit het onderzoek van [De Boer et al. \(2022\)](#). Deze vergelijking brengt zowel overlappende als unieke beschermende factoren aan het licht. *Figuur 12* toont deze analyse in de vorm van een Venndiagram.

Alles overziend toont de overlap in het midden van de Venndiagram in *Figuur 12* dat beschermende factoren zoals een betekenisvolle en steunende derde, erkenning van talenten en succeservaringen, moreel inzicht, reflectief vermogen, en het ontwikkelen van een positieve identiteit met aspiraties gezamenlijk een krachtige kern van psychologische en sociale veerkracht

vormen. Deze factoren dragen bij aan het internaliseren van pro sociale waarden en versterken de zelfregulatie, wat zowel positieve gedragsontwikkeling bevordert als weerstand biedt tegen de aantrekkingskracht van criminaliteit. De analyse van deze overlappende en unieke beschermende factoren wijst erop dat een geïntegreerde benadering, waarin zowel het verminderen van risico's als het bevorderen van processen zoals identiteitsontwikkeling, sociale verbondenheid en betekenisvolle steun aandacht krijgen, meerdere beschermende mechanismen tegelijk kan aanspreken.

3. Methode

Dit hoofdstuk licht de methodologische keuzes en stappen van het onderzoek toe. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het onderzoeksontwerp, waarin de centrale uitgangspunten en de opzet van de studie worden beschreven. Vervolgens wordt uiteengezet op welke wijze de data is verzameld, waarbij gebruik is gemaakt van zowel een verkennende als een toetsende expertsessie en semigestructureerde diepte-interviews met deskundigen. Ook de werving van respondenten en de wijze waarop de data is geanalyseerd komen hierbij aan bod. Tot slot wordt aparte aandacht besteed aan ethische overwegingen en privacyaspecten die inherent zijn aan dit type onderzoek.

3.1. Onderzoeksontwerp

Van oktober 2024 tot september 2025 is een kwalitatief onderzoek, ondersteund door kwantitatieve componenten, uitgevoerd om inzicht te krijgen in de interactie tussen jongeren die mogelijk betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit en de systeemkwetsbaarheden die deze vorm van criminaliteit en de daarmee gepaard gaande ondermijnende effecten bevorderen. Kwalitatief onderzoek is een multidisciplinair domein dat zich zowel richt op theoretische en interpretatieve praktijken, als de analyse daarvan. Er wordt beoogd om de alledaagse, natuurlijke omgeving als uitgangspunt te nemen en processen van betekenisgeving te onderzoeken. Het gebruik van kwantitatieve gegevens ondersteunt dit kwalitatieve onderzoek en draagt, waar mogelijk, bij aan een nauwkeurigere duiding van de context en omvang van het onderzoeksonderwerp (Mortelmans, 2020). De primaire setting van dit onderzoek was het SKC in Vlissingen.

3.2. Dataverzameling

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van meerdere kwalitatieve methoden met ondersteuning van enkele kwantitatieve data om een breed en genuanceerd beeld te verkrijgen van de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit en de rol van systeemkwetsbaarheden en ondermijnende effecten daarin. De dataverzameling bestond uit een combinatie van expertsessies en semigestructureerde diepte-interviews met relevante deskundigen en professionals. Door verschillende perspectieven samen te brengen, is zowel verkennende kennis opgedaan als bestaande inzichten getoetst en verdiept. In totaal zijn 44 professionals gesproken in de vorm van 18 semigestructureerde interviews en 3 expertsessies. Verder is gebruikgemaakt van openbaar beschikbare kwantitatieve data. Hiervoor zijn nationale bronnen als onder andere het CBS en LexisNexis geraadpleegd. Deze data is lokaal geanalyseerd en gevisualiseerd. De analysetools die gebruikt zijn voor het maken van de kwantitatieve analyses

zijn: Python, Excel en PowerBI. De dataverzameling heeft binnen de Nederlandse grenzen plaatsgevonden op meerdere locaties door het land.

3.2.1. Respondentenwerving

De respondenten die aan dit onderzoek hebben deelgenomen, zijn allen betrokken bij of deskundig op het terrein van jeugd, georganiseerde criminaliteit, systeemkwetsbaarheden en ondermijnende effecten. Bij de werving is bewust gezocht naar perspectieven die verder reiken dan uitsluitend een strafrechtelijke of criminologische invalshoek, zodat de gegevens in een bredere context konden worden verzameld. Dit resulteerde in een groep respondenten met diverse achtergronden en expertisegebieden binnen het domein van jeugd.

Voor het benaderen van respondenten is gebruikgemaakt van het bestaande netwerk van het SKC. Potentiële deelnemers zijn via e-mail, telefoon of LinkedIn uitgenodigd, waarbij in sommige gevallen gebruik is gemaakt van een collega als tussenpersoon. In de uitnodiging werd het doel en de relevantie van het onderzoek toegelicht, evenals de verwachte tijdsinvestering en verwerking van gegevens. Deze informatie werd schriftelijk verstrekt en, waar mogelijk, mondeling nader toegelicht. Wanneer een respondent bereid was mee te werken, ontving hij of zij vervolgens een informatie- en toestemmingsformulier (zie *bijlage A*), conform de richtlijnen voor verantwoord onderzoek (Mortelmans, 2020).

De inzet van respondenten verschilde per onderzoeksfase en sloot aan bij de aard van de activiteiten in die fase. Een deel van de respondenten nam deel aan de verkennende expertsessie, anderen werden geïnterviewd in individuele gesprekken en weer anderen waren betrokken bij toetsende expertsessies. Op deze manier kon in iedere fase gebruik worden gemaakt van passende vormen van expertise en inbreng, variërend van collectieve reflectie tot verdiepende individuele inzichten.

3.2.2. Eerste verkennende expertsessie

Aan het begin van het onderzoek is een verkennende expertsessie georganiseerd met als doel richting te geven aan de onderzoeksopzet en de verdere aanpak van de Themastudie Jeugd. Door middel van een dergelijke sessie kan op een effectieve manier waardevolle inzichten verkregen worden in hoe mensen denken, voelen en handelen ten aanzien van een specifiek vraagstuk (Freitas et al., 1998). Voor deze bijeenkomst is gekozen voor een fysieke setting. Hoewel een online vorm theoretisch ook mogelijk was geweest, bood een fysieke bijeenkomst meer overzicht en maakte deze een dynamische interactie en directe uitwisseling van kennis en reflectie tussen deelnemers beter mogelijk. Tijdens de sessie is gebruikgemaakt van de gezamenlijke expertise van de groep om relevante bronnen te bespreken, aan te vullen en te identificeren, lopende onderzoeken met betrekking tot het thema jeugd te inventariseren en trends en ontwikkelingen binnen het onderwerp te verkennen.

De genodigden waren afkomstig uit verschillende professionele domeinen, waaronder wetenschap, beleid, politie, onderwijs en jeugdzorg. Deze diversiteit maakte het mogelijk om het vraagstuk van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit vanuit meerdere invalshoeken te benaderen, variërend van opsporing en beleid tot preventie en hulpverlening. In *Tabel 3* is een overzicht opgenomen van de achtergrond van de deelnemers en hun relatie tot het

thema. Vanwege privacy redenen zullen verdere details over de specifieke rol en dienstverband van de betrokkenen in het onderzoek niet gedeeld worden.

Professionele achtergrond	Relatie met jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	Aantal deelnemers
Wetenschap	Analyse, kennisontwikkeling	2
Onderwijs	Preventie, signalering, begeleiding	1
Beleidsadviseur Ministerie van Justitie en Veiligheid	Beleidsontwikkeling, strategie, kennisdeling	1
NJI	Preventie, kennisdeling, jeugdbeleid	1
Beleidsmedewerker Ministerie van Justitie en Veiligheid	Uitvoering beleid, signalering, strategie	1
Politie	Opsporing, handhaving	1
Jeugdzorg	Jeugdbescherming, nazorg, jeugdhulp, begeleiding	2

Tabel 3. Professionele achtergrond deelnemers verkennende expertsessie

De sessie maakte het mogelijk om de complexiteit van het vraagstuk in een vroeg stadium te verkennen en heeft bijgedragen aan het aanscherpen van de thematische focus en het in kaart brengen van relevante onderzoekslijnen.

3.2.2.1. Data analyse

Tijdens de expertsessie was een notulist aanwezig die de door de deelnemers geuite onderwerpen, visies en opmerkingen vastlegde. Deze notities zijn later systematisch bestudeerd en geanalyseerd om kernpunten, thema's en terugkerende patronen te identificeren. De analyse richtte zich op vier hoofdgebieden: afgeronde studies, lopende onderzoeken, voorstellen voor toekomstig onderzoek en trends en ontwikkelingen met betrekking tot risico- en beschermende factoren voor jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit.

De verkregen informatie en inzichten zijn gebruikt om de thematische focus van het onderzoek verder aan te scherpen en om relevante onderzoekslijnen te identificeren. Hierbij is zowel gekeken naar overeenkomsten als naar verschillen in perspectieven tussen de diverse deskundigen, waardoor een breed en genuanceerd beeld ontstond van het vraagstuk. De inzichten uit deze sessie zijn meegenomen in de verdere onderzoeksopzet en hebben geleid tot een eerste afbakening van onderwerpen.

3.2.3. Interviews

In de huidige studie is tevens gekozen voor het afnemen van semigestructureerde diepte-interviews als methode voor dataverzameling. Bij deze vorm van interviewen wordt in gesprek gegaan, waarbij zowel open als gesloten vragen worden gesteld. Daarnaast worden vervolgvragen gebruikt om dieper in te gaan op de antwoorden van de respondent (Adams, 2015). Middels deze interviewmethode wordt de mogelijkheid gecreëerd om als interviewer invloed te hebben op welke relevante onderwerpen besproken worden en op welke manier. Doordat de vragen en antwoorden niet vast staan, wordt ruimte geboden voor onverwachte wendingen wat relevante informatie voor het onderzoek kan opleveren (Baarda & Hulst, 2007).

De interviews zijn zowel fysiek als online afgenomen. De helft van de respondenten is fysiek gesproken, terwijl de andere helft via Microsoft Teams is geïnterviewd. De interviews duurden zowel fysiek als online gemiddeld 60 minuten. In totaal zijn 24 respondenten geïnterviewd. *Tabel 4* bevat een overzicht van de kenmerken van de geïnterviewde respondenten.

Professionele achtergrond	Relatie met jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	Type expert	Aantal gesproken respondenten
Jongerenwerk	Preventie, signalering, begeleiding	Praktisch	3
Politie	Opsporing, handhaving	Praktisch	2
Onderwijs	Signalering, begeleiding	Theoretisch	1
Reclassering	Begeleiding	Praktisch/ theoretisch	3
Gemeente – VNG/persoonsgerichte aanpak	Beleidsontwikkeling, preventie, begeleiding	Theoretisch	2
Publieke gezondheidszorg – GGD	Signalering, begeleiding	Praktisch	2
Orthopedagogiek	Begeleiding, behandeling	Praktisch	1
RIEC	Preventie, kennisdeling	Theoretisch	2
Zorg- en Veiligheidshuis	Kennisdeling, begeleiding, behandeling	Praktisch/ theoretisch	2
Partners voor Jeugd	Jeugdbescherming, nazorg, jeugdhulp, begeleiding	Praktisch/ theoretisch	2
HALT	Preventie, begeleiding	Praktisch/ theoretisch	2
Wetenschap/ criminologisch onderzoek	Analyse, kennisontwikkeling	Theoretisch	2
Raad voor de Kinderbescherming	Jeugdbescherming, jeugdstrafrecht, gezag en omgang	Theoretisch	1

Tabel 4. Respondent kenmerken interviews

Om de interviews te structureren en inzicht te krijgen in ondermijnende effecten en systeemkwetsbaarheden die van invloed zijn op de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit, werd een topiclijst opgesteld (zie *Bijlage B*). Deze lijst is gebaseerd op de hoofd- en deelvragen van deze Themastudie en sluit daarmee aan bij de in hoofdstuk 2 beschreven context en theoretische onderbouwing. De topiclijst fungeerde als meetinstrument om alle kernaspecten, zoals systeemkwetsbaarheden, risico- en beschermende factoren en ondermijnende effecten te borgen, en tegelijk ruimte te laten voor nieuwe of onverwachte perspectieven van respondenten. Afhankelijk van de achtergrond en functie van de respondent kon de topiclijst waar nodig gedeeltelijk worden aangepast om beter aan te sluiten bij specifieke kennis of ervaringen. Ter illustratie is in *Bijlage C* de topiclijst voor een respondent uit de zorg toegevoegd.

Door middel van interviews kunnen niet alleen de actualiteiten in kaart worden gebracht, maar krijgen ook ervaringen uit de praktijk een stem, zodat deze kunnen worden afgezet tegen bestaande literatuur. Dit biedt de mogelijkheid om te beoordelen in hoeverre de bevindingen uit de praktijk overeenkomen met theoretische inzichten. Bovendien is het van belang om te onderzoeken hoe verschillende factoren of perspectieven zich tot elkaar verhouden, bijvoorbeeld tussen beleid, praktijkervaringen en wetenschappelijke aannames. Deze benadering stelt de onderzoeker in staat om niet alleen patronen en dynamieken bloot te leggen, maar ook opvallende signalen en mogelijke discrepanties te identificeren. Door deze elementen te combineren ontstaat een rijker en meer genuanceerd beeld van de werkelijkheid.

De interviews zijn opgenomen met een beveiligde recorder die voorzien is van een toegangscode om de gegevens veilig te bewaren. Na het versturen van de opnames naar de beveiligde server van het SKC, zijn de opnames van de recorder verwijderd. Alle verzamelde gegevens zijn opgeslagen op de beveiligde server van het SKC en zijn enkel, met behulp van dubbele authenticatie, toegankelijk voor de onderzoeker van dit project.

Om de interne betrouwbaarheid van de interviews te waarborgen, is voorafgaand aan de dataverzameling een pilotinterview afgenomen met een medewerker van de gemeente. Dit bood de mogelijkheid om de interviewopzet te evalueren en, waar nodig, aanpassingen door te voeren in de vraagstelling en thematische focus. Op basis van het pilotinterview werd tevens een inschatting gemaakt van de interviewduur en het aantal te stellen vragen. De resultaten van het pilotinterview zijn op dezelfde wijze verwerkt als de overige interviews en zijn opgenomen in de uiteindelijke dataset. Naar aanleiding van het pilotinterview is de topiclijst ingekort om beter aan te sluiten bij de beschikbare tijd, zonder dat hierbij belangrijke onderwerpen werden weggelaten. Bovendien zijn alle interviews door dezelfde onderzoeker afgenomen, waardoor de consistentie in de dataverzameling gewaarborgd bleef (Plochg & Van Zwieten, 2007).

3.2.3.1. Data analyse

Voor de data-analyse zijn alle interviews getranscribeerd en systematisch gecodeerd. In de eerste fase, open coderen, zijn verscheidene tekstfragmenten voorzien van labels om relevante thema's te identificeren. Vervolgens zijn deze open codes geclusterd en gestructureerd tot bredere categorieën middels axiaal coderen. In de laatste fase, selectief coderen, zijn de hoofdcategorieën verder uitgewerkt door onderlinge verbanden en mogelijke tegenstrijdigheden tussen de respondenten te analyseren (Mortelmans, 2020).

De analyse is uitgevoerd met behulp van het kwalitatieve analyseprogramma ATLAS.ti, waarin het codeboek met de overkoepelende codes is opgenomen (zie *Bijlage D*). Dit programma was uitsluitend toegankelijk via een persoonlijke login, waardoor alleen de onderzoeker toegang had tot de gecodeerde gegevens. Na het labelen van de transcripten met overkoepelende codes zijn de fragmenten tevens fysiek geordend en geanalyseerd, om visueel patronen te kunnen identificeren tussen de verschillende tekstsegmenten. De onderzoeksvragen fungeerden hierbij als leidraad. Ter illustratie van dit visuele analyseproces zijn foto's opgenomen in *Bijlage E*.

3.2.4. Toetsende expertsessies

In de afrondende fase van het onderzoek zijn opnieuw expertsessies georganiseerd om de voorlopige bevindingen uit de interviews te toetsen, aan te vullen en waar nodig te nuanceren. Er

hebben twee kleinere, thematisch gestructureerde sessies plaatsgevonden, afgestemd op de onderzoeksvragen van het huidige onderzoek.

De eerste sessie vond fysiek plaats bij een middelgrote gemeente en betrof vijf deelnemers uit verschillende afdelingen, zie *Tabel 5*.

Professionele achtergrond	Relatie met jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	Aantal deelnemers
Wetenschap	Analyse, kennisontwikkeling	1
Beleidsmedewerker	Beleidsontwikkeling, preventie, begeleiding	1
Strateeg	Analyse, strategie	1
Specialist aanpak jeugdgroepen	Preventie, kennisontwikkeling, signalering	
Programmamanager ondermijning	Preventie, kennisontwikkeling, signalering	1

Tabel 5. Professionele achtergrond deelnemers eerste toetsende expertsessie

De tweede sessie vond online plaats en omvatte vier deelnemers, waarvan de professionele achtergrond en relatie tot jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit zijn weergegeven in *Tabel 6*.

Professionele achtergrond	Relatie met jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit	Aantal deelnemers
Wetenschap	Analyse, kennisontwikkeling	1
Gemeente - persoonsgerichte aanpak	Beleidsontwikkeling, preventie, begeleiding	1
Jongerenwerk	Preventie, signalering, begeleiding	1
Politie ³	Opsporing, handhaving, onderzoek	1

Tabel 6. Professionele achtergrond deelnemers tweede toetsende expertsessie

De toetsende expertsessies leverden waardevolle inzichten op en boden mogelijkheden om voorlopige resultaten te toetsen aan zowel praktijkervaringen als theoretische kennisgeving. Daarnaast droegen de sessies bij aan het aanvullen van ontbrekende informatie en het nuanceren van conclusies, waardoor de onderzoeksresultaten beter ingebed konden worden in de juiste context en een evenwichtige weergave van het thema jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit werd gewaarborgd.

3.2.4.1. Data analyse

Van beide toetsende expertsessies is de audio opgenomen, zodat gesproken bijdragen en interacties tussen de deelnemers nauwkeurig konden worden geanalyseerd. Tijdens de bijeenkomsten zijn daarnaast aantekeningen gemaakt om aanvullende inzichten en observaties vast te leggen. Tijdens de fysieke toetsende expertsessie was een notulist aanwezig. Na afloop

³ Een deelnemer vanuit de politie kon wegens technische problemen niet aansluiten bij de online sessie. Om deze invalshoek toch te borgen, is op een later moment een afzonderlijk gesprek gevoerd waarin de voorlopige bevindingen eveneens zijn getoetst.

zijn de opnames en notities systematisch geanalyseerd. De analyse richtte zich op het identificeren van terugkerende thema's, patronen en relevante aanvullingen op de voorlopige bevindingen uit de studie. Individuele bijdragen zijn geordend en vervolgens vergeleken om overeenkomsten en verschillen in perspectieven tussen de deelnemers zichtbaar te maken. Zowel de fysieke als de online sessies zijn op dezelfde manier verwerkt.

De resultaten uit de sessies dienden om de voorlopige bevindingen te toetsen, aan te vullen en waar nodig te nuanceren. Door deze systematische verwerking konden de onderzoeksresultaten beter worden ingebed in de praktijkcontext en ontstond een evenwichtiger en genuanceerd beeld van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Bovendien hebben de bevindingen bijgedragen aan de verdere verdieping van de thematische focus van het onderzoek.

3.4. Ethische overweging en privacy

Om ervoor te zorgen dat respondenten volledig geïnformeerd waren over het doel en de aard van het onderzoek, ontvingen zij vooraf zoals eerder benoemd een informatie- en toestemmingsformulier. Dit document voorzag hen van essentiële details over het deelnameproces en bood hen de mogelijkheid om een weloverwogen besluit te nemen over hun participatie. In dit formulier werd expliciet vermeld dat zij het interview op elk gewenst moment, zonder opgave van reden, konden beëindigen indien zij zich niet comfortabel voelden. Daarnaast verstrekke de onderzoeker haar contactgegevens, zodat respondenten bij vragen of onzekerheden laagdrempelig contact konden opnemen. Dit droeg bij aan het creëren van een veilige en vertrouwde omgeving, waarin openheid en wederzijds respect centraal stonden.

De anonimiteit van de respondenten is strikt gewaarborgd gedurende het gehele onderzoek. Verschillende deelnemers gaven expliciet aan anoniem te willen blijven. Daarom is ervoor gekozen alle verzamelde gegevens uitsluitend op anonieme en onherleidbare wijze te verwerken. De onderzoeker was de enige persoon met direct contact met de respondenten en had exclusieve toegang tot de audiobestanden en transcripties. Deze bestanden zijn op een geanonimiseerde wijze gecodeerd, bijvoorbeeld als *Respondent_1_Audio* of *Respondent_2_Transcript*, waardoor identificatie wordt uitgesloten.

Ten aanzien van de positie van de onderzoeker is van belang dat deze zo onafhankelijk mogelijk heeft geopereerd. Het onderzoek is uitgevoerd vanuit het Strategisch Kenniscentrum Ondermijnende Criminaliteit (SKC), dat onderdeel is van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, met het Directoraat-Generaal Ondermijning (DGO) als coördinerend opdrachtgever. Hoewel deze institutionele context richtinggevend kan zijn, is in de uitvoering zorgvuldig gewaakt voor een neutrale en open houding tegenover de inbreng van respondenten. De persoonlijke achtergrond van de onderzoeker in gezondheidswetenschappen en masteropleiding in *Management, Policy Analysis and Entrepreneurship in Health & Life Sciences* kan bijdragen aan bepaalde analytische voorkeuren. Echter, er is beoogd deze subjectiviteit zoveel mogelijk te beperken door de methodologische opzet en het centraal stellen van de perspectieven van respondenten in de dataverzameling en analyse.

4. Resultaten: patronen van aantrekkelijkheid, betrokkenheid en impact van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek afkomstig uit de interviews en expertsessies gepresenteerd. De resultaten geven inzicht in de wijze waarop CSV's jongeren strategisch inzetten voor hun activiteiten, welke mechanismen zij hanteren om hen te werven, en welke motieven jongeren zelf kunnen hebben voor hun mogelijke betrokkenheid. Daarnaast wordt stilgestaan bij de risico- en beschermende factoren die deze betrokkenheid beïnvloeden, evenals de systeemkwetsbaarheden die een rol spelen in de betrokkenheid van jongeren. Tot slot worden de bredere ondermijnende effecten van deze dynamiek in kaart gebracht, zowel op individueel als op maatschappelijk niveau.

4.1. De strategische meerwaarde van jongeren voor CSV's

Uit de interviews en expertsessies komt naar voren dat CSV's jongeren niet enkel benaderen vanuit hun kwetsbaarheid, maar hen actief positioneren als strategisch kapitaal. Hun inzet biedt CSV's uiteenlopende voordelen, variërend van economisch en juridisch tot operationeel, sociaal en neurobiologisch. In deze paragraaf wordt uiteengezet hoe deze meerwaarde zich manifesteert en welke factoren maken dat jongeren een voor CSV's aantrekkelijke rol kunnen vervullen binnen georganiseerde criminaliteit.

4.1.1. Economische voordelen: goedkope en flexibele arbeidskrachten

Een terugkerend thema in de expertsessies is dat jongeren worden gezien als relatief goedkope arbeidskrachten. Een deelnemer beschrijft dat jongeren door CSV's worden gezien als 'goedkope werklui', aangezien ze vaak genoeg nemen met kleine financiële beloningen of zelfs alleen statusverhogende gebaren. Een professional uit de praktijk geeft hierover aan:

"Het is natuurlijk veel aantrekkelijker om nu een jong iemand te sturen. Ten eerste kost het minder geld om het een jongere te laten doen, je kan de jongeren makkelijker onder druk zetten dan iemand die wat ouder is, en de straffen zijn ook gewoon lager voor die gasten. Ja, het is een win-win voor de gasten die er bovenaan zitten om jonge mensen in te zetten."

Deze uitspraak onderstreept dat het inzetten van jongeren niet alleen voortkomt uit hun kwetsbaarheid, maar ook uit de strategische voordelen die zij CSV's bieden in termen van efficiëntie en kostenbesparing. Jongeren worden door nagenoeg alle respondenten als aantrekkelijk voor CSV's beschreven voor het uitvoeren van eenvoudige, risicovolle of arbeidsintensieve klussen, zoals transporttaken of hand- en spandiensten.

4.1.2. Juridische voordelen: beperkte aansprakelijkheid en lagere pakkans

Respondenten benadrukken tevens dat jongeren juridisch minder zwaar aanspreekbaar zijn dan volwassenen, wat CSV's strategisch zouden benutten. Jongeren krijgen mildere straffen en CSV's

zouden dit argument volgens verschillende respondenten uit de praktijk, actief gebruiken om jongeren te overtuigen een klus uit te voeren, terwijl de opdrachtgevers zelf zo buiten beeld blijven. Vooral bij delicten waarbij zichtbaarheid een risico vormt, zou dit voordeel doorslaggevend zijn in de keuze om jongeren in te zetten.

4.1.3. Operationele voordelen: onopvallend en gender-specifiek ingezet

Naast economische en juridische motieven, nemen de respondenten ook operationele voordelen voor CSV's waar. Beschreven wordt dat jongeren minder opvallen in de openbare ruimte en daardoor relatief ongestoord zouden kunnen opereren. Verschillende respondenten geven aan dat dit in versterkte mate geldt voor meisjes, die nog minder vaak met criminaliteit geassocieerd zouden worden dan jongens. Meisjes worden hierdoor volgens verschillende experts ingezet op plekken waar extra discretie nodig is. Tegelijkertijd wijzen sommige professionals erop dat de aandacht voor meisjes in de criminaliteitsbestrijding toeneemt, waardoor dit voordeel aan kracht kan verliezen.

4.1.4. Sociale voordelen: lokale inbedding en netwerktoegang

Een aanvullend perspectief dat in de toetsende expertsessie naar voren kwam, betreft de rol van lokale inbedding. Er wordt benoemd dat CSV's doorgaans opereren op hoog organisatieniveau, maar hun activiteiten vrijwel altijd lokaal verankerd zijn. Op dat niveau zouden jongeren een cruciale rol spelen omdat zij beschikken over lokale kennis en sociale netwerken. In de expertsessie wordt benoemd dat juist jongeren die afkomstig zijn uit dezelfde wijken en gemeenschappen, sneller vertrouwensbanden opbouwen, wat het functioneren van CSV's vergemakkelijkt. Deze lokale inbedding zou CSV's in staat stellen om jongeren doelgericht in te zetten op basis van hun specifieke kwaliteiten, waardoor de organisatie haar activiteiten zo efficiënt mogelijk kan structureren.

Opmerkelijk is dat één van de respondenten ook een andere kant van het verhaal benoemde. Deze professional had in zijn netwerk gehoord van een dader, die er juist bewust voor koos geen jongeren in te zetten, omdat hij hen onbetrouwbaarder achtte dan volwassen uitvoerders. Voor klussen met een grotere verantwoordelijkheid en risico is immers hoge betrouwbaarheid vereist, en volgens de respondent kan die betrouwbaarheid eerder worden gevonden bij oudere personen of personen met een hoger intelligentieniveau. Hoewel deze ervaring slechts door één respondent werd genoemd, illustreert het dat het inzetten van jongeren binnen CSV's niet altijd uniform is en mogelijk afhankelijk is van context, voorkeuren en risicopercepties van de opdrachtgever.

4.1.5. Onvolledige hersenrijping en gevoeligheid voor korte termijnbeloningen

Meerdere professionals geven aan dat jongeren gemakkelijker onder druk te zetten zijn dan volwassenen en door CSV's vaak worden gezien als relatief weerloze of beïnvloedbare uitvoerders. Een orthopedagoog geeft hierover aan dat een belangrijke verklaring daarbij ligt in de neurobiologische ontwikkeling. Zo is de frontale kwab, het hersengebied dat verantwoordelijk is voor oorzaak- en gevolg inschatting en langetermijndenken, bij jongeren nog niet volledig ontwikkeld. Jongeren zouden daardoor sneller geneigd zijn zich te laten leiden door directe

prikkels. Deze verhoogde gevoeligheid voor kortetermijnbeloningen wordt volgens de experts dan ook strategisch benut door CSV's, bijvoorbeeld door jongeren kleine vergoedingen of statusverhogende gebaren te bieden. Zo beschrijft een respondent:

“Ik vertel vaak ouders (...) je moet hem echt nog even de tijd geven want die kwab, die ontwikkelt tot 25 jaar. Dus eer dat dat allemaal uitgerijpt is en die jongere inderdaad kan bepalen van nee ik stel dit even uit, het is nu mijn behoefte maar op de lange termijn is iets anders beter.”

Volgens meerdere geïnterviewden vormt dit neurobiologische aspect een fundamentele verklaring voor de kwetsbaarheid van jongeren in de context van georganiseerde criminaliteit.

4.1.6. Identiteitsvorming, erkenning en beperkt toekomstperspectief

Naast neurobiologische factoren speelt ook de psychosociale levensfase van jongeren een belangrijke rol volgens de gesproken professionals. De puberteit wordt door respondenten omschreven als een periode van identiteitsvorming en onzekerheid, waarin de behoefte aan erkenning en aansluiting sterk aanwezig is. Jongeren zouden daardoor extra gevoelig zijn voor beïnvloeding door CSV's die deze behoeften aanspreken.

Meerdere professionals benadrukken bovendien dat een beperkt toekomstperspectief de kwetsbaarheid vergroot. Voor jongeren in het algemeen kan het ontbreken van vaste lasten, carrière of gezinsverantwoordelijkheden leiden tot het gevoel “weinig te verliezen te hebben”. Ook hierbij kwam de rol van gender naar voren: het brein van meisjes zou gemiddeld gezien eerder gerijpt zijn dan dat van jongens, waardoor meisjes op gelijke leeftijd mogelijk minder beïnvloedbaar zijn. Tegelijkertijd werd opgemerkt dat jongeren tegenwoordig op steeds jongere leeftijd de puberteit ingaan, wat de kwetsbare fase juist vervroegt.

4.1.7. Specifieke kwetsbaarheid van jongeren met een LVB

Tijdens zowel interviews als expertsessies werd met nadruk gewezen op de verhoogde kwetsbaarheid van jongeren met een LVB. Zowel theoretische als praktijkexperts geven aan dat deze jongeren extra gevoelig zijn voor manipulatie, beïnvloeding en (onbewuste) betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Een professional uit de praktijk gaf hierover aan:

“We zien ook wel veel LVB-jongeren, dus jongeren die ook gewoon makkelijk beïnvloedbaar zijn en consequenties er niet van inzien. (...) Ook dat stukje risico-inschatten en de lange termijnschade die dan kan ontstaan, ja die zien ze niet.”

Deze constatering sluit aan bij wat in de toetsende expertsessies werd benadrukt over de behoefte van CSV's in het algemeen:

“Het gaat om klusjes waar je de minste hersens voor nodig hebt en de meeste pakkans.”

Daarmee wordt benadrukt dat jongeren met een LVB een bijzonder risico lopen om ingezet te worden voor uitvoerende taken met hoge risico's en lage complexiteit, waarbij CSV's hun kwetsbaarheid doelbewust uitbuiten.

4.1.8. Jeugdgroepen als schakel naar georganiseerde criminaliteit

Naast individuele kwetsbaarheden blijkt ook de groepsdynamiek van jongeren een belangrijke factor. In de toetsende expertsessie werd benadrukt dat jeugdgroepen regelmatig een schakelpositie vervullen tussen jongeren en CSV's. Er wordt beschreven dat hoewel dergelijke groepen op het eerste gezicht zelfstandig lijken te opereren, jongeren uit de 'harde kern' vaak in verbinding staan met oudere of meer ervaren leden van CSV's.

Dit zou zorgen voor een geleidelijke overgang: jongeren doen binnen jeugdgroepen hun eerste criminele ervaringen op, ontwikkelen status en netwerken, en stromen van daaruit door naar bredere criminele structuren. Dit inzicht benadrukt dat de kwetsbaarheid van jongeren niet alleen individueel, maar ook structureel van aard is, ingebed in sociale verbanden en groepsdynamieken.

4.2. Beweegredenen van jongeren om betrokken te raken bij georganiseerde criminaliteit

Naast de strategische meerwaarde die het CSV's kan bieden om jongeren in te zetten, komt uit de interviews en expertsessies naar voren dat jongeren om uiteenlopende en vaak verweven redenen betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit. Zowel vrijwillige keuzes als vormen van druk of dwang spelen hierbij een rol.

4.2.1. Financiële en sociale motieven als sleutelfactoren in het proces van jeugdige betrokkenheid

De interviews laten zien dat financiële motieven het meest genoemd worden als primaire drijfveer voor jongeren om betrokken te raken bij georganiseerde criminaliteit. Voor sommige jongeren zou het vooruitzicht om snel geld te verdienen aantrekkelijk zijn om persoonlijke wensen of consumptieve behoeften te vervullen. In andere gevallen wordt benoemd dat jongeren inkomsten nodig denken te hebben om bij te dragen aan het gezin waarvan zij deel uitmaken.

Daarnaast komt uit de interviews en expertsessies naar voren dat de behoefte aan sociale verbondenheid een cruciale rol speelt. Veel jongeren zouden een sterke wens hebben om onderdeel te zijn van een groep, erkend te worden en het gevoel te hebben dat zij ertoe doen. Wanneer dit gevoel van verbondenheid gevonden kan worden in een (jeugd)groep waarin criminele activiteiten worden genormaliseerd of zelfs gewaardeerd, kan de aantrekkingskracht van die groep zwaarder wegen dan eventuele morele bezwaren tegen het gedrag. Voor sommige jongeren is het gevoel van erbij horen en gezien worden dermate essentieel dat de aanwezigheid van crimineel gedrag binnen de groep niet zozeer als aantrekkingskracht wordt ervaren, maar als een prijs die zij bereid zijn te betalen om niet geïsoleerd te raken. De keuze is in dat geval niet tussen een 'criminele' of een 'brave' groep, maar tussen erbij horen of buitengesloten zijn. Voor jongeren die een sterke angst voor sociale uitsluiting ervaren, kan dit doorslaggevend zijn. Zoals een respondent toelicht:

“De vriendengroep waar je mee omgaat of de school waar je op zit, daar worden natuurlijk ook heel veel van die gasten gevormd. Op school ga je met een vriendengroep om die wel allemaal in een clubje zitten, die in zo'n jeugdgroep zitten. ‘Dat is misschien ook wel stoer als ik dan erbij ga’, terwijl thuis hebben ze gewoon een goede basis, alleen is dat toch verleidelijk omdat heel de halve school erbij zit.”

Dit citaat maakt duidelijk hoe groot de invloed van groepsdynamiek kan zijn, zelfs bij jongeren met een stabiele thuissituatie. Het laat zien dat de behoefte aan erkenning en erbij horen soms zwaarder weegt dan de afwijzing van crimineel gedrag.

Respondenten benadrukten dat deze dynamiek van betrokken raken vaak subtiel verloopt: jongeren lijken soms zelfstandig keuzes te maken, maar hun beslissingen worden sterk beïnvloed door groepsdruk en de verwachtingen binnen hun sociale context. Dit mechanisme maakt het moeilijk om te onderscheiden waar vrijwillige participatie ophoudt en sturing door het netwerk begint.

4.2.2. Dunne lijn tussen jeugdig experimenteren en de opstap naar georganiseerde criminaliteit

Respondenten benadrukken tevens dat het opzoeken van grenzen onderdeel is van normale adolescentieontwikkeling. Een respondent beschrijft:

"Dus die rebellie hoort ook bij de jeugd. En dat vind ik ook gezond, elk kind heeft het recht om rebel te zijn. Maar dat kan doorslaan en zeker de laatste jaren met sociale media, met de zucht naar geld, de grotere afstand tussen rijk en arm, erbij willen horen."

Er wordt hierbij benadrukt dat experimenteren met gedrag als jongere op zichzelf onschuldig kan lijken, maar binnen een criminele context het risico op afhankelijkheid en schade toeneemt. Jongeren die eenmaal in een crimineel netwerk verzeild raken, zouden vaker ervaren dat ze ‘vastzitten’ door financiële verplichtingen of dreiging van herhalingen. Normaal adolescentiegedrag kan in deze context een verstikkende valkuil worden, waarin afhankelijkheid en financiële druk jongeren langdurig kunnen binden aan georganiseerde criminaliteit.

4.2.3. Normalisering van drugsgebruik en moeilijkheden bij uitstappen houden jongeren in georganiseerde criminaliteit

Hoewel normalisering van crimineel gedrag niet expliciet als directe reden voor betrokkenheid wordt genoemd, wijzen meerdere respondenten op de invloed van genormaliseerd drugsgebruik en de bredere cultuur van de groep. Ook in de toetsende expertsessie wordt dit onderschreven. Daarnaast wordt benadrukt dat veel jongeren die eenmaal betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit, aanzienlijke moeite ervaren om hier weer uit te stappen. Sommige jongeren zijn ervan overtuigd dat zij door een negatieve aantekening op de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG), het verlies van opleidings- en stagekansen en het aanwezige stigma binnen hun sociale omgeving, gedwongen worden in de georganiseerde criminaliteit te blijven. Enkele respondenten geven aan zich te kunnen vinden in deze benadering en erkennen de moeilijkheden om te re-

integreren in de samenleving na een periode in de georganiseerde criminaliteit. Tegelijkertijd wijzen anderen er op dat het Nederlandse systeem juist mogelijkheden biedt voor een ‘tweede kans’, waardoor herstel en re-integratie zeker mogelijk blijven, al zouden jongeren zich hier niet altijd van bewust zijn.

4.3. De georganiseerde verleiding: strategieën van werving en beïnvloeding door CSV's

Deze paragraaf gaat in op de verschillende mechanismen die CSV's benutten om jongeren te benaderen en beïnvloeden. Daarbij wordt aandacht besteed aan fysieke ontmoetingsplekken, online dynamieken en strategische keuzes in het wervingsproces van CSV's.

4.3.1. Verschillende perspectieven op ingroei en rekrutering

Tijdens de interviews en expertsessies werd regelmatig stilgestaan bij de terminologie rond de betrokkenheid en ingroei van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. Meerdere respondenten gaven aan moeite te hebben met de term rekrutering, omdat deze te sterk de indruk zou wekken van een georganiseerd en eenduidig proces waarin jongeren louter passieve slachtoffers zijn. Met name in de toetsende expertsessies werd benadrukt dat de realiteit complexer is: jongeren raken vaak in wisselwerking met hun omgeving betrokken waarbij zowel bewuste als onbewuste, en zowel directe als indirecte vormen van beïnvloeding een rol spelen. Om die reden wordt de term ‘werving’ passender geacht. In de interviews kwam daarnaast naar voren dat wetenschap en praktijk geen eenduidige visie hebben ten aanzien van dit onderwerp. Professionals uit de praktijk spreken doorgaans stellig over actieve werving, terwijl in de wetenschap een voorzichtiger en meer genuanceerd perspectief gehanteerd wordt. Een expert gaf hierover aan:

"De straat is daar heel duidelijk over: ja, er wordt gerekruteerd. In de wetenschap zijn we wel iets voorzichtiger in (...). De nuance moet je wel ergens gaan zoeken, maar om net te doen van 'het is er niet', dat is een beetje dat verhaal van Cruijff: als je niet goed kijkt dan zie je het ook niet."

4.3.2. Alledaagse omgevingen als toegangspoorten tot georganiseerde criminaliteit

Werving van jongeren vindt volgens professionals uit de praktijk in veel gevallen plaats op fysieke plekken waar jongeren zich frequent bevinden. Verschillende professionals noemen scholen als kwetsbare locatie. Daar zouden buitenstaanders actief jongeren aanspreken, of kunnen jongeren elkaar onderling benaderen, waarbij groepsdruk en statusposities een belangrijke rol zouden spelen. Ook andere plekken zoals sportclubs, kickboksscholen, fitnesscentra, de gevangenis, coffeeshops, zorginstellingen, in de wijk en zelfs binnen gezinnen, worden veelvuldig genoemd. Juist de alledaagsheid van deze plekken in combinatie met de mogelijke samenschooling van kwetsbare jongeren zou deze plekken ideaal maken voor CSV's om hun netwerk uit te breiden.

Een professional geeft treffend aan hoe jongeren vanuit een doorsnee contact, zoals in een coffeeshop, ongemerkt een crimineel pad op kunnen worden geleid:

"Ik heb bijvoorbeeld twee jongens die hebben iemand onafhankelijk van elkaar, zeg maar niet samen, maar ook in verschillende coffeeshops iemand leren kennen met een praatje en uiteindelijk zo in contact gekomen met iemand die dan uiteindelijk (...) zijn geld moest smokkelen over de grens en de andere voor bankhelpdeskfraude. Maar ik heb het idee dat die gasten daar gewoon dan zitten om te kijken van wie is hier kwetsbaar. Want ja, er komen jongens die kwetsbaar zijn. En uiteindelijk dat zo het balletje gaan rollen is."

Volgens de professional die dit deelde, maakt juist de alledaagsheid van het eerste contact het moeilijk te onderscheiden wat werving is, en wat niet. De normaliteit van het eerste gesprek draagt bij aan de schijn van toevalligheid, terwijl de setting, zoals een coffeeshop, volgens meerdere experts bewust zou worden gekozen vanwege de verhoogde aanwezigheid van potentiële doelwitten voor CSV's. Professionals beschrijven dat dit toch de plekken zijn waar mogelijk kwetsbaardere jongeren zich verzamelen en het daardoor ook makkelijk voor CSV's is jongeren daar op te benaderen en beïnvloeden.

4.3.3. Mechanismen van beïnvloeding door CSV's en bewuste positionering van jongeren

Uit de interviews komt naar voren dat de methoden van werving op fysieke plekken sterk kan verschillen. Jongeren worden soms direct benaderd met concrete opdrachten: het gooien van een baksteen, het vervoeren van drugs, of het uitvoeren van vernielingen. In andere gevallen worden jongeren eerst 'ingepakt' door cadeaus, statussymbolen zoals dure kleding, of door financiële kwetsbaarheid en afhankelijkheid te creëren. Dit kan uitmonden in zogenoemde *straatschulden*: een vorm van schuld die jongeren opbouwen tegenover criminelen of oudere leeftijdsgenoten, vaak na het aannemen van een gift of lening die later wordt teruggevorderd. Een praktijkvoorbeeld illustreert dit mechanisme scherp: een jongere ontvangt een dure jas van een oudere, waarna plots geld wordt geëist. De jongere wordt vervolgens 'de kans' geboden dit bedrag terug te verdienen via een risicovol transport, wat uiteindelijk leidt tot verlies, schuld en verstrikking in de georganiseerde criminaliteit.

Daarnaast wordt in de toetsende expertsessies benadrukt dat werving niet altijd eenrichtingsverkeer is van volwassenen naar jongeren. Er wordt benoemd dat ook jongeren onderling een belangrijke rol spelen, bijvoorbeeld door opdrachten uit te delen binnen vriendengroepen of door jongere groepsleden van een jeugdgroep onder druk te zetten. Status speelt daarbij een grote rol. Zoals één professional stelde:

"Het hoeft niet per se oudere jongens te zijn. (...) Dus die zijn misschien ook zestien, zeventien jaar oud. Maar die hebben wel een bepaalde status in die groep. En als hun zeggen van nee jij moet dat doen. Ja, dan ga je dat wel doen zeg maar. Want je weet ook als ik dat niet doe, dan ga ik heel veel problemen krijgen"

Daarbij komt in de interviews naar voren dat CSV's jongeren soms bewust positioneren binnen maatschappelijke sectoren. Dit kan door opleidingen te financieren of jongeren al dan niet via familieverbanden richting specifieke beroepsopleidingen te sturen, zoals elektrotechniek, financiën of de zorg. Deze strategische plaatsing zou CSV's in staat stellen om jongeren later in te

zetten voor het aanleggen van hennepkwekerijen of het beheren van geldstromen. Daarmee overstijgt werving het individuele niveau en wordt het een middel om criminele structuren langdurig te versterken.

4.3.4. Digitale omgevingen als katalysator voor werving van jongeren

De online omgeving vormt volgens veel respondenten een steeds belangrijker domein voor de manier waarop CSV's jongeren benaderen en beïnvloeden. Verschillende professionals benoemen dat sociale media en versleutelde communicatiemiddelen, zoals Snapchat en Telegram, daarbij vaak een rol spelen, maar ook Discord en Twitch worden genoemd. Binnen deze digitale omgevingen zouden groepen worden gevormd waarin zich grote aantallen jongeren verzamelen, soms oplopend tot honderden of zelfs duizenden. Binnen zulke groepen zouden berichten circuleren die door respondenten werden omschreven als vergelijkbaar met vacatureteksten, waarin uiteenlopende 'klusen' worden aangeboden. Soms worden daarbij prijzenlijsten gedeeld, waarin per klus het verwachte verdienbedrag wordt vermeld. Volgens de geïnterviewden creëert juist deze laagdrempelige manier van werven een situatie waarin jongeren relatief gemakkelijk kunnen reageren en zo in contact komen met wervende partijen. Respondenten benoemen dat de aantrekkingskracht van deze online werving voor jongeren groot lijkt. Jongeren zouden worden gelokt met de belofte van snel geld, weinig inspanning, en een ogenschijnlijk risicoloze weg naar status en het deel uit mogen maken van een groep. De wijze waarop deze 'vacatures' worden vormgegeven, zou bijdragen aan de normalisering ervan:

"Het normaliseert dat je heel snel geld kan verdienen door heel weinig inspanning. En het wordt ook heel aantrekkelijk gemaakt via sociale media. Het lijkt net of er een marketingteam achter die flyer zit. Dus dat is ook met interessante kleuren en emoji's. En hoe ze dan die jongeren kunnen aanspreken op hun gevoel."

Zoals een geïnterviewde opmerkte brengt de digitalisering van wervingsstrategieën niet alleen een versnelling van het proces met zich mee, maar vergroot die ook de schaal waarop jongeren benaderd kunnen worden:

"Met behulp van online technologie is het veel laagdrempeliger en makkelijker geworden om het op een georganiseerde manier in te zetten tegen kwetsbare jongeren."

Toch wordt ook benoemd dat het beeld van 'vacatures' enigszins misleidend kan zijn. Uit de toetsende expertsessies komt naar voren dat deze online werving vaak minder structureel is dan de term vacatures suggereert. Het gaat zelden om vaste of langdurige verbintenissen, maar eerder om gelegenheidsvragen: *"wie doet er mee met deze klus?"*. Deze losse, flexibele netwerkstructuren maken dat jongeren incidenteel worden ingezet, afhankelijk van de behoefte van het CSV op dat moment. Daarbij speelt mee dat jongeren elkaar al vaak kennen en binnen dezelfde online en offline sociale kringen opereren, waardoor contacten snel gelegd zijn en samenwerking vanzelfsprekend aanvoelt.

4.3.5. Fluïde structuren en onzichtbare regie van werving

Een belangrijk aspect dat uit de interviews en toetsende expertsessies naar voren komt, is de flexibiliteit en fluïditeit van de wervingsstructuren. Respondenten gaven aan dat online en offline sociale netwerken vaak sterk overlappen, waardoor jongeren elkaar snel kunnen vinden en opdrachten relatief eenvoudig kunnen worden verspreid. Deze flexibiliteit maakt dat jongeren incidenteel worden ingezet en dat de betrokkenheid soms tijdelijk of contextafhankelijk is.

Tegelijkertijd wordt benoemd dat deze fluïde structuur ook het zicht van professionals bemoeilijkt. Het is vaak onduidelijk wie de wervende partij is, wie de opdrachten uitvoert en welke jongeren daadwerkelijk onder invloed van CSV's staan. Hoewel jongeren zelf soms de indruk hebben dat zij veel eigen regie hebben, benadrukten respondenten dat deze regie in de praktijk vaak beperkt is. Het directe wervingsproces zou doorgaans worden gestuurd vanuit grotere criminele netwerken, die op strategische wijze bepalen welke jongeren op welk moment worden ingezet.

4.3.6. Strategische overwegingen in het wervingsproces

Hoewel bepaalde opleidingsniveaus of sociale contexten vaker worden genoemd, zoals het vmbo, speciaal onderwijs of jongeren met een LVB, benadrukken meerdere professionals, met name uit de praktijk, dat werving jongeren van alle achtergronden en niveaus treft. Zo zouden jongeren met een hoger IQ in sommige gevallen zelfs als aantrekkelijker worden beschouwd door CSV's, omdat zij als betrouwbaarder gelden en inzetbaar zijn voor complexere taken. De aantrekkingskracht van ergens bij horen, snel geld, sociale acceptatie en status overstijgt sociaaleconomische grenzen en maakt dat vrijwel elke jongere, ongeacht achtergrond, in potentie doelwit zou kunnen zijn.

Een geïnterviewde professional benadrukt dat sommige jongeren, juist door hun intelligentie en vermogen tot zelfregulatie, in staat zijn hun criminele activiteiten gedurende langere tijd te verhullen, bijvoorbeeld binnen de schoolcontext. Zo kan een leerling die feitelijk onder zijn of haar schoolniveau presteert, bijvoorbeeld een mavo-leerling met havo-capaciteiten, ondanks betrokkenheid bij criminele activiteiten toch moeiteloos goede cijfers behouden. Dit maakt dat signalering door docenten, mentoren of medeleerlingen vaak uitblijft, waardoor de activiteiten geruime tijd onopgemerkt doorgaan. Er wordt wel benoemd dat dit gedrag tot vele verstoringen in de klas kan leiden, omdat ze op school hun best niet hoeven doen om toch goede cijfers te halen:

"Er zijn er ook bij die heel vervelend zijn in de klas en waarvan we ook weten dat die op straat dingen doen die niet oké zijn, maar die staan wel gewoon allemaal voldoende. Het zijn gewoon slimme gasten. Die kunnen gewoon op de havo zitten, maar die hebben er lak aan en die zitten ook dan bij ons. En die zorgen wel voor veel problemen in de klas, omdat die echt niks hoeven te doen, dus die komen daarmee weg, als het ware. Buitenom dat ze er dan wel uitgestuurd worden, komen ze er wel mee weg als ze een beetje de capaciteit hebben."

Daartegenover wordt benoemd dat jongeren met een lager cognitief vermogen deze dubbelrol vaak niet kunnen volhouden, waardoor hun afwijkende gedrag in de schoolcontext sneller opvalt. Een geïnterviewde verwoordt dit als volgt:

"Naar mijn idee speelt het echt buiten school af, maar ze nemen het gedrag mee naar school. Ze nemen het gedrag mee naar school, waardoor ze er hier uitknallen, dat vooral. En de slimme gasten, die kunnen nog een soort van twee identiteiten aannemen, dat ze zich op school redelijk gedragen soms dan de andere de schuld laten opnemen (...) En die anderen kunnen dat helemaal niet."

Dit citaat illustreert hoe jongeren met een hoger IQ in staat zouden zijn om strategisch tussen gedragsrollen te schakelen: enerzijds functioneren zij op school ogenschijnlijk probleemloos, terwijl zij anderzijds actief betrokken zijn bij activiteiten in de georganiseerde criminaliteit. Dezelfde respondent geeft aan dat deze dubbele identiteit, in tegenstelling tot jongeren met een lager cognitief vermogen, vroegsignalering bemoeilijkt, omdat bij hen crimineel gedrag doorgaans sneller zichtbaar is binnen de schoolcontext.

Naast de zichtbare vormen van werving is het van belang, benoemen verschillende respondenten, oog te houden voor de meer verborgen tactieken. Zo zouden jongeren bijvoorbeeld via loverboypraktijken worden meegetrokken, of zich doelbewust laten oppakken om binnen justitiële of residentiële jeugdzorginstellingen andere jongeren te benaderen. Dergelijke strategieën tonen aan dat de grens tussen dader en slachtoffer diffuus is, jongeren worden enerzijds ingezet voor georganiseerde criminaliteit, maar bevinden zich anderzijds in een positie van afhankelijkheid, manipulatie of uitbuiting.

4.4. Risico- en beschermende factoren

Deze paragraaf bespreekt welke factoren van invloed zijn op de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. Eerst komen de risicofactoren aan bod, inclusief vroege signalen van mogelijke betrokkenheid, vervolgens worden de beschermende factoren besproken die jongeren kunnen sterken om buiten criminele netwerken te blijven.

4.4.1. Meervoudige en contextafhankelijke risicofactoren bepalen kwetsbaarheid voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit

In de interviews wordt sterk benadrukt dat er geen vaste rangorde of lijst van kenmerken bestaat die onvermijdelijk leidt tot betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Een te strikte focus op signalenlijstjes kan zelfs misleidend zijn. Zoals een van hen aangeeft:

"Er is niet per se een rangschikking in te maken. Het is ook niet zo dat als iemand alle factoren heeft, deze per definitie crimineel wordt (...). Het is risicovol om dit soort dingen zwart-wit te benaderen. Signalementen zoals dure sneakers of meerdere telefoons kunnen aanwijzingen zijn, maar veroorzaken niet automatisch crimineel gedrag."

Deze reflectie onderstreept dat risicofactoren of vroege signalen slechts indicatief zijn en altijd in de context van de jongere en diens leefomgeving geïnterpreteerd moeten worden. Daarbij speelt mee dat zichtbare gedragingen vaak een uiting zijn van dieperliggende sociale of emotionele problematiek. Een andere respondent verwoordt dit als volgt:

“Ik heb het idee dat ze altijd wel in hun achterhoofd weten dat ze niet goed bezig zijn. Er zit vaak een diepere laag achter de problemen. Het is niet alleen stoer doen. Waarom willen ze stoer doen? Hoe ziet de thuissituatie eruit? Is het stoer doen, of is het eigenlijk geen houding weten aan te nemen tussen andere leerlingen? Er speelt altijd meer dan wat ze laten zien.”

De interviews en expertsessies onderstrepen dat geen enkele risicofactor op zichzelf doorslaggevend is. Het gaat om een samenspel van structurele, sociale en persoonlijke omstandigheden, waarbij geen enkel kenmerk op zichzelf bepalend is, maar juist de interactie tussen meerdere factoren de kwetsbaarheid voor mogelijke werving door CSV's beïnvloedt.

4.4.1.1. Veelvoorkomende risicofactoren

Tegen deze achtergrond benoemen verschillende theoretische experts en professionals uit de praktijk een aantal risicofactoren die frequent terugkomen bij jongeren die uiteindelijk in aanraking komen met georganiseerde criminaliteit. Veelgenoemd zijn vroegtijdig schoolverlaten, een laag opleidingsniveau, met name bij LVB-jongeren, lage ouderlijke betrokkenheid en het opgroeien in een gezin waarin familieleden reeds betrokken zijn bij georganiseerde criminaliteit. Deze factoren hangen vaak samen met een lage sociaaleconomische status en een instabiel gezinsmilieu. Familiebanden met georganiseerde criminaliteit lijken hierin volgens de respondenten een cruciale rol te spelen: wanneer ouders, broers of zussen actief zijn binnen criminele netwerken, neemt de blootstelling van jongeren aan deze omgeving aanzienlijk toe. Dit zou normaliserend kunnen werken en bovendien impliciet of expliciet, de verwachting kunnen creëren dat zij dezelfde weg inslaan. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat ouders het beste voor hun kind willen, maar niet altijd beschikken over de middelen of mogelijkheden om hen op het rechte pad te houden. Ook tijdens de expertsessies wordt de cruciale rol van ouders sterk benadrukt. Naast deze factoren worden, zij het minder frequent, ook schulden, middelengebruik en het ontbreken van een constructieve dagbesteding genoemd als risicofactoren.

Experts met een zorgachtergrond benadrukken dat naast structurele omstandigheden ook persoonlijke omstandigheden meespelen. Ervaringen zoals gepest worden, omgaan met 'verkeerde' vrienden of oudere risicogroepen, en het meemaken van een echtscheiding kunnen de kwetsbaarheid van een jongere vergroten. Ook minder vaak genoemde maar potentieel relevante factoren zijn sterke onzekerheid, sociaal isolement, frequente verhuizingen, traumatische ervaringen en psychische problematiek, zoals depressie, angststoornissen, ADHD of autisme. Daarnaast worden eenzaamheid, suïcidale gedachten en zelfbeschadiging genoemd als omstandigheden die de weerbaarheid van jongeren verlagen.

4.4.1.2. Vroege signalen van mogelijke betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit

De interviews leren dat school de plek zou zijn, waar de eerste zorgsignalen vaak al in een vroeg stadium naar voren komen. Het zou hierbij gaan om gedragingen die op zichzelf niet per definitie wijzen op betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit, maar die wél een indicatie kunnen vormen van onderliggende kwetsbaarheden. Ook in de expertsessie komt naar voren dat dergelijke signalen zich vaak “aan de voorkant” van mogelijke problematiek bevinden en daarom tijdige aandacht van professionals verdienen.

Genoemde voorbeelden van deze vroege signalen zijn somberheid, teruggetrokken gedrag, schooluitval, frequent uit de klas gestuurd worden, of juist opvallend dominant en brutaal gedrag in de klas. Andere mogelijke indicatoren die voorbijgekomen zijn betreffen: herhaaldelijk te laat komen, lage cijfers, vermoeidheid, verminderde concentratie, afleiding van klasgenoten of langdurig op straat aanwezig zijn. Een professional uit het onderwijs beschrijft dat signalen kunnen samenhangen met een beperkte thuissituatie, zoals tot laat buiten mogen blijven of structureel onvoldoende slaap krijgen. Een verminderde mentale gezondheid en gevoelens van onveiligheid in de klas kunnen eveneens een rol spelen. Ook is benoemd dat ogenschijnlijk school-gerelateerde signalen zoals vermoeidheid en dalende prestaties soms ook voort komen uit contacten met het criminele milieu, voortdurende staat van paraatheid buiten school, angst voor conflicten en spanningen in de wijk. Zoals ook deze geïnterviewde professional opmerkt:

“En dan zien we bijvoorbeeld dat die gasten heel altijd vermoeid zijn, omdat ze altijd aanstaan. Ja, hier op school zien ze er ook altijd heel vermoeid uit omdat ze buiten altijd aan moeten staan. Het is gewoon soort overlevingsmodus, zeg maar. Ze zijn altijd bezig met wat gebeurt en om me heen, wie loopt daar, dat soort dingen. Het kost veel energie, ze zijn laat thuis, slapen kort, op school kakken ze in. De cijfers dalen. Dat is ook niet vol te houden, worden ze ziek gemeld, et cetera.”

Naast deze meer algemene gedragsindicatoren zijn ook zichtbare tekenen beschreven die sterker duiden op mogelijke betrokkenheid bij criminaliteit. Voorbeelden hiervan zijn het dragen van opvallend dure kleding, het bezit van twee telefoons, overmatige interesse in geld, omgaan met delinquente jongeren, middelengebruik, in videoclips verschijnen met lokale prominenten uit het criminele milieu. Ook het vermelden van een groepsnaam van een jeugdgroep in de Instagram-bio, beschikken over veel contant geld of waardevolle spullen, en het na school structureel worden opgehaald door onbekenden, zouden kunnen wijzen op risicovolle contacten.

Tegelijkertijd kan het schoolgedrag ook wijzen op een andere dynamiek, sommige jongeren vermijden juist de buitenwereld nadat zij in een crimineel incident betrokken zijn geweest. Een professional beschrijft dit als volgt:

“Soms kan je gewoon zien dat hij met z'n hoofd ergens anders is. En ergens anders kan zijn, zeg maar een stukje veiligheid, dat hij zich gewoon eigenlijk al nadenkt over hoe hij zo meteen naar huis gaat fietsen omdat hij weet dat hij dan kwetsbaar is. Dus die jongens zijn eigenlijk al te ver geweest. (...) wij hebben gasten en die zien we heel veel op school (...), maar die hebben dan iets geflikt en die durven eigenlijk niet meer naar buiten. Dus die zijn eigenlijk van acht tot vijf, tot de school dicht gaat, bij wijze van, willen ze hier op school zijn en dan dus heel snel naar huis fietsen.”

Deze observatie onderstreept dat signalen uiteenlopend kunnen zijn, terwijl sommige jongeren opvallend vaak buiten te vinden zijn en daarin risico's lopen, zoeken anderen juist de relatieve veiligheid van de school op om confrontaties buiten te vermijden. In beide gevallen gaat het om gedragspatronen die, in combinatie met andere factoren, kunnen wijzen op verhoogde kwetsbaarheid voor (verdere) criminele betrokkenheid. Verschillende respondenten benadrukken dat hoewel geen enkel signaal op zichzelf bewijst dat een jongere betrokken is bij georganiseerde

criminaliteit, het tijdig herkennen van deze patronen een belangrijk aangrijpingspunt vormt voor preventie en vroegtijdige interventie. Het vraagt van professionals om niet alleen naar afzonderlijke gedragingen te kijken, maar vooral naar de samenhang tussen verschillende signalen en de context waarin deze zich voordoen.

4.4.2. Persoonlijke aandacht, perspectief en constructieve tijdsbesteding als buffer tegen vatbaarheid voor georganiseerde criminaliteit

Hoewel risicofactoren inzicht geven in de kwetsbaarheid van jongeren, komt in de interviews duidelijk naar voren dat ook beschermende factoren een cruciale rol spelen bij het voorkomen van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Er wordt benoemd dat net als bij risicofactoren geen universele samenstelling van factoren bestaat die voor iedere jongere eenzelfde uitkomst oplevert. Wel wordt aangegeven dat beschermende factoren vaker perspectief zouden bieden en concreter inzetbaar zijn in preventieve interventies.

Een van de meest benoemde beschermende factoren is het geven van persoonlijke aandacht aan een jongere. Oprechte belangstelling, erkenning en het gevoel gezien te worden zou voor veel jongeren van grote betekenis zijn. Respondenten beschrijven dat dit zowel vanuit het gezin kan komen, als van een buurman, docent of andere steunende derde in de omgeving. Wanneer een stabiele thuissituatie aanwezig is, zou dit het effect van die persoonlijke aandacht versterken. Het ontbreken van zo'n basis zou het juist moeilijk maken om hulp en steun te ontvangen, zoals een respondent benadrukt:

“Heel veel van onze jongeren kunnen geen hulp vragen aan hun ouders, omdat ze vaak of beter taal spreken dan hun ouders, of hun ouders al ontgroeid zijn, of gewoon de ouders niet bereikbaar zijn voor ze. En nogmaals, we hebben ook een hele hoop ouders die heel betrokken zijn, die heel graag willen en alles voor hun kind over hebben. Dus het is niet dat ze het niet willen, alleen lukt het gewoon niet om aan bepaalde voorwaarden te voldoen die deze jongeren nodig hebben om op te groeien.”

Naast persoonlijke aandacht, wordt het bieden van toekomstperspectief als essentiële beschermende factor benoemd. Jongeren die beschikken over concrete, realistische, hoopvolle mogelijkheden voor de toekomst, bijvoorbeeld op het gebied van opleiding, werk of sport, zouden minder geneigd zijn risico's te nemen die hun toekomstkansen in gevaar kunnen brengen. Een aanvullende belangrijke beschermende factor die benoemd wordt is het stimuleren van een positieve identiteitsontwikkeling. Wanneer jongeren de gelegenheid krijgen om eigen talenten te ontdekken en zelfvertrouwen op te bouwen, zou de aantrekkingskracht van criminele activiteiten afnemen.

Het beschikken over een constructieve en zinvolle tijdsbesteding wordt eveneens veelvuldig genoemd. Participeren in sport, werk, culturele activiteiten of creatieve bezigheden dragen niet alleen bij aan competentieontwikkeling, maar vullen ook de tijd van een jongere op een positieve manier in. Zoals een respondent verwoordt:

“Als je goede vrije tijdsbesteding hebt dan heb je geen tijd om rottigheid uit te halen. Als je competenties hoog genoeg zijn, heb je die criminaliteit helemaal niet nodig. Dan kun je op een bepaalde andere manier aan je geld komen. Als je vanuit thuis gestimuleerd wordt en positief gewaardeerd, dan is er gewoon veel beter contact waardoor het risico op uitval of de afslag naar de criminaliteit gewoon een stuk kleiner is. En hetzelfde geldt voor die sociale binding, schoolmotivatie (...) en dat moreel kompas is natuurlijk ook heel erg belangrijk.”

Naast deze factoren wordt door professionals ook gewezen op het belang van rolmodellen uit de directe leefomgeving. Door hun nabijheid en herkenbaarheid zouden zij jongeren op een positieve manier kunnen beïnvloeden en laten zien dat er alternatieve levenspaden bestaan. Het bieden van een tastbaar perspectief en het delen van ervaringen zou jongeren kunnen ondersteunen in hun keuzes en hen weerbaarder maken tegen criminele verleidingen.

4.5. Kwetsbaarheden in het huidige systeem

In dit resultaatdeel wordt beschreven hoe kwetsbaarheden in het Nederlandse systeem bijdragen aan de mogelijke betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. De nadruk ligt hierbij op de domeinen jeugdhulp, onderwijs, digitale omgevingen, en de invloed van leefomgeving en justitieel beleid.

4.5.1. Fragmentatie in jeugdhulp en beperkte zorgtoegang

Binnen het domein van jeugdhulp en zorg komen diverse systeemkwetsbaarheden naar voren die ertoe kunnen bijdragen dat jongeren tussen wal en schip vallen en vatbaarder worden voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Professionals signaleren dat fragmentatie, beperkte continuïteit in begeleiding en verschillen in beschikbaar zorgaanbod tussen gemeenten jongeren kunnen belemmeren in hun ontwikkeling.

4.5.1.1. Wachtlijsten en wisselende hulpverleners ondermijnen stabiliteit en vertrouwen van jongeren

Een van de structurele problemen die uit de interviews en expertsessies naar voren komt betreft de wachtlijsten binnen de zorg. Hoewel sommige problemen in de tijd dat iemand op de wachtlijst staat kunnen afnemen, wordt tijdens de interviews en expertsessie benadrukt dat een aanzienlijk deel van de jongeren juist verslechtert in de wachttijd. De belemmerde toegang tot passende zorg vergroot daarmee de kans op escalatie. Tegelijkertijd wordt benoemd dat ook de beperkte mogelijkheid tot interdisciplinaire samenwerking een belangrijke kwetsbaarheid vormt. Door wettelijke beperkingen in het delen van informatie en het spanningsveld tussen vertrouwelijkheid en handelingsverlegenheid, krijgen professionals vaak onvoldoende grip op de problematiek. Jongeren worden daardoor niet altijd adequaat geholpen of verliezen zelf het vertrouwen in het systeem. Dit zou worden versterkt door het feit dat zij hun verhaal herhaaldelijk moeten doen bij steeds wisselende hulpverleners. Een professional verwoordt dit treffend:

"Jongeren (...) die krijgen dan weer deze hulpverlener en dan krijgen ze weer een andere hulpverlener en dan een andere instelling, er wordt best wel veel geschoven. (...) Zeker jongeren met hechtingsproblemen, die zijn al heel wantrouwend naar de wereld om zich heen. En dus dan krijg je elke keer weer een nieuwe hulpverlener die zegt nou die wil een werkrelatie opbouwen et cetera. En voordat die werkrelatie er is, is het eigenlijk alweer klaar. En dan moet die alweer naar de volgende hulpverlener."

Dit voortdurende wisselen van hulpverleners draagt ertoe bij dat jongeren, zoals een professional benoemd, "hulpverleningsmoe" raken, terwijl een stabiele, langdurige vertrouwensrelatie juist cruciaal is voor duurzame ondersteuning.

4.5.1.2. Overgang naar volwassenheid legt kwetsbare jongeren bloot aan risico's door beperkte continuïteit

Een ander terugkerend thema in de interviews is de problematische overgang van minder- naar meerderjarigheid. Er wordt beschreven dat zodra jongeren achttien jaar worden, veel zorgverlening stopt of deze beperkt wordt tot specifieke indicaties. Waar jongeren uit stabiele gezinnen in deze fase doorgaans door ouders worden ondersteund, komen kwetsbare jongeren plotseling voor complexe verantwoordelijkheden te staan zoals het zelfstandig regelen van verzekeringen, omgaan met financiële verplichtingen en verantwoordelijkheden, het vinden en behouden van woonruimte, en het dragen van vaste lasten. Respondenten zien in de praktijk dat voor veel jongeren dit te vroeg en te veel is, waardoor ze erg kwetsbaar kunnen zijn om verkeerde besluiten te maken of in de problemen te raken. Een geïnterviewde beschreef een recente casus uit de praktijk:

"Een meisje, zij is nu 18 geworden, maar ze zat op een groep. En ja, nu is het spannend, want ja, ze is nu 18, dus ze moet er eigenlijk uit. Maar ja, ze heeft niks anders. Dus ze heeft nu een half jaar de tijd om iets te krijgen of te zoeken. Maar ja, ze moet er net zoiets als alle anderen eigenlijk gewoon achter in de rij staan."

Dit type situaties toont aan hoe structurele knelpunten in het zorgsysteem direct kunnen bijdragen aan risico's en kwetsbaarheid.

4.5.1.3. Postcode-ongelijkheid vergroot kwetsbaarheid van jongeren

Een andere kwetsbaarheid die tijdens de interviews naar voren kwam, betreft de ongelijkheid in het zorgaanbod tussen gemeenten. Verschillende professionals beschrijven dat, omdat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor het organiseren van jeugdhulp, de beschikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen sterk kan verschillen per gemeente. Jongeren in de ene gemeente kunnen toegang hebben tot een breed en gespecialiseerd aanbod, terwijl in een andere gemeente het aanbod beperkt is of wachtlijsten buitensporig lang zijn. Dit creëert, zoals een respondent verwoordt een vorm van 'postcode-ongelijkheid', waarbij kansen op adequate hulp afhangen van de woonplaats. Een respondent illustreerde dit met een scherp voorbeeld:

"Ik heb wel eens verhalen gehoord dat gezinnen verhuisd zijn naar een andere gemeente. Dan denk ik: ja, het moet natuurlijk niet uitmaken waar je woont wat je nodig hebt of dat wel of niet kan. Het forensisch zorgaanbod in een aantal gemeentes is ook echt om te huilen (...). Dus dan krijg je niet de hulp die je gewoon nodig hebt of hele lange wachtlijsten. Dat is eigenlijk een heel groot probleem."

Dit citaat onderstreept hoe sterk de regionale verschillen in zorgtoegang kunnen doorwerken op de ontwikkelingskansen van jongeren. Het illustreert niet alleen de ongelijkheid in het beschikbare hulpaanbod, maar ook de frustratie bij professionals over het gebrek aan uniformiteit en structurele oplossingen.

Uit de expertsessies komt daarnaast naar voren dat de ongelijkheid zich niet beperkt tot het zorgaanbod zelf, maar ook zichtbaar wordt in de wijze waarop ondersteuning aan gezinnen wordt vormgegeven. Gemeenten hanteren uiteenlopende werkwijzen bij gezinshulp, variërend van opvoedondersteuning en begeleiding bij verslavingsproblematiek tot financiële hulp. Een respondent legt uit dat deze verschillen maken dat jongeren die deel uitmaken van eenzelfde jeugdgroep, maar woonachtig zijn in verschillende gemeenten, met uiteenlopende vormen van ondersteuning worden geconfronteerd. Dit zou het ontwikkelen van een samenhangende aanpak bemoeilijken en leiden tot versnippering in de hulpverlening.

Tevens wordt benoemd dat er naast verschillen in aanbod ook sprake is van verschillen in de drempelwaarde voor toegang tot zorg. Waar jongeren in de ene gemeente met een bepaalde problematiek relatief eenvoudig toegang krijgen tot ondersteuning, kan in een andere gemeente dezelfde problematiek onvoldoende worden erkend als grond voor hulpverlening. Ook hierdoor zouden ongelijkheden ontstaan die niet samenhangen met de aard van de problematiek, maar met lokale beleidskeuzes en uitvoeringspraktijken.

4.5.2. Structurele kwetsbaarheden binnen het onderwijs

In deze paragraaf wordt ingezoomd op structurele kwetsbaarheden binnen het onderwijs die de kans op betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit kunnen beïnvloeden. Daarbij wordt achtereenvolgens stilgestaan bij concurrentie tussen scholen, de gevolgen van beperkte middelen en hoge werkdruk in het onderwijs, en de geringe waardering voor praktische vaardigheden. Tot slot komt het ontbreken van voldoende aandacht voor financieel bewustzijn aan bod, wat eveneens als kwetsbaarheid wordt gezien.

4.5.2.1. Concurrentie en angst voor imagoschade drukken op scholen en kwetsbare jongeren

In verschillende interviews is benoemd dat tussen scholen sprake is van onderlinge concurrentie om leerlingen aan te trekken en een sterke reputatie op wensen te bouwen. Volgens respondenten kan een school die in verband wordt gebracht met criminaliteitsproblematiek onder leerlingen het risico lopen op imagoschade, wat mogelijk de instroom van nieuwe leerlingen beïnvloedt. Deze concurrentiedynamiek zou ertoe kunnen leiden dat signalen van problematiek minder nadrukkelijk worden benoemd of gedeeld. Een respondent omschreef dit als een 'kop-in-het-zand'-benadering, waarbij zorgen niet altijd openlijk worden erkend uit angst voor reputatieschade. Tegelijkertijd werd in enkele gesprekken benadrukt dat een sterke reputatie op het gebied van leerlingenzorg ook een paradoxaal effect kan hebben: scholen die bekendstaan

om hun goede zorgvoorzieningen trekken mogelijk juist relatief meer zorgbehoevende leerlingen aan, waardoor de druk op de school verder kan toenemen.

4.5.2.2. Hoge werkdruk en rolvervaging belemmeren vroegtijdige signalering en ondersteuning op scholen

De interviews leren dat scholen tegenwoordig een breed takenpakket hebben en verantwoordelijk zijn voor meer dan alleen kennisoverdracht. Naast het verzorgen van onderwijs worden activiteiten georganiseerd, sociaal-emotionele ontwikkeling gestimuleerd, ondersteuning geboden en mogelijke problematiek gesignaleerd. Verschillende respondenten benadrukken dat de werkdruk binnen het onderwijs hierdoor als hoog wordt ervaren, mede door het structurele lerarentekort en de toenemende zorg- en begeleidingsvraag. Volgens hen blijft daardoor regelmatig te weinig tijd en ruimte over om vroegtijdige signalen van problematiek op te merken en hier adequaat op te reageren.

Ook in de expertsessies wordt benoemd dat signalen in het onderwijs niet alleen onzichtbaar kunnen blijven, maar vaak ook onvoldoende worden herkend of geduid. Hoewel sommige scholen hier beter in slagen dan andere, lijkt een gebrek aan kennis of handelingsperspectief ertoe bij te dragen dat problemen soms pas in een later stadium worden opgepakt. Dit bemoeilijkt vroege preventie en vergroot volgens enkele respondenten de kans dat problematiek escaleert voordat passende hulp kan worden geboden. Een specifiek punt dat hierbij door meerdere experts is benadrukt, is het belang van het signaleren en voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Het verlaten van school zonder diploma of veelvuldig afwezig zijn onder schooluren zou de kans aanzienlijk vergroten dat jongeren in een kwetsbare positie terechtkomen en gevoelig worden voor criminele beïnvloeding. Scholen worden daarom gezien als een cruciale vindplaats om risico's tijdig te herkennen en passende steun te bieden. Professionals benadrukken dat het ontbreken van voldoende capaciteit, expertise en tijd maakt dat juist dit signaleringsmoment vaak gemist wordt, terwijl dit volgens de experts een sleutelrol kan spelen in preventie:

“Middelbare scholen, dat is wel een infrastructuur waar er gewoon in principe de school ook een soort van hulpverlening/ opvoeding moet bieden aan de jongeren. En daar zijn veel docenten gewoon, even makkelijk over in kam scheren, maar veel docenten zijn daar gewoon niet vaardig voor. Om én te signaleren én op te voeden én les te geven én een mentorrol te vervullen én dit door te geven, én informatiepositie te verkrijgen. En dat wordt wel gewoon vaak verwacht, dus scholen moeten ontzettend veel dingen doen. Maar je hoort ook gewoon vaak dat die enorm worden overvraagd met allerlei projecten. Aan de andere kant denk ik wel, de school biedt wel gewoon een enorm grote kans juist om die jongeren die lastig hebben, ingewikkeld hebben, om die op te sporen. En eigenlijk in een hulpverlening of zorg te bieden of een steunende derde te zijn.”

Daarnaast wordt in de interviews naar voren gebracht dat docenten, vaak noodgedwongen door capaciteitsgebrek, meerdere rollen moeten vervullen die eigenlijk toebehoren aan andere professionals, zoals mentor, hulpverlener of maatschappelijk werker. Voor jongeren kan dit verwarrend zijn: de ene dag fungeert een docent als vertrouwenspersoon, de andere dag als disciplinerende autoriteit. Volgens verschillende respondenten maakt dit het opbouwen van een

stabiele en betrouwbare vertrouwensrelatie complex, juist op een moment waarop jongeren baat hebben bij consistente steun en begeleiding.

4.5.2.3. Onvoldoende waardering van praktische vaardigheden vormt risico voor aantrekkingskracht van alternatieve routes

Een andere kwetsbaarheid, voortkomend uit de interviews, ligt in de waardering van praktische vaardigheden. Volgens verschillende respondenten ligt in het huidige systeem de nadruk sterk op theoretische en academische prestaties, terwijl praktische en vaktechnische vaardigheden minder structureel worden gewaardeerd. Dit kan ertoe leiden dat jongeren met een lager schoolniveau, zoals LVB-jongeren, zich minder gezien en gewaardeerd voelen. Een respondent illustreerde dit als volgt:

“Als je als LVB heel erg goed bomen kunt hakken, ik noem maar wat, dan moet je dus ook op die manier gaan waarderen. En dat doen wij onvoldoende in Nederland. Je moet eigenlijk hbo of plus zijn. Er komt wel veel meer aandacht nu voor loodgieters en timmermannen want we hebben allemaal tekort. Maar dat is economisch gedreven, dat is niet een intrinsieke waardering.”

Dit citaat onderstreept dat een structureel gebrek aan erkenning voor praktische vaardigheden jongeren kan demotiveren en hun binding met het schoolsysteem kan verzwakken. Daarmee zou het risico kunnen ontstaan dat alternatieve (criminele) routes aantrekkelijker kunnen worden.

4.5.2.4. Ontbrekend financieel bewustzijn vergroot kwetsbaarheid voor financiële risico's

Tot slot wordt het gebrek aan financiële vaardigheden, in combinatie met de wijze waarop online snel geld verdienen onder jongeren wordt gepromoot, benoemd als een structurele kwetsbaarheid. Verschillende respondenten gaven aan dat jongeren in de huidige consumptiemaatschappij, waarin digitaal betalen de norm is en kredietfaciliteiten zoals ‘koop nu, betaal later’-diensten laagdrempelig beschikbaar zijn, gemakkelijk het overzicht verliezen over de werkelijke waarde van geld. Waar vroeger contant geld direct zichtbaar opdraaide, lijken uitgaven nu minder tastbaar, waardoor volgens hen minder vanzelfsprekend wordt geleerd hoeveel inspanning nodig is om een bepaald bedrag daadwerkelijk te verdienen. Een professional verwoordde dit als volgt:

“We betalen tegenwoordig alles met onze telefoon, betalen met een plastic pinpas. Jongeren hebben geen idee meer, wat de waarde van geld is. (...) ‘ik heb nu Klarna en dan kan ik wel 500 euro uitgeven’. Dus ons hele systeem in de bovenwereld helpt ook in de onderwereld jongeren om andere keuzes te maken.”

Respondenten benadrukken dat financiële educatie tekortschiet. Volgens enkele professionals krijgen jongeren onvoldoende structurele begeleiding in het begrijpen van de betekenis en waarde van geld, de verantwoordelijkheden die horen bij financiële zelfstandigheid en de manier waarop de maatschappij is ingericht rondom consumptie en schuldfaciliteiten.

4.5.3. Digitale omgeving als bron van kwetsbaarheden en kansen voor CSV's

In deze paragraaf wordt ingegaan op hoe digitale platforms en maatschappelijke beeldvorming nieuwe kwetsbaarheden creëren én bestaande versterken. Achtereenvolgens wordt stilgestaan bij de beperkte zichtbaarheid en het gebrek aan toezicht in online ruimtes, de permanente druk van status en verleiding, de rol van online werving, uitbuiting en beeldvorming, en de manier waarop zowel CSV's als toezichthoudende partijen geconfronteerd worden met innoveren.

4.5.3.1. Onzichtbaarheid en gebrek aan toezicht creëren blinde vlekken voor risicovol online gedrag

In de interviews en expertsessies bestond brede overeenstemming dat de online wereld een groeiende kwetsbaarheid vormt in de preventie van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Internet en sociale media zouden jongeren een tweede leefomgeving, grotendeels buiten het directe zicht van ouders, professionals en hulpinstanties bieden. Verschillende respondenten gaven aan dat hierdoor een 'blinde vlek' kan ontstaan, waarin risicovol gedrag, contacten met CSV's en mogelijke routes richting georganiseerde criminaliteit minder goed zichtbaar worden. Daarbij werd benadrukt dat de verwevenheid tussen online en offline steeds sterker lijkt te worden.

Volgens respondenten heeft criminaliteit in de online context bovendien een minder zichtbaar karakter dan in de fysieke wereld, waardoor signalering lastiger wordt. Waar in de wijk de zichtbaarheid van jongerenwerkers, wijkagenten of boa's als vanzelfsprekend wordt ervaren, ontbreekt een vergelijkbare aanwezigheid in de digitale leefomgeving. Een respondent suggereerde dat het waardevol zou kunnen zijn als gemeenten zich ook online profileren, niet in de vorm van toezicht of surveillance, maar als laagdrempelige aanwezigheid vergelijkbaar met de fysieke zichtbaarheid van professionals in de wijk. Dit zou volgens hem kunnen bijdragen aan het eerder opvangen van signalen en het ondersteunen van jongeren.

Daarnaast werd in de gesprekken benoemd dat de drempel om online grensoverschrijdend gedrag te vertonen relatief laag is. Een respondent lichtte dit toe:

"Kijk naar een Facebookgroep, volwassen mensen durven achter een toetsenbord ook veel lelijkere dingen te zeggen dan dat ze dat face-to-face zouden doen. Dus dat is mens eigen, denk ik. Op het moment dat jij niet persoonlijk iemand iets aandoet en je doet het gewoon achter je schermje, dan voelt dat gewoon heel veilig (...). Ze schamen zich daar wel minder voor, zeg maar."

Dit illustreert hoe anonimiteit en fysieke afstand leiden tot minder remmingen, waardoor online uitingen en gedragingen extremer kunnen worden. Respondenten wijzen erop dat ook de drempel voor het plegen van delicten online daarmee gedaald lijkt.

4.5.3.2. Constante online verbondenheid versterkt sociale druk en verleidingen van snel geld

In de interviews en expertsessies werd benadrukt dat de communicatie en interacties in de onlinewereld vrijwel onafgebroken doorgaan. Een professional uit de praktijk beschrijft hierover dat wanneer een jongere online een bepaalde status of imago heeft opgebouwd, er sociale druk

kan ontstaan om dat beeld ook offline waar te maken. Tegelijkertijd wordt geschetst dat sociale media het dagelijkse welzijn beïnvloeden door voortdurende vergelijking met anderen en een constante informatie en communicatiestroom. Een respondent werkzaam in de zorg beschreef deze dynamiek als volgt:

“Social media zorgt er ook voor dat er minder echte communicatie plaatsvindt, dus minder gebaar, minder mimiek, je hebt minder echt contact met elkaar, minder echte communicatie. Daarnaast is het enorm verslavend, het is erbij gekomen, het is echt gewoon een lijntje met je hoofd met die telefoon, die is er gewoon echt altijd (...) fomo, dat speelt natuurlijk ook bij de jongeren een enorme rol. Dus als je even minder op je telefoon bent, heb je gelijk alles gemist.”

Volgens respondenten kan deze constante verbondenheid gevoelens van stress en angst om iets te missen (*fomo*) versterken en tegelijkertijd leiden tot een afname van diepgaand sociaal contact. Daarbij werd benoemd dat sociale media ruimte bieden voor de promotie van een ‘snelle geld’-cultuur, waarin beelden van luxe levensstijlen en materiële rijkdom jongeren kunnen aanzetten tot het nastreven van dergelijke idealen.

4.5.3.3. Digitale omgevingen verkleinen geografische grenzen en versterken mogelijkheden tot uitbuiting en mediastigmatisering van jongeren

Uit de interviews blijkt dat de digitale omgeving nieuwe mogelijkheden creëert voor uitbuiting, werving en loverboypraktijken. Een respondent uit het onderwijs beschreef een recent voorbeeld waarbij meisjes geld werd aangeboden in ruil voor het versturen van naaktfoto's, op een manier die vergelijkbaar is met het verdienmodel van platforms als *OnlyFans* en *FanCentro*.

Bovendien wordt benoemd dat de onlinewereld het mogelijk maakt dat jongeren veel makkelijker en vaker contact kunnen leggen en onderhouden met anderen, ook buiten hun directe omgeving. Volgens verschillende respondenten maakt dit de wereld voor jongeren kleiner en lijken geografische grenzen aan betekenis te verliezen. Hierdoor kunnen jongeren en CSV's via digitale kanalen eenvoudig met elkaar in contact komen en opdrachten uitwisselen, zelfs wanneer zij zich in verschillende provincies of landen bevinden.

Verder wordt benadrukt dat zowel online als traditionele media het maatschappelijke beeld van jongeren de afgelopen jaren negatief heeft beïnvloed. Negatieve berichtgeving krijgt vaak meer aandacht dan positieve verhalen, waardoor een vertekend beeld kan ontstaan dat suggereert dat vrijwel iedere jongere vatbaar is voor georganiseerde criminaliteit. Dit kan volgens hen stigmatiserend werken en bijdragen aan een cultuur van wantrouwen richting jongeren.

4.5.3.4. Technologische innovatie versterkt mogelijkheden van criminaliteit én toezicht

Een andere systeemkwetsbaarheid in de vorm van een ontwikkeling, die wordt benoemd, treft de technologische ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld *artificial intelligence* (AI). Technologische ontwikkelingen zouden niet alleen de maatschappij vooruithelpen, maar ook CSV's zouden hiervan gebruikmaken om hun activiteiten efficiënter, innovatiever en moeilijker detecteerbaar te maken. Zoals een respondent inleidde:

“Dus alles wat ons als samenleving vooruit brengt, brengt ook criminaliteit met zich mee. Dus dat is online infrastructuur, toename van mobiliteit.”

Anderzijds werd ook benoemd dat deze kwetsbaarheid paradoxaal is. Want diezelfde technologie biedt ook nieuwe mogelijkheden voor preventie en toezicht, bijvoorbeeld via digitale wijkprofielen, data-analyse en samenwerking tussen politie en jeugdprofessionals.

4.5.4. Leefomgeving en justitiële beperkingen

Onder de respondenten heerst overeenstemming over de cruciale rol die de fysieke en sociale leefomgeving waarin jongeren opgroeien, speelt bij hun kwetsbaarheid voor mogelijke betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Verschillende respondenten wijzen erop dat kwetsbare groepen in Nederland vaak geconcentreerd wonen in dezelfde wijken. Er wordt benoemd dat deze demografische clustering kan leiden tot een opeenstapeling van sociaaleconomische problemen, waaronder armoede, beperkte opleidingskansen en woningnood. In dergelijke buurten zouden daarmee gemakkelijker sociale netwerken ontstaan waarin criminele activiteiten genormaliseerd lijken te raken. Enkele respondenten geven aan dat jongeren hierdoor soms al op jonge leeftijd leren dat status, respect en financiële onafhankelijkheid soms eerder via illegale kanalen kan worden verkregen dan via reguliere maatschappelijke wijzen. Een professional beschrijft hoe voor jongeren juist deze sociale omgeving hun primaire ‘systeem(kwetsbaarheid)’ vormt:

“Het belangrijkste systeem is gewoon de wijk en de straat. En de school als ze nog op school zitten. Dus je hebt eigenlijk die systemen voor jongeren, die context. Bij systemen denk je al gauw aan douane of de politie of het gemeentehuis. Voor jongeren is het systeem eigenlijk de straat, waar je gewaardeerd wordt niet omdat je een diploma hebt, maar omdat je bijvoorbeeld iets durft of iets kunt. Daar hoor je erbij, daar hoef je geen diploma's te hebben. De straat stelt vaak veel minder vragen dan een werkgever. Dus die context van de straat, het systeem straat, daaraan gekoppeld soms ook wel de school en daaraan gekoppeld de vrije tijdsbesteding en het gezin, dat is wel waar het voor jongeren vooral gebeurt.”

Deze beschrijving benadrukt dat voor veel jongeren de straatcultuur functioneert als een parallel systeem naast formele maatschappelijke structuren. In dat systeem gelden andere normen, kansen en waarderingscriteria, wat volgens verschillende respondenten kan bijdragen aan het ontstaan en in stand houden van carrières in de georganiseerde criminaliteit.

4.5.4.1. Uitzichtloosheid door armoede en woningnood als potentiële voedingsbodem voor criminaliteit

Uit de interviews komt naar voren dat armoede en woningnood een belangrijke rol kunnen spelen in het vergroten van de kwetsbaarheid van jongeren voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Een gebrek aan stabiele huisvesting wordt door meerdere professionals in verband gebracht met praktische en sociale problemen, die in sommige gevallen aanleiding zouden kunnen geven tot overlevingsstrategieën die jongeren dichterbij georganiseerde criminaliteit brengen. Enkele respondenten beschrijven bijvoorbeeld situaties waarin jongeren, in de context van dakloosheid of instabiele huisvesting, overwegen of bewust kiezen om een delict te plegen

om zo toegang te krijgen tot detentie of opvangfaciliteiten. Een professional illustreerde dit met de volgende observatie:

“Maar vooral zonder een vaste huisvesting. Dus dan zijn er echt wel jongens die zeggen van ‘ja, ik pleeg wel een delict, dan weet ik dat ik ergens binnen zit’. Ik heb wel eens jongens gesproken inderdaad in de winter, die zeggen van als ik nou een delict pleeg, dan zit ik in ieder geval ergens warm en dan moet ik niet naar de nachtopvang tussen alle andere verslaafden en gekken.”

Hoewel dergelijke acute overlevingsstrategieën niet breed worden gerapporteerd door alle respondenten, wordt wel door meerdere professionals, zowel vanuit theoretisch perspectief als door professionals uit de praktijk, benadrukt dat veel jongeren kampen met een structureel gevoel van uitzichtloosheid. De stijgende kosten van levensonderhoud en de beperkte toegang tot betaalbare huisvesting maken het voor hen, moeilijk om zich een positief toekomstperspectief voor te stellen. Deze omstandigheden zouden, in de ogen van de geïnterviewden, de gevoeligheid van jongeren voor de aantrekkingskracht van georganiseerde criminaliteit kunnen vergroten.

4.5.4.2. Detentie als netwerkuitbreidingsplaats en kwetsbare leeromgeving

Binnen de interviews schetsten respondenten uiteenlopende perspectieven op het strafrechtelijk systeem voor jongeren die in aanraking zijn gekomen met criminaliteit. Hoewel het formele doel van het systeem is om jongeren te corrigeren en hun terugkeer naar de samenleving te bevorderen, signaleren professionals dat detentie in de praktijk ook ongewenste neveneffecten kan hebben. Verschillende respondenten beschrijven dat het samenbrengen van jongeren in jeugdinstituten met leeftijdsgenoten die vergelijkbare ervaringen hebben, kan leiden tot het versterken van bestaande criminele netwerken en het aanleren van nieuwe criminele vaardigheden. Vanuit de expertsessies wordt benadrukt dat het risico van detentie in de eerste plaats zit in het creëren van een netwerkplek waarin sociale relaties binnen de muren van de instelling omgevormd of uitgebreid worden naar criminele relaties.

Daarbij merken sommige respondenten op dat detentie binnen bepaalde subculturen ook wordt beschouwd als een vorm van status of erkenning. Een professional reflecteerde hier kritisch op:

“Maar diep in mijn hart zeg ik dan toch van nou, het zou beter geweest zijn voor iedereen, ja, behalve voor die jongen zelf, dat hij toch een wat zwaardere straf had gekregen. Maar dan komt hij in de jeugdgevangenis en wordt hij daar beter van?”

Tegelijkertijd wordt ook door enkele respondenten geschetst dat detentie in sommige gevallen tijdelijk structuur en rust kan bieden. Het wegnemen van externe druk en verleidingen kan jongeren een periode van relatieve stabiliteit geven. Deze positieve effecten worden echter vaak als tijdelijk beschouwd, omdat veel jongeren na terugkeer in hun oorspronkelijke leefomgeving opnieuw worden geconfronteerd met dezelfde risicofactoren en sociale invloeden.

Naast deze netwerkdynamieken komen in de toetsende expertsessies ook tekortkomingen in het onderwijsaanbod binnen detentie naar voren. Het onderwijs sluit in de

praktijk niet altijd aan bij de capaciteiten en behoeften van jongeren. Een professional illustreerde dit met het voorbeeld van een 15-jarige met vwo-niveau, die in detentie uitsluitend vmbo-onderwijs kon volgen. Volgens de expert kan dit verschillende kwetsbaarheden met zich meebrengen zoals het beperken van de ontwikkelingskansen van jongeren, demotiverend werken en mogelijk bijdragen aan een verhoogd risico op recidive.

4.5.4.3. Beperkte meldmogelijkheden en politiecapaciteit vergroten gevoel van straffeloosheid en risico voor jongeren

Een andere structurele kwetsbaarheid die uit de interviews naar voren komt, betreft de beperkte mogelijkheden voor jongeren om op een veilige wijze aangifte te doen tegen plegers van geweld of personen die betrokken zijn bij hun werving of uitbuiting, met name wanneer zij proberen te breken met de georganiseerde criminaliteit. Volgens verschillende respondenten kan binnen hechte netwerken relatief eenvoudig worden achterhaald wie aangifte heeft gedaan, bijvoorbeeld doordat de inhoud en details van de melding de verdachte in staat stellen de bron te achterhalen. Dergelijke situaties brengen, zo geven de geïnterviewden aan, aanzienlijke veiligheidsrisico's met zich mee voor de betrokken jongeren. Deze belemmeringen zouden ertoe kunnen leiden dat een groot deel van het geweld of de uitbuiting niet wordt gemeld of vervolgd, hetgeen kan bijdragen aan een gevoel van straffeloosheid binnen de gemeenschap.

Daarnaast wijzen meerdere respondenten op structurele beperkingen in de politiecapaciteit, waaronder tekorten aan wijkagenten, onvoldoende opvolging van signalen en een verminderde zichtbaarheid in kwetsbare wijken. Deze omstandigheden worden door hen gezien als factoren die het gezag van de rechtshandhaving kunnen ondermijnen en ruimte laten voor CSV's om te blijven bestaan of zelfs te groeien.

4.6. Ondermijnende effecten van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit

De interviews en expertsessies onderschrijven dat de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit verstrekende gevolgen heeft, die verder reiken dan het individu zelf. Echter, er wordt benadrukt dat ondermijnende effecten zich manifesteren op meerdere niveaus en niet uitsluitend kunnen worden toegeschreven aan georganiseerde criminaliteit; ook bredere vormen van jeugdcriminaliteit kunnen bijdragen aan vergelijkbare effecten, wat de complexiteit van het fenomeen onderstreept. Volgens de geïnterviewden blijkt dat de impact zich uitstrekt tot gezinnen, gemeenschappen en maatschappelijke structuren, waardoor betrokkenheid van jongeren bij (georganiseerde) criminaliteit bijdraagt aan bredere ondermijnende processen die de weerbaarheid van legale, sociale en institutionele systemen onder druk zetten. In de volgende paragrafen worden deze ondermijnende effecten op zowel individueel als maatschappelijk niveau verder uiteengezet.

4.6.1. Ondermijnende effecten op individueel niveau

Uit de interviews komt naar voren dat de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit, op individueel niveau tot diepgaande en vaak langdurige schade leidt. Verschillende respondenten stellen dat jongeren die banden hebben met CSV's een aanzienlijk risico lopen op strafrechtelijke vervolging, hetgeen ingrijpende consequenties kan hebben voor hun

maatschappelijke positie. Zo worden beperkingen in toegang tot arbeid, onderwijs en stages, wegens een strafblad benoemd en zou daarmee hun toekomstperspectief negatiever worden.

De negatieve impact beperkt zich echter niet alleen tot de jongere zelf, stellen verschillende professionals. Ook het gezin wordt in veel gevallen geconfronteerd met ingrijpende emotionele en sociale gevolgen waarin ouders en gezinsleden gevoelens van angst, machteloosheid, verdriet, schaamte en sociale isolatie, ervaren. De druk die hierdoor op gezinsrelaties ontstaat, zou tevens zelfs kunnen leiden tot verwijdering of zelfs volledige verbreking van het contact. Eén van de geïnterviewde professionals schetst de emotionele lading van deze dynamiek:

“Heeft ontzettend veel impact op het gezin, vaak verliest het ook gewoon wel contact met elkaar of dan wordt er gezegd als je 18 bent, dan ga je het huis uit, dus dan komt er nog een grotere druk op. Dus dan gaat het wel vaak in een neerwaartse spiraal. (...) Dus dat heeft een behoorlijke impact, dan zit je echt gewoon met huilende ouders aan je bureau.”

Deze uitspraak illustreert niet alleen de wanhoop van ouders, maar ook hoe individuele betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit diep ingrijpt in de sociale basisstructuren van het leven van jongeren, het gezin als eerstelijns vangnet komt onder druk te staan of valt zelfs volledig weg. Respondenten leggen uit dat hierdoor bij gebrek aan emotionele of praktische alternatieven, een vicieuze cirkel kan ontstaan waarbij jongeren juist verder worden teruggeduwd in de criminele context.

Daarnaast gaven respondenten aan dat de gevolgen zich niet beperken tot het gezinssysteem. Slachtoffers van de gepleegde delicten ondervinden directe schade, fysiek, emotioneel of materieel. Dit betreft niet alleen rivaliserende groepen of doelwitten van criminele activiteiten, maar ook toevallige omstanders of jonge kinderen die slachtoffer worden van geweldsincidenten of uitbuiting. De aanwezigheid van georganiseerde criminele netwerken kan volgens professionals bovendien het risico op recidive vergroten, doordat jongeren langdurig in het vizier van deze netwerken blijven en afhankelijk worden gehouden door loyaliteitsmechanismen, financiële afhankelijkheid of dreiging met geweld. Dit maakt uitstappen uit de criminaliteit bijzonder complex, zelfs wanneer jongeren daar zelf naar streven.

Tot slot wordt benoemd dat er aanzienlijke gezondheidsrisico's verbonden zijn aan deelname aan georganiseerde criminaliteit: verslaving aan verdovende middelen, overmatig middelengebruik, slaapttekort, lichamelijke verwondingen en langdurige stress zijn regelmatig voorkomende gevolgen. Ook het vroeg komen te overlijden of geruime tijd doorbrengen in detentie worden door verschillende respondenten benoemd als mogelijk effect van betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit.

4.6.2. Ondermijnende effecten op maatschappelijk niveau

Volgens de respondenten heeft de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit niet alleen gevolgen op individueel niveau, maar tast ook het bredere maatschappelijke veld aan. In de interviews wordt breed erkend dat het veiligheidsgevoel onder burgers afneemt, dat vertrouwen in instituties onder druk komt te staan, en dat sociale cohesie erodeert. Hoewel de mate van 'ontwrichting' als term verschillend wordt geïnterpreteerd, is de gedeelde indruk dat

ondermijnende effecten van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit een serieuze bedreiging vormen voor de veerkracht van buurten en gemeenschappen.

Tegelijkertijd plaatsen enkele respondenten een genuanceerde kanttekening bij het gebruik van termen als maatschappelijke ontwrichting. Hoewel alle respondenten de ernst van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit onderstrepen, wordt ook benadrukt dat het met het overgrote deel van de jeugd in Nederland goed gaat. Zoals één van de geïnterviewden verwoordt:

“Onderaan de streep ben ik nog wel echt wel positief gestemd dat het geen maatschappelijk ontwrichtende effecten heeft. Alleen, er zit wel een niet weg te kijken groot gevaar in.”

Deze uitspraak weerspiegelt een belangrijk spanningsveld binnen het onderzoek. Respondenten signaleren dat het vertrouwen in maatschappelijke instituties onder druk staat en dat er tekenen zijn van beïnvloeding, terwijl zij ook aangeven dat het formele systeem nog functioneel lijkt. Tegelijkertijd wordt ook benadrukt dat de signalen serieus genomen moeten worden, juist omdat de ondermijnende effecten sluipend kunnen zijn en het gevaar niet altijd direct zichtbaar is. De kwetsbaarheid zit daarmee niet alleen in de zichtbare incidenten, maar ook in de geleidelijke afname van vertrouwen, cohesie en moreel kompas.

4.6.2.1. Afnemend veiligheidsgevoel door zichtbare dreiging en incident gedreven mediaberichtgeving

Een terugkerend signaal vanuit met name professionals uit de praktijk is de afname van het veiligheidsgevoel. Respondenten geven aan dat de zichtbaarheid van wapens, de dreiging van geweld en de aanwezigheid van criminele groepen onrust veroorzaken bij bewoners, jongeren én professionals. Geïnterviewden vertellen dat docenten steeds vaker situaties ervaren waarin leerlingen messen bij zich dragen, en ook jeugdreclasseerders zouden zich vaker onveilig voelen tijdens hun werk. Een professional geeft hierover aan:

"Maar nu is het bijna uitzondering als ze geen wapen dragen, dan wel. En dat doet natuurlijk ook wat met je eigen veiligheid. (...) We nemen ze mee in de auto, we komen op huisbezoek. (...) Als er iets is qua wraak tussen die twee groepen, sta je er zo tussen of je bent er zo bij. Dat maakt het natuurlijk wel een stuk spannender, wat gevaarlijker, voor je eigen veiligheid ook."

Deze praktijkervaring laat zien hoe het werken met jongeren die betrokken zijn bij (georganiseerde) criminaliteit in bepaalde situaties gepaard kan gaan met persoonlijke risico's, wat ook effect lijkt te hebben op de continuïteit en bereikbaarheid van hulpverlening. Daarnaast geven respondenten aan dat het gevoel van dreiging doorwerkt in het dagelijks leven van burgers, waarbij objectieve cijfers een daling van criminaliteit laten zien, wijkt de beleving hiervan onder burgers vaak sterk af. Een geïnterviewde verwoordde deze discrepantie als volgt:

“Bijvoorbeeld dat het criminaliteitscijfer daalt, gaat er bij mensen niet in. Want die zeggen, ‘nee, ja, vijf keer in de anderhalve week zo’n aanslag aan de deur’. Ja, ga dat maar eens wegzetten tegen het criminaliteitscijfer daalt, dat gevoel hebben mensen niet. (...) En dat is ook gewoon omdat ze de hele dag ook zelf in verbinding staat met alles wat media is. Er gebeurt maar iets, je krijgt een pop-up van dat het is gebeurd. Dus dat voedt het onveilig gevoel van mensen ook heel erg.”

Deze observatie benadrukt hoe media dynamieken en incident gedreven berichtgeving het subjectieve gevoel van onveiligheid kunnen versterken.

4.6.2.2. Afnemend vertrouwen in overheid en politie

Het eerder gesignaleerde effect van ervaren onveiligheid kan volgens respondenten ook doorwerken op het vertrouwen in de overheid en het functioneren van instituties. Verschillende professionals beschrijven dat het idee dat ‘er toch niets aan gedaan wordt’ gevoelens van machteloosheid bij burgers kan versterken, vooral in wijken die al te maken hebben met sociaaleconomische achterstand of stigmatisering. Dit zou het vertrouwen in politie en justitie verder onder druk zetten en in sommige gevallen de bereidheid om aangifte te doen verminderen. Een respondent deelde hierbij de volgende praktijkobservatie:

“Als de politie gebeld wordt zijn ze er niet binnen 5 minuten. En tegen de tijd dat een bewoner belt, dan kunnen er nog twintig andere dingen gebeuren voordat die politie het keertje er is. Dus ik denk inderdaad wel dat daar wel minder vertrouwen in de politie is, van ze komen toch niet of ze komen toch te laat. Vandaar dat ook heel veel dingen gewoon niet gemeld worden.”

Dit citaat laat zien, dat de ervaringen van burgers en hun vertrouwen in de overheid invloed hebben op het handelen in de praktijk. Respondenten geven aan dat deze perceptiekloof niet alleen het werk van professionals bemoeilijkt, maar ook een risico kan vormen voor de legitimiteit van het institutionele gezag.

Daarnaast wordt in de toetsende expertsessie benadrukt dat de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit ook gevolgen heeft voor de opsporings- en handhavingsdiensten. Doordat CSV’s zich versterken en uitbreiden met jongeren en via digitale kanalen steeds sneller en flexibeler opereren, wordt het voor handhavende instanties steeds lastiger om scherp zicht te krijgen op wie uitvoerende taken verricht en wie daadwerkelijk de regie voert. De lijnen binnen deze netwerken zijn vaak kort, rollen wisselen snel en de onderliggende structuur blijft doorgaans diffuus. Volgens professionals vergroot dit de complexiteit van de aanpak van georganiseerde criminaliteit en laat zien hoe de veranderende dynamiek tussen jongeren en criminele netwerken elkaar wederzijds kan versterken.

4.6.2.3. Verschuivende sociale verhoudingen en verslechterd contact tussen generaties

Naast afnemend veiligheidsgevoel en vertrouwen in instituties, wordt ook de sluipende verschuiving in sociaal-morele kaders als ondermijnend effect benoemd. Meerdere respondenten signaleren een toenemende kloof tussen jongeren en volwassenen in de wijk. Jongerengroepen worden sneller als problematisch bestempeld, soms zonder dat zij overlast

veroorzaken. En daar waar sommige burgers juist niets meer melden uit wantrouwen jegens politie of omdat zij verwachten dat er toch niets mee gedaan wordt, melden anderen juist sneller incidenten, ook als er geen sprake is van concreet crimineel gedrag. Een respondent licht deze waarneming concreet toe:

“De tolerantie van buurtbewoners naar jongeren toe, neemt af. Dat als jongeren ergens hangen. Dat ze dan al meteen gaan melden omdat ze het vervelend vinden, dat zelfs jongeren daar alleen maar hoogstens overlast veroorzaken.”

Het maatschappelijke gesprek lijkt daarmee, volgens verscheidene respondenten, steeds minder gericht op verbinding en toenadering, en steeds meer op afgrenzing en wantrouwen. De sociale verhoudingen zouden mogelijk aan het verharderen zijn, en het vermogen om samen tot oplossingen te komen zou daarmee afnemen.

Daarnaast wordt benoemd dat het onderlinge gesprek over normen en waarden tussen deze twee groepen lijkt te verdwijnen. Daar waar vroeger waarden en normen onderwerp van gesprek waren binnen gezinnen of het onderwijs, lijken jongeren nu vaker hun opvattingen te vormen op basis van (ongefilterde) online bronnen. Een professional beschrijft deze ontwikkeling als volgt:

“Vroeger, waarden en normen die je hebt, kon je met elkaar, met je ouders, met je leerkracht, het gesprek over hebben en daar ‘wat is goed, wat is fout’. En als jongeren nu wat online wat vinden, dan is dat gesprek er zeg maar niet meer. Dus dat kunnen ze dan voor waarheid aannemen, waardoor ze echt wel andere denkbeelden kunnen creëren in zichzelf. En ook mogelijk die betrokkenheid bij criminaliteit.”

Deze veranderde normenkaders zouden bijdragen aan een gevoel van morele desoriëntatie, waarbij criminele leefstijlen of machtsvertoon niet alleen als legitiem maar soms zelfs als aantrekkelijk worden gepresenteerd. Hierdoor zou georganiseerde criminaliteit op termijn sociale normen uithollen.

Daarbij komt uit de expertsessies naar voren dat racisme en discriminatie een belangrijke rol spelen in dit proces. Jongeren die ervaren dat zij stelselmatig op basis van afkomst of uiterlijk worden buitengesloten of bevooroordeeld, zouden zich sneller vervreemd voelen van de bredere samenleving en de maatschappelijke normen die deze vertegenwoordigt. Dit kan volgens experts de kloof tussen generaties verder verdiepen en het wantrouwen richting instituties en volwassenen versterken, waardoor de sociale cohesie in de wijk onder druk komt te staan en het gesprek over gedeelde normen en waarden verder wegvalt.

4.6.2.4. Aanzienlijke maatschappelijke kosten van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit

Tot slot wordt in meerdere interviews gewezen op de maatschappelijke kosten van jongeren die betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit. Dit betreft niet alleen de inzet van politie, jeugdzorg en justitie, maar ook de bredere economische en sociale impact. Denk aan schade aan publieke eigendommen, uitval uit onderwijs, verlies aan arbeidspotentieel en langdurige zorgtrajecten. Hoewel deze kosten in de interviews niet in exacte cijfers benoemd konden worden,

wordt wel benadrukt dat de druk die dit legt op publieke voorzieningen en sociale infrastructuur als aanzienlijk wordt ervaren.

5. Bredere maatschappelijke context: trends en ontwikkelingen als context voor jeugdige kwetsbaarheid

Voordat de in dit onderzoek verkregen resultaten worden geplaatst in de context van bestaande wetenschappelijke literatuur, is het van belang de bredere maatschappelijke en structurele ontwikkelingen te schetsen waarbinnen deze resultaten moeten worden begrepen. Jongeren groeien niet op in een vacuüm: hun kansen, keuzes en kwetsbaarheden worden mede gevormd door dynamieken op demografisch, economisch, sociaal-cultureel, technologisch, ecologisch en politiek-juridisch terrein. Deze zogenoemde *DESTEP-ontwikkelingen* vormen de context waarin systeemkwetsbaarheden ontstaan, bestaande structuren onder druk komen te staan en CSV's mogelijkheden zien om jongeren te beïnvloeden of infrastructuren te misbruiken.

Door deze ontwikkelingen in kaart te brengen, wordt zichtbaar dat de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit niet uitsluitend te verklaren is door individuele keuzes of directe omgevingsfactoren. Het is ingebed in een complex samenspel van bredere maatschappelijke trends en contexten die elkaar onderling beïnvloeden en versterken.

5.1. Demografische verschuivingen als bepalende factor voor regionale kansen en kwetsbaarheden

Demografische ontwikkelingen vormen een relevant uitgangspunt voor het begrijpen van de context waarin jongeren opgroeien. De samenstelling en omvang van de populatie bepalen in belangrijke mate de maatschappelijke druk op voorzieningen en verdeling van kansen.

In Nederland is het aandeel jongeren in de totale bevolking de afgelopen 20 jaar relatief stabiel gebleven (CBS, z.d.). Echter de verschillen in het aandeel jongeren per gemeente ten opzichte van de totale inwoners van gemeenten zijn aanzienlijk. Zo tellen Urk, Staphorst en Barneveld met tussen de 34 en 42 procent de meeste jongeren. In Schiermonnikoog, Gulpen-Wittem en Valkenburg aan de Geul worden met minder dan 20% de minste jongeren geteld (CBS, 2025b). De Volksgezondheid Toekomst Verkenning (2018) voorspelt dat in 2040 driekwart van de bevolkingsgroei plaatsvindt in de grote en middelgrote gemeenten van de Randstad, met toenemende verschillen tussen wijken als gevolg. Aan de randen van Nederland zal de bevolking daarentegen krimpen, doordat met name jongeren vertrekken, wat de vergrijzing daar versterkt (RIVM, 2018). Dit brengt mogelijke kwetsbaarheden met zich mee waarbij in dichtbevolkte stedelijke wijken de druk op onderwijs-, sport- en jeugdvoorzieningen kan toenemen, terwijl in krimpgebieden een beperkter aanbod aan voorzieningen en minder sociale controle kan leiden tot andere vormen van risico.

Migratie speelt eveneens een rol in de demografische dynamiek. In 2024 is het aantal migranten naar Nederland verder afgenomen, waarmee de dalende trend van de afgelopen jaren zich voortzet (Ministerie van Asiel en Migratie, 2025). Ingezoomd op jongeren (tot 25 jaar) in

Nederland, is 89% in Nederland geboren. Onder jongeren die in het buitenland zijn geboren, vormden Syriërs in 2024 de grootste groep (58 duizend), gevolgd door Oekraïners (40 duizend) en Polen (29 duizend). Sinds 2022 nam het aantal Oekraïense jongeren sterk toe, maar in 2022 en 2023 vertrokken jaarlijks bijna 8 duizend, waarvan ruim de helft terugkeerde naar Oekraïne; anderen vertrokken vooral naar Duitsland, Polen en Noord-Amerika (CBS, 2024a). Volgens de bevolkingsprognose zal het aantal jongeren met een migratieachtergrond de komende twintig jaar blijven stijgen, waarbij de sterkste groei wordt verwacht onder jongeren van de tweede generatie met een westerse achtergrond (CBS, 2021). Migratiestromen dragen bij aan een veranderende bevolkingssamenstelling. Jongeren kunnen te maken krijgen met integratievraagstukken, taalachterstanden of beperkte toegang tot onderwijs of arbeid, waardoor hun kwetsbaarheid mogelijk toeneemt.

5.2. Economische omstandigheden als armoede, woonuitdagingen en werkloosheid als context voor jeugdige vatbaarheid

De overgang naar volwassenheid brengt voor jongeren nieuwe verantwoordelijkheden, uitdagingen, kansen en moeilijkheden met zich mee, zoals zelfstandig wonen, financiële zelfstandigheid en het nemen van eigen beslissingen. Terwijl veel jongeren deze ontwikkelingen met steun van hun omgeving doormaken, is dit complexer voor kwetsbare jongeren zonder ondersteunend netwerk (NJI, z.d.-b).

In Nederland hebben 1,7 miljoen mensen het financieel moeilijk, waarvan ongeveer 540.000 mensen in armoede leven en 1,2 miljoen net boven de armoedegrens. Dit aantal is sinds 2018 meer dan gehalveerd door loonstijgingen en maatregelen zoals coronasteun, energietoeslagen en de verhoging van het minimumloon (CBS, 2024b). Toch groeiden in 2023 ruim 115.000 minderjarige kinderen op in een huishouden onder de armoedegrens, vooral in eenoudergezinnen. Kinderen die in het buitenland zijn geboren lopen daarbij het grootste risico: 15,2 procent leeft in armoede, tegenover lagere percentages onder in Nederland geboren kinderen, al blijft het risico verhoogd als beide ouders in het buitenland zijn geboren (NJI, 2024).

Andere uitdagingen op economische vlak treffen jongeren op het gebied van woningtekort en stijgende woonlasten. Het CBS (2025c) heeft inzichtelijk gemaakt dat al vanaf 2012 de groep jongeren die wil verhuizen maar geen woning kan vinden, groeit. Hierbij kunnen met name thuiswonende jongeren geen woning vinden. In 2021 leek dit probleem zich vooral rondom de randstad te manifesteren, maar de problematiek heeft zich ook buiten de randstad uit weten te breiden. Jongeren worden geconfronteerd met lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, hoge huren in de vrije sector en beperkte mogelijkheden om een eigen woning te kopen. Dit veroorzaakt aanzienlijke onzekerheid en frustratie bij het zoeken naar geschikte woonruimte (NJI, 2025c).

Sinds 2022 is een lichte stijging zichtbaar in het aantal werkloze jongeren tussen 15 en 25 jaar, waarbij jongeren zonder startkwalificatie structureel een hoger risico op werkloosheid lopen. Een bijzonder kwetsbare groep vormen de zogenaamde NEET-jongeren (*‘Not in Education, Employment, or Training’*). In 2018 telde Nederland bijna 233.000 NEET-jongeren tussen 16 en 27 jaar, ongeveer 10 procent van deze leeftijdsgroep (NJI, 2025d). Na een daling tot 2022 is het aantal NEET-jongeren recentelijk opnieuw licht toegenomen (Ministerie van OCW, 2023). Deze

maatschappelijke uitdagingen beïnvloeden indirect de omstandigheden waarin jongeren keuzes maken en bepalen mede de ruimte die CSV's ervaren om jongeren aan te trekken.

5.3. Sociaal-culturele ontwikkelingen vergroten druk op welzijn, weerbaarheid en leefstijl van jongeren

Sociale en culturele ontwikkelingen vormen een belangrijke context voor het begrijpen van de leefwereld van jongeren en de factoren die hun weerbaarheid of kwetsbaarheid beïnvloeden. Jongeren maken deel uit van sociale netwerken binnen gezinnen, vriendengroepen, scholen, sportverenigingen en online gemeenschappen die hun normen, waarden en gedragingen mede vormgeven. Veranderingen in gezinssamenstellingen, sociale cohesie en participatiemogelijkheden hebben directe invloed op de mate waarin jongeren zich verbonden voelen met hun omgeving en op hun toegang tot steunbronnen.

Binnen deze sociaal-culturele context neemt gezondheid een centrale plaats in. Na september 2021 daalde het mentaal welbevinden van jongeren sterk, met een dieptepunt tijdens de derde lockdown in de winter van 2021-2022. Vanaf september 2022 stabiliseerde het niveau op een aanzienlijk laag punt (RIVM, 2025). Deze ontwikkeling draagt bij aan de structureel lange wachttijden in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), die al geruime tijd onder toenemende druk staat (NZA, 2025). Ook is het aantal jongeren dat gebruikmaakt van jeugdzorg toegenomen: 1 op de 9 jongeren onder de 23 jaar in 2023. Dit betrof een stijging van voornamelijk ambulante jeugdhulp (CBS, 2024a). Daarmee zijn tevens de wachttijden binnen de jeugdzorg zorgwekkend lang (Meijer et al., 2024). De gevolgen hiervan zijn ingrijpend waarbij bij het merendeel van de patiënten de klachten toenemen tijdens het wachten, waardoor behandelingen uiteindelijk complexer en langduriger worden. Daarnaast hebben wachttijden negatieve effecten op naasten van de wachtende en op zorgverleners in de eerstelijnszorg, zoals huisartsen (Schutjens, Nuijen & Magnée, 2024). Een verminderde (mentale) weerbaarheid kan de ontvankelijkheid van jongeren voor negatieve invloeden en onveilige situaties vergroten, zeker wanneer zij geen toegang hebben tot alternatieve, positieve sociale bindingen.

Ook het onderwijs vormt een cruciaal sociaal-cultureel domein dat nauw verweven is met de gezondheid van jongeren. Uit onderzoek van *State of Youth (2025)* blijkt dat 30% van de jongeren zorgen heeft over prestatiedruk en stress op school. Daarbij ervaart bijna 60% hierdoor faalangst, gevoelens van onzekerheid of paniekaanvallen. Ruim de helft van de jongeren betrokken bij dat onderzoek benadrukt de behoefte aan meer ruimte voor persoonlijke ontwikkeling (State of Youth, 2025). De Inspectie van het Onderwijs onderschrijft de uitdagingen in het onderwijs en het belang van het weerbaar en toekomstbestendig maken van jongeren in tijden van onrust (Ministerie van OCW, 2025a). Daarbij vormt het tekort aan leraren in het basis-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs, evenals het tekort aan schoolleiders in het basisonderwijs, een aanzienlijke uitdaging (Ministerie van OCW, 2025b).

Naast de ontwikkelingen in de zorg en het onderwijs vormen ook trends in middelengebruik een belangrijk aandachtspunt, aangezien dit een relevante indicator is voor gezondheid en ontwikkelingskansen. Uit het Grote Uitgaansonderzoek (2023) blijkt dat het gebruik van cocaïne, ecstasy en 3-MMC onder uitgaanders sinds 2020 is toegenomen, waarbij 3-MMC relatief de sterkste stijging laat zien. Onder uitgaanders wordt 3-MMC in 2023 drie keer zo vaak gebruikt als in 2020. Daarentegen is het gebruik van lachgas aanzienlijk afgenomen (Van Beek et

al., 2023). Ook onder jongeren lijkt een tolerante houding ten aanzien van harddrugs zichtbaar. Uit onderzoek van EenVandaag (2023) onder ruim 26.000 Nederlanders tussen de 18 en 34 jaar geeft 44% aan dat het in hun vriendenkring geaccepteerd is incidenteel harddrugs te gebruiken. Daarbij is naar voren gekomen dat drie op de tien zelf harddrugs gebruikt hebben in de voorgaande drie jaar (EenVandaag, 2023). Tegelijkertijd benadrukt het Trimbos-instituut dat voorzichtigheid geboden is met de term ‘normalisering’, aangezien het merendeel van de bevolking nooit drugs heeft gebruikt en wanneer anderen drugs gebruiken in hun directe bijzijn, wordt dit door veel mensen nog altijd als niet normaal beschouwd. Daarnaast oordelen niet-gebruikers vaak negatief over middelengebruik en vinden zij het ook niet normaal. Ook lijkt het onderwerp drugs, met name binnen families, geen onderwerp waar openlijk over gesproken wordt. Binnen vriendenkringen wordt hier vaker openheid over gevonden (Spronk, 2023).

5.4. De groeiende maar ambivalente rol van technologische ontwikkelingen

Onder jongeren lijkt de norm te bestaan dat zij onderwijs volgen, sporten, een bijbaan hebben, sociale contacten onderhouden, tijd vrijmaken voor ontspanning en actief zijn op sociale media. Deze combinatie van maatschappelijke verwachtingen, aangevuld met de druk die jongeren zichzelf, hun vrienden en ouders opleggen, kan leiden tot aanzienlijke stress. Sociale media spelen hierin een ambivalente rol: hoewel jongeren sociale media vaak willen gebruiken ter ontspanning, kan de daar aangeboden content juist extra spanning veroorzaken, bijvoorbeeld door sociale vergelijkingen of door gevoelens van schuld over excessief telefoongebruik (Strating et al., 2024). Het gebruik van sociale media kan bij jongeren gevoelens van depressie, angst en ontevredenheid, meebrengen. Ook kan het gevoel van altijd bereikbaar willen zijn bijdragen aan een verslechterde nachtrust (Trimbos, 2024).

Aan de andere kant brengt sociale media ook positieve kanten met zich mee. Middels sociale media kunnen veel jongeren sociale contacten met elkaar onderhouden, diepe relaties aangaan, steun vinden bij anderen en hun identiteit vorm geven. Dit kan verder doorwerken op een jongere om zo sterkere sociale vaardigheden te ontwikkelen, eenzaamheid te verminderen, een positiever zelfbeeld en meer zelfvertrouwen te krijgen (Trimbos, 2024). Uit de Gezondheidsmonitor (2023) blijkt dat jongeren zelf erkennen dat sociale media verslavend kunnen zijn en dat het gebruik ervan vaak vrijwel automatisch plaatsvindt. Waar sommige jongeren geen problemen ervaren met hun online gedrag, geven anderen aan dat zij hun schermtijd aanzienlijk zouden willen verminderen (Strating et al., 2024).

Naast de invloed van sociale media op het welzijn van jongeren speelt ook de snelle opkomst van digitale technologieën, zoals kunstmatige intelligentie (AI), een steeds grotere rol in hun leefwereld. Deze ontwikkelingen bieden enerzijds nieuwe mogelijkheden, maar roepen anderzijds vragen op over de gevolgen voor mentale gezondheid, sociale interacties en toekomstperspectieven, bijvoorbeeld bij het gebruik van ChatGPT in het onderwijs of ‘My AI’ in Snapchat (NJI, z.d.-c). Het NJI benadrukt dat de wetenschappelijke kennis over deze effecten nog beperkt is.

5.6. Ecologische bewustwording en uitdagingen in toepassing

Ook de ecologische context is van belang voor het dagelijks leven en welzijn van jongeren. Echter, uit onderzoek van Ipsos I&O (2025) blijkt dat jongeren zich in hun dagelijks leven dat vooral wordt

gevuld met verplichtingen zoals opleiding, werk en rondkomen, voornamelijk op directe taken richten, waardoor thema's als klimaatverandering voor hen minder urgent lijken. Onderwerpen als migratie en wonen voelen voor hen dichterbij. Internationale gebeurtenissen, zoals oorlogen en politiek, trekken eveneens hun aandacht. Hoewel het besef van de gevolgen van klimaatverandering onder jongeren aanwezig is, ervaren zij het klimaat vaak als een 'abstract begrip' met beperkte 'tastbare impact op hun directe leefomgeving'.

Tegelijkertijd speelt ook duurzaamheid een rol in het gedrag van jongeren waarin ze kritisch zijn over overconsumptie en bewust van de invloed van hun keuzes op het milieu, maar financiële en praktische belemmeringen beperken hun mogelijkheden om duurzamer te leven (Ipsos I&O, 2025). Deze combinatie van bewustzijn en praktische beperkingen kan leiden tot gevoelens van machteloosheid en somberheid over de toekomst, die onder jongeren sterker aanwezig zijn dan onder ouderen. Opvallend is dat het besef dat eigen gedrag effect kan hebben op klimaatverandering groeit: slechts 20 procent van de jongeren denkt inmiddels dat hun acties geen verschil maken, tegenover bijna 38 procent twee jaar eerder (Ipsos I&O, 2025).

5.7. Politiek-juridische keuzes in financiering, regelgeving en de betekenis voor (kwetsbare) jongeren

De politieke en juridische context bepaalt in belangrijke mate de randvoorwaarden voor de leefwereld van jongeren. Beleidskeuzes, wetswijzigingen en overheidsfinanciering hebben directe en indirecte effecten op voorzieningen en op de mate waarin systeemkwetsbaarheden kunnen ontstaan.

Vanaf 2026 moeten gemeenten gezamenlijk 2,4 miljard euro bezuinigen, het zogenoemde *ravijnjaar*. Naar verwachting komt hierdoor driekwart van de gemeenten in de rode cijfers terecht. Dit heeft gevolgen voor woningbouw, zorgtoegankelijkheid, voorzieningen, veiligheid en steun voor kwetsbaren in de samenleving. Gemeenten zijn wettelijk verplicht zorg te leveren, ook wanneer de financiering vanuit het Rijk ontoereikend is. De oplopende tekorten dwingen gemeenten ertoe enkel het hoogstnoodzakelijke te doen, waardoor preventieve en ondersteunende voorzieningen onder druk komen te staan (VNG, 2025).

De kosten die gemeenten voor bepaalde taken moeten maken stijgen snel!

Bijvoorbeeld Jeugdzorg:

Figuur 13. Kosten voor de jeugdzorg (VNG, 2025)

Onderzoek vanuit BMC (2023) naar de effecten van de bezuinigingen laat zien dat bezuinigingen binnen het ene domein regelmatig leiden tot hogere kosten binnen een ander domein. Zo kunnen besparingen in het zorgdomein bijvoorbeeld leiden tot hogere kosten in het veiligheidsdomein

wanneer preventieve aanpakken wegvallen. Dit gaat ten koste van ontwikkelkansen voor jongeren, de leefbaarheid van wijken, het vertrouwen in de overheid, en kan leiden tot een toename van overlast en jeugdcriminaliteit.

Ook op onderwijsgebied was aanvankelijk sprake van geplande bezuinigingen: in de Voorjaarsnota van 2025 was afgesproken de onderwijskansenregeling in het voortgezet onderwijs te halveren om deze uiteindelijk helemaal op te heffen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2025). Deze regeling bood ondersteuning aan leerlingen die door hun thuissituatie minder kansen hadden, bijvoorbeeld vanwege financiële beperkingen of taalachterstanden (NOS, 2025). Tijdens Prinsjesdag 2025 is deze bezuiniging echter teruggedraaid. In de begroting van het ministerie van OCW voor 2026 is ongeveer € 177 miljoen per jaar beschikbaar gesteld om de regeling in stand te houden. Dankzij dit besluit kunnen scholen bijvoorbeeld extra personeel inzetten, werken aan ouderbetrokkenheid of kleinere klassen inregelen. Tegelijkertijd blijft de onderwijssituatie niet kritiekloos: hoewel de onderwijskansenregeling behouden blijft, moeten andere onderdelen van de OCW-begroting bijdragen aan Rijksbrede besparingen (Ministerie van OCW, 2025c).

In het hoofdlijnenakkoord is vastgelegd dat er in 2025, 200 miljoen euro wordt geïnvesteerd in de versterking van de nationale veiligheid, oplopend tot 300 miljoen euro structureel in de daaropvolgende jaren. Deze middelen zijn bedoeld om de operationele sterkte van politie, justitie en veiligheidsdiensten te vergroten (Ministerie van Financiën, 2025). Verder zijn er juridische wijzigingen doorgevoerd, zoals de nieuwe regeling om de privacy van slachtoffers in het strafproces beter te beschermen: sinds juli 2025 worden persoonlijke gegevens niet langer standaard opgenomen in strafdossiers, tenzij dit voor de rechtsgang noodzakelijk is (Ministerie van Algemene Zaken, 2025).

6. Discussie: de gelaagde dynamiek tussen kwetsbaarheid, aantrekking en systeemfalen

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit dit onderzoek kritisch geïnterpreteerd en in relatie geplaatst tot bestaande literatuur en theoretische inzichten. Waar de voorgaande hoofdstukken vooral beschrijvend en inventariserend van aard waren, staat hier de betekenis en samenhang van de bevindingen centraal. Daarbij wordt aandacht besteed aan de manier waarop jongeren zowel kwetsbaar als strategisch waardevol zijn voor CSV's, hoe wervingsmechanismen functioneren, welke risico- en beschermende factoren een rol spelen, en hoe systeemkwetsbaarheden de voedingsbodem vormen voor criminele betrokkenheid. Ook wordt stilgestaan bij de bredere ondermijnende effecten die hieruit voortkomen. Deze reflectie biedt daarmee niet alleen verdieping van de resultaten, maar schetst ook de complexiteit van de dynamieken tussen jongeren en georganiseerde criminaliteit.

6.1. Kwetsbaarheid van jongeren als strategische meerwaarde voor CSV's

Ondanks lokale verschillen gaat het op landelijk niveau om een relatief kleine groep jongeren en jongvolwassenen die betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, in verhouding tot de bredere populatie. Tegelijkertijd kan deze beperkte groep een disproportioneel groot effect

hebben op de lokale veiligheidsbeleving. Vooral incidenten waarbij excessief geweld wordt toegepast, trekken veel mediabelangstelling en versterken zo de maatschappelijke onrust. Hoewel deze jongeren slechts een subgroep vormen binnen een context van dalende misdaadcijfers, blijft de constatering dat zeer jonge daders betrokken zijn bij ernstige delicten een bijzonder zorgwekkende ontwikkeling (De Jong, 2022). De bevindingen uit dit onderzoek laten zien dat CSV's meerdere redenen hebben om juist jongeren te benaderen voor het uitvoeren van criminele activiteiten. Deze aantrekkelijkheid is zowel gelegen in de neurobiologische en ontwikkelingspsychologische kwetsbaarheden van jongeren als in de praktische voordelen die die inzet van jongeren met zich mee kan brengen.

6.1.1. Neurobiologische en ontwikkelingspsychologische factoren als verklaring voor verhoogde vatbaarheid

In lijn met de ontwikkelingspsychologie is bekend dat de prefrontale cortex, die een centrale rol speelt bij executieve functies zoals cognitieve functies, planning en emotieregulatie, pas in de vroege volwassenheid volledig is uitgerijpt (De Kogel, 2008). Deze onvolledige rijping maakt jongeren gevoeliger voor directe beloningen en impulsgedrag, waardoor risicovol gedrag aantrekkelijk kan lijken en de spanning die daarmee gepaard gaat zelfs als belonend kan worden ervaren (Hersenstichting, 2025). Bovendien blijkt uit de resultaten van het huidige onderzoek dat professionals signaleren dat jongeren steeds vroeger in de puberteit terechtkomen, wat de periode van identiteitsvorming en verhoogde beïnvloedbaarheid naar voren zou halen. Hoewel de Nederlandse literatuur hierover nog beperkt is, wijzen internationale studies wel degelijk op een trend van vervroegde puberteit (Farello et al., 2019). In lijn met de literatuur komt ook in het huidige onderzoek naar voren dat LVB-jongeren daarbij een bijzonder kwetsbare groep vormen omdat ze extra vatbaar zijn voor externe beïnvloeding en vaak moeite hebben om de consequenties van hun keuzes te overzien (Turner, Pona & Belcher., 2019; Weijers & Kaal, 2022).

6.1.2. Gendergerelateerde verschillen in beïnvloedbaarheid en inzetbaarheid nuttig voor CSV's

Een ander aspect betreft de rol van gender. Respondenten geven aan dat meisjes, door hun relatief vroege neurobiologische rijping, op dezelfde leeftijd vaak minder beïnvloedbaar zijn dan jongens. Dat sluit aan bij de literatuur die bevestigt dat meisjes gemiddeld gezien eerder de puberteit in gaan dan jongens (Sommer, 2020). Tegelijkertijd zouden meisjes vanwege hun ogenschijnlijke onschuld en lage zichtbaarheid efficiënter ingezet kunnen worden door CSV's, omdat zij minder snel door politie en toezichthouders opgemerkt zouden worden. Uit recente cijfers blijkt dat meisjes nog altijd in veel mindere mate verdacht worden van misdrijven dan jongens, maar dat hun aandeel de afgelopen jaren wel relatief is toegenomen. Zo nam het aantal verdachte jongens sinds 2019 af, terwijl het bij meisjes juist steeg, ondanks een lichte daling in 2023 (CBS, 2024c). Dit sluit aan bij zorgen in beleid en praktijk dat er sprake kan zijn van een 'blinde vlek' ten aanzien van delinquente meisjes en jonge vrouwen (Beerthuizen et al., 2023).

6.1.3. Strategische inzetbaarheid van jongeren door CSV's: risico's en vaardigheden

Professionals geven aan dat jongeren door CSV's vaak worden ingezet voor relatief eenvoudige taken die weinig kennis of ervaring vereisen, maar waarbij juist een hoger risico op aanhouding

bestaat. Dit sluit aan bij de bestaande literatuur, waarin wordt beschreven dat jongeren met name worden ingezet voor taken met een hoger risico, en dat zij daarbij gemakkelijk vervangbaar moeten zijn (Jenkins, 2017; Sergi, 2021). De Boer et al. (2022) wijzen daarnaast op andere factoren die een rol spelen bij de werving van jongeren, zoals bezit van specifieke vaardigheden, bereidheid tot het gebruik van geweld, het durven nemen van risico's en betrouwbaar zijn. In het huidige onderzoek kwamen deze factoren minder expliciet naar voren. Wel gaven professionals aan dat de betrouwbaarheid van jongeren vaak varieert, waarbij slimme jongeren soms als meer betrouwbaar worden beschouwd. Deze bevindingen ondersteunen dat de aantrekkelijkheid van jongeren voor CSV's niet uitsluitend voortkomt uit hun kwetsbaarheid, maar ook uit de strategische meerwaarde die zij kunnen bieden. Tegelijkertijd is het van belang kritisch te blijven: het bezitten van bepaalde eigenschappen of het aanwezig zijn van specifieke omstandigheden maakt jongeren niet automatisch bereid tot deelname aan georganiseerde criminaliteit, noch garandeert het dat CSV's hen in alle gevallen wensen in te zetten.

6.2. Werving van jongeren als diffuus en verwerven proces

Het proces waarin jongeren op directe of indirecte wijze betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit laat zich moeilijk vangen onder één noemer. Het veelgebruikte begrip *rekrutering* roept volgens verschillende respondenten uit dit onderzoek in de media, beleid en wetenschap een beeld op van doelgerichte, hiërarchische werving, wat slechts beperkt aan zou sluiten bij de werkelijkheid. De praktijk blijkt diffuser en gelaagder: actieve doelgerichte werving van jongeren door CSV's, subtiele vormen van verleiding binnen sociale netwerken en het doorgeven van 'kansen' via digitale platforms lopen naadloos in elkaar over. Het onderscheid tussen fysieke en digitale vormen van werving blijkt bovendien nauwelijks relevant, sinds de leefwereld van jongeren zich in toenemende mate online afspeelt en dit sinds de coronapandemie alleen nog maar verder is uitgebreid (Manders & Todorović, 2021). Sieckelinck (2025) stelt net als de resultaten in dit onderzoek, dat de samensmelting van de online en offline wereld voor jongeren zo sterk is, dat er eigenlijk sprake is van maar één *onlife* wereld. Daarbij toont onderzoek aan dat dat kwetsbaarheden van adolescenten in de offline sociale omgeving regelmatig doorwerken naar hun online wereld (Odgers & Jensen, 2019). Mogelijk zou de sterke verwevenheid tussen on- en offline ook de scheidslijn tussen boven- en onderwereld steeds minder scherp kunnen maken.

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat de mechanismen van betrokken raken uiteenlopen van meer directe benaderingen op plekken waar jongeren samenkomen zoals scholen, sportclubs en in de wijk, tot laagdrempelige 'vacatures' op platforms als Snapchat en Telegram. Daarmee sluiten de bevindingen deels aan bij bestaande literatuur die vergelijkbare dynamieken beschrijft (Ferwerda et al., 2022; Peeck et al., 2021). Tegelijkertijd wijken de resultaten af van studies die stellen dat actieve of geplande werving erg weinig voorkomt (Calderoni et al., 2022; Van Wijk et al., 2021; Weijers et al., 2021; Vermeulen et al., 2024). Professionals uit de praktijk benadrukken in het huidige onderzoek juist dat zij vaak signalen zien van doelgerichte benadering, al moet daarbij worden genuanceerd dat jongeren dergelijke processen zelf vaak niet als zodanig herkennen. Voor hen kan de wens om ergens bij te horen minstens zo doorslaggevend zijn, dat zij daarin zich ook niet bewust zijn van het feit dat ze eigenlijk geworven worden. Daarmee wordt zichtbaar hoe moeilijk het is om processen van betrokken raken in eenduidige categorieën te plaatsen.

Deze bevindingen nuanceren het beeld van jongeren als louter slachtoffers van georganiseerde criminaliteit. Uit het onderzoek blijkt dat hun betrokkenheid vaak niet toevallig ontstaat, maar veelal plaatsvindt via reeds bestaande sociale netwerken en relaties met CSV's. Binnen deze context ontstaan zowel kansen als drukmiddelen, waardoor jongeren geleidelijk kunnen verstrikt raken in criminele activiteiten. Hun positie beweegt zich vaak tussen kwetsbaarheid en handelingsbekwaamheid waarin ze tegelijk slachtoffer zijn van uitbuiting én zelf anderen aanzetten tot deelname. Dit spanningsveld, waarbij jongeren niet in een enkelvoudige rol te plaatsen zijn, wordt zowel in de literatuur benadrukt (Noteboom et al., 2020) als door de professionals die in dit onderzoek gesproken zijn.

6.3. De contextafhankelijke werking van risico- en beschermende factoren bij jongeren

Zowel de literatuur als de gesprekken met professionals bevestigen dat geen eenduidig profiel bestaat van jongeren die betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit (Van Koppen et al., 2017). Risico- en beschermende factoren werken niet uniform door, wat voor de één een kwetsbaarheid vormt, kan voor een ander juist een bron van kracht of compensatie zijn. Deze constatering sluit aan bij de brede consensus in de literatuur dat dergelijke factoren altijd in samenhang en binnen de context van de jongere begrepen moeten worden (NJI, 2025b).

6.3.1. Kwetsbaarheden en versterkende omstandigheden bij jongeren

Hoewel risicofactoren doorgaans worden onderzocht om te bepalen welke omstandigheden samenhangen met een verhoogde kans op criminaliteit of recidive (Van Koppen et al., 2017), benadrukken professionals in dit onderzoek dat bepaalde eigenschappen die in de literatuur niet als risicofactor worden aangemerkt, zoals hoge intelligentie, door CSV's toch als waardevol kunnen worden beschouwd. Jongeren met dergelijke kenmerken zouden in de ogen van criminele netwerken meer potentie hebben om een carrière binnen de georganiseerde criminaliteit op te bouwen en worden gezien als betrouwbaarder bij het uitvoeren van opdrachten. Dit onderstreept dat kwetsbaarheid en potentie in de praktijk nauw met elkaar verweven zijn.

Daarbij moet worden benadrukt dat risico- en beschermende factoren niet losstaan van de bredere maatschappelijke context waarin jongeren opgroeien. Structurele ontwikkelingen zoals de druk op de jeugdzorg (VNG, 2025), lange wachtlijsten in de zorg (NZA, 2025; Meijer et al., 2024), uitdagingen in het onderwijs (Ministerie van OCW, 2025a) en financiële obstakels als schulden kunnen de draagkracht van jongeren en hun omgeving aanzienlijk verzwakken (NJI, z.d.-d). Wanneer signalen van problematiek niet tijdig worden opgevolgd, bestaat de kans dat bestaande kwetsbaarheden zich verdiepen en de toegang tot beschermende factoren verder afneemt. Onderzoek voorspelt dat dergelijke ontwikkelingen de assertiviteit van jongeren onder druk kunnen zetten en daarmee het risico op criminele betrokkenheid in de toekomst kunnen vergroten (BMC, 2023).

6.3.2. Weerbaarheid vergroten middels steun, rolmodellen en zinvolle activiteiten

Beschermende factoren worden in zowel de literatuur als in dit onderzoek breed erkend. Het beschikken over steunfiguren zoals ouders, leraren of buren kan jongeren psychologische en sociale kracht bieden en fungeren als buffer tegen criminele verleidingen (Ince et al., 2018; De Boer et al., 2022). Ook positieve rolmodellen, het bieden van toekomstperspectief en een zinvolle vrijetijdsbesteding komen in dit onderzoek als belangrijke beschermende factoren naar voren. Toch blijkt dat deze beschermende elementen niet vanzelfsprekend effectief zijn. Vrijetijdsbesteding in sportclubs, werk en culturele activiteiten kunnen jongeren weliswaar structuur en binding bieden, maar worden in dit onderzoek ook regelmatig aangewezen als plekken waar CSV's jongeren actief benaderen. Daarmee dragen dezelfde structuren die bescherming zouden moeten bieden, het risico om juist als toegangspoort tot criminaliteit te functioneren.

6.3.3. Vroegsignalering en het tijdig herkennen van beginnende betrokkenheid

Een belangrijk aandachtspunt in zowel literatuur als praktijk is de rol van vroegsignalering. De door Halt (2022) opgestelde signalenlijst bevat gedragingen die kunnen wijzen op beginnende criminele betrokkenheid, zoals spijbelen, onverklaarbaar bezit van veel contant geld, dure kleding of omgang met criminele of intimiderende personen. Deze signalen sluiten grotendeels aan bij de vroege indicatoren die professionals in dit onderzoek hebben benoemd. Scholen worden in de literatuur vaak aangewezen als cruciale plekken voor vroegtijdige signalering (Bervoets & Den Haan, 2021; Van den Broek, 2023; IBO, 2022). Tegelijkertijd blijkt uit het onderzoek van Van den Broek (2023) dat onderwijsprofessionals zich weliswaar verantwoordelijk voelen, maar onvoldoende zijn toegerust om signalen te herkennen en hier adequaat op te reageren. Daarbij komt dat veel signalen niet exclusief op criminele betrokkenheid wijzen, maar ook op andere vormen van problematiek, wat de interpretatie en opvolging ervan complex maakt. Wanneer deze bevindingen worden geplaatst tegen de achtergrond van bredere structurele uitdagingen in het onderwijs, zoals het aanhoudende tekort aan leraren en schoolleiders (Ministerie van OCW, 2025b) en de blijvend hoge werkdruk onder onderwijspersoneel (Ministerie van OCW, 2025a), rijst de vraag in hoeverre scholen daadwerkelijk in staat zijn hun cruciale rol in vroegsignalering waar te maken. Deze bevindingen suggereren dat de onderwijsketen zelf onder aanzienlijke spanning staat.

6.4. Systeemkwetsbaarheden als voedingsbodem voor jeugdige betrokkenheid

De bevindingen uit dit onderzoek laten zien dat verschillende systeemkwetsbaarheden de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit kunnen bevorderen. Het gaat daarbij niet om geïsoleerde problemen, maar om clusters van kwetsbaarheden die elkaar versterken en in samenhang moeten worden begrepen. Versnippering in de jeugdzorg, structurele uitdagingen in het onderwijs, dynamieken van de online wereld en de sociale en fysieke leefomgeving vormen samen een netwerk van omstandigheden waarin (kwetsbare) jongeren onvoldoende worden beschermd en waarin CSV's mogelijkheden zien om hen te benaderen. Daarmee wordt zichtbaar

dat individuele problematiek vaak terug te voeren is op bredere institutionele en maatschappelijke structuren, waarin jongeren weliswaar verantwoordelijkheid voor hun keuzes voelen, maar waarin adequate ondersteuning niet altijd beschikbaar of toegankelijk is.

6.4.1. Toegankelijkheid en continuïteit van jeugdhulp als kwetsbaarheid

Een eerste cluster van kwetsbaarheden dat in het huidige onderzoek naar voren komt betreft de jeugdhulp. Professionals benadrukken dat toegang tot passende zorg sterk afhankelijk is van gemeentelijke keuzes en beleidsprioriteiten. Bezuinigingen, versnippering in het aanbod en verschillen tussen gemeenten leiden tot zogenoemde ‘postcode-ongelijkheid’, waardoor de kans op tijdige ondersteuning ongelijk verdeeld is. Ook benoemen professionals dat binnen gemeenten bovendien verschillen in de drempelwaarde om zorg te ontvangen bestaan, wat ertoe leidt dat sommige jongeren buiten beeld vallen. Daar komt bij dat lange wachtlijsten in de jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg maken dat jongeren in de tussentijd noodzakelijke hulp mislopen, met risico op verergering van problemen (Schutjens et al., 2024). Deze problematiek sluit aan bij toezicht van de IGJ (2023), waarin werd geconstateerd dat lokale teams in 16 verschillende gemeenten grote variatie laten zien in hun werkwijze en dat verbetering nodig is in onder meer methodisch werken, het betrekken van jeugdigen zelf en het waarborgen van wettelijke normen.

Uit de resultaten van het huidige onderzoek blijkt dat een bijzonder kwetsbaar moment ontstaat wanneer jongeren de leeftijd van 18 jaar bereiken. Op dat moment vervalt vaak de aanspraak op regelingen en voorzieningen, waardoor de continuïteit van ondersteuning onder druk komt te staan. Het NJI (z.d.-b) benadrukt dat de overgang naar volwassenheid nieuwe verantwoordelijkheden en uitdagingen met zich meebrengt, die zonder passende steun moeilijk te dragen zijn. Voor jongeren met jeugdhulp of verblijf kan dit leiden tot ernstige risico’s, zoals dakloosheid en een verergering van bestaande problematiek. Dit zijn risico’s die de afgelopen tien jaar onder jongvolwassenen steeds vaker voorkomen.

6.4.2. Structurele uitdagingen in onderwijs als druk, capaciteit en reputatie

Binnen het onderwijs wordt een tweede cluster van kwetsbaarheden gevormd. Scholen spelen een cruciale rol in het welbevinden, de vorming en weerbaarheid van jongeren, maar kampen structureel met (leraren)tekorten en hoge werkdruk (Ministerie van OCW, 2025a). Bovendien wordt in de interviews herhaaldelijk benoemd dat de nadruk op concurrentie en reputatie in het onderwijssysteem, ertoe bijdraagt dat signalen van problematisch gedrag soms onderbelicht blijven. Het risico bestaat dat scholen terughoudend zijn om een instroom van zorgleerlingen zichtbaar te maken, uit vrees voor negatieve effecten op hun imago. Bolland (2024) wijst erop dat concurrentie tussen scholen de primaire opdracht om goed onderwijs te bieden onder druk kan zetten. Tegelijkertijd laat onderzoek zien dat de relatie tussen concurrentie en onderwijskwaliteit niet eenduidig is (Dijkgraaf & De Jong, 2009). In de recente literatuur is geen sterk empirisch bewijs vindbaar dat concurrentie tussen scholen structureel tot betere of slechtere prestaties leidt (Heijsters, Ploeg & Weijers., 2020).

De resultaten van dit onderzoek laten daarnaast zien dat binnen het huidige onderwijssysteem de nadruk sterk ligt op theoretische prestaties, terwijl praktische en

vaktechnische vaardigheden minder structureel worden gewaardeerd. Dit gebrek aan erkenning zou jongeren kunnen demotiveren, hun binding met het schoolsysteem verzwakken en daarmee alternatieve, ook criminele, routes mogelijk aantrekkelijker maken. In een Kamerbrief uit 2021 benadrukte de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, Mariëtte Paul, dat leerlingen met praktische talenten evenveel waardering verdienen als hun theoretisch georiënteerde leeftijdsgenoten, niet alleen voor de arbeidsmarkt maar ook voor hun persoonlijke ontwikkeling. Van Putten en Van der Zee (2025) stellen dat jongeren dit verschil in waardering daadwerkelijk ervaren, wat funest kan zijn voor hun motivatie. Ander onderzoek wijst daarbij op bredere maatschappelijke gevolgen, zoals een verdere afname van de mentale gezondheid door prestatiedruk, met stress en slaapproblemen tot gevolg (Roks, 2024).

6.4.3. Online platforms als kansrijke maar risicovolle middelen

De onlinewereld vormt een derde cluster van systeemkwetsbaarheden. Digitale platforms en sociale media nemen een centrale plaats in in het dagelijks leven van jongeren, maar de effecten ervan zijn uiteenlopend. Voor sommigen biedt de onlinewereld kansen voor verbinding en ontplooiing, terwijl anderen juist negatieve invloeden ervaren (Trimbos, 2024). Uit de resultaten komt naar voren dat deze digitale leefwereld voor ouders en professionals vaak een blinde vlek vormt, waardoor signalen van risicogedrag of online werving moeilijk te herkennen zijn. Ook de literatuur bevestigt dat er nog aanzienlijke kennishiaten bestaan. Over de omvang en aard van cyber- en gedigitaliseerde criminaliteit onder jongeren is weinig bekend, en de beschikbare trendinformatie berust voornamelijk op zelfrapportagegegevens, zoals die uit de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie (Van der Laan et al., 2024). Uit eerdere afnames van die Monitor blijkt dat het aandeel jongeren dat aangaf het voorafgaande jaar een cyber- of digitaal delict te hebben gepleegd weliswaar aanzienlijk is, maar tussen 2015 en 2020 is afgenomen (Van der Laan, Beerthuizen & Boot, 2021). Daarmee laat de online dimensie zich zien als zowel een kansrijke als een bijzonder risicovolle omgeving, waarin CSV's relatief eenvoudig toegang vinden tot jongeren.

Een andere manier waarop kwetsbaarheden zichtbaar worden in het huidige onderzoek, betreft de wijze waarop media berichtgeven over de betrokkenheid van jongeren bij (georganiseerde) criminaliteit. Uit de literatuur blijkt dat opvallende of sensationele incidenten, een grotere nieuwswaarde hebben en langer bij lezers blijven hangen dan minder schokkende gebeurtenissen (Baumeister et al., 2001). Ook de resultaten van het huidige onderzoek geven aan dat professionals regelmatig signaleren dat de mediarepresentatie van jongeren in (georganiseerde) criminaliteit vaak niet in overeenstemming is met de cijfers. Dit creëert een spanningsveld waarin het brede publiek, met snelle toegang tot diverse nieuwsbronnen en schokkende incidenten, een vertekend beeld kan ontwikkelen van jongeren in Nederland, wat kan leiden tot generaliserende aannames en vooroordelen over de gemiddelde jongere.

6.4.4. Leefomgeving en detentie als versterkers van kwetsbaarheid

Tot slot speelt de leefomgeving zelf van jongeren een belangrijke rol. Jongeren die opgroeien in wijken met hoge concentraties armoede, werkloosheid en beperkte sociale mobiliteit ervaren vaak een stapeling van problemen die hun toekomstperspectief beperken. Onderzoek laat zien

dat in buurten waar gezondheidsachterstanden, beperkte onderwijskansen en criminaliteit samenkomen, de kans op criminele betrokkenheid groter is (Kullberg, Mouktadibillah & De Vries, 2021). Uit de interviews blijkt dat een bijzondere kwetsbaarheid zich voordoet in relatie tot detentie, waar kwetsbare jongeren als het ware bij elkaar gezet worden en hun criminele netwerk juist uit lijken te breiden en criminele vaardigheden zouden opdoen, in plaats van recidive terug te dringen. Beleidsonderzoek signaleert diezelfde systeemkwetsbaarheid (IBO, 2022). De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) concludeerde dat korte detenties weinig effectief zijn, omdat de mogelijkheden voor gedragsverandering en re-integratie beperkt zijn (RSJ, 2021). Bovendien kan sprake zijn van detentieschade zoals verlies van werk, inkomen of huisvesting, en stigmatisering (IBO, 2022). Hoewel korte detenties tegemoetkomen aan het strafdoel van vergelding, is dat volgens de RSJ onvoldoende (RSJ, 2021). Daarnaast wordt beschreven dat de afschrikwekkende werking van detentie gering blijft, in tegenstelling tot de recidivecijfers. In 2017 recidiveerde 56% van de ex-JJI-jongeren binnen twee jaar (Boschman et al., 2022). Wetenschappelijke kennis over de effecten van korte vrijheidsstraffen op jeugdigen is schaars (RSJ, 2021), maar er zijn sterke aanwijzingen dat zij nauwelijks bijdragen aan duurzame gedragsverandering (Koops-Geuze & Weerman, 2021). Daarbij komt dat gemiddeld 81% van de jeugdigen korter dan drie maanden in een JJI verblijft, vaak op kortverblijf afdelingen, waar het onderwijsaanbod, net zoals geïdentificeerd in de resultaten van dit onderzoek, niet altijd aansluit bij capaciteiten en behoeften van jongeren (RSJ, 2021). Daarmee kan detentie, eerder dan een beschermend mechanisme, bestaande systeemkwetsbaarheden juist versterken.

Gezamenlijk maken deze bevindingen duidelijk dat systeemkwetsbaarheden geen losstaande factoren zijn, maar verweven mechanismen die jongeren in kwetsbare posities houden en tegelijkertijd de speelruimte van CSV's vergroten.

6.5. De individuele en maatschappelijke kosten van snel geld verdienen

De ondermijnende effecten die in dit onderzoek naar voren komen, reiken verder dan het individuele niveau en raken bredere maatschappelijke structuren. Het is daarbij van belang te benadrukken dat deze effecten niet uitsluitend samenhangen met de rol van jongeren, noch uniek zijn voor georganiseerde criminaliteit. Hoewel de focus van dit onderzoek op de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit ligt, kunnen vergelijkbare effecten zich voordoen bij andere leeftijdsgroepen en bij andere vormen van criminaliteit. De analyse concentreert zich echter op de dynamiek rond jongeren in de context van georganiseerde criminaliteiten de maatschappelijke impact hiervan.

6.5.1. Gevolgen van betrokkenheid bij (georganiseerde) criminaliteit op individueel niveau

Respondenten signaleren verschillende ondermijnende effecten voor jongeren op individueel niveau, zoals beperkingen in toekomstkansen, het verkrijgen van een strafblad en uitsluiting van opleiding en werk. Daarnaast wordt benoemd dat gezinnen vaak worden geconfronteerd met moeilijke situaties vol angst, schaamte, financiële druk en in sommige gevallen zelfs gezinsontwrichting. Ook de slachtoffers van delicten kunnen daarnaast verschillende vormen van schade ervaren. Lamet en Wittebrood (2009), bevestigen dit in hun onderzoek waarin beschreven

wordt dat slachtoffers van criminaliteit naast lichamelijke ook financiële en emotionele schade ondervinden die hun kwaliteit van leven negatief beïnvloedt. Professionals uit het huidige onderzoek wijzen tevens op verhoogde gezondheidsrisico's bij jongeren, waaronder stress, verslaving en lichamelijke verwondingen. Deze bevindingen sluiten aan bij literatuur die laat zien dat de impact van leerlingen die betrokken raken bij een vorm van ernstige (georganiseerde) criminaliteit vaak breder uitwerkt dan alleen effecten op het leven van de jongeren zelf, maar ook school en andere leerlingen raakt (Van den Broek, 2023). Jongeren blijken bovendien niet altijd goed te kunnen inschatten wat de effecten van hun daden voor anderen zijn, hetgeen mede aanleiding is geweest voor de invoering van het adolescentenstrafrecht in 2014, waarbij de leeftijdsgrens voor toepassing van het jeugdstrafrecht werd verhoogd van 18 naar 23 jaar (OM, z.d.).

6.5.2. Toenemende onveiligheid en spanning tussen vrijheid en bescherming

Naast effecten op individueel en gezinsniveau signaleren professionals ook bredere maatschappelijke gevolgen. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat een groeiend gevoel van onveiligheid zichtbaar is, mede door de aanwezigheid van wapens, dreiging en geweld. Ook wordt gewezen op toenemende polarisatie, verminderde sociale cohesie in wijken en een afnemend vertrouwen in politie en overheid. Deze effecten raken aan het fundament van maatschappelijke stabiliteit en brede welvaart, waarin gevoelens van veiligheid een cruciale rol spelen (Lamet & Wittebrood, 2009). Deze onderzoeksbevindingen laten zich goed spiegelen aan landelijke cijfers. Uit cijfers van het CBS (2023) blijkt dat ruim een op de zeven Nederlanders (15%) zich weleens onveilig voelt in de eigen buurt, en ruim een derde (35%) zich in algemene zin weleens onveilig voelt. Vooral jongeren en met name jonge vrouwen tussen 15 en 25 jaar rapporteren bovengemiddelde gevoelens van onveiligheid. Deze cijfers illustreren dat onveiligheidsgevoelens niet beperkt zijn tot de context van georganiseerde criminaliteit, maar breder maatschappelijk voorkomen. In dit licht sluit ook de visie van prof. dr. Hans Boutellier (2002) aan, die spreekt van een *veiligheidsutopie*: de paradoxale combinatie van een samenleving die maximale vrijheid nastreeft, maar tegelijk maximale veiligheid verlangt. Terwijl professionals in dit onderzoek wijzen op de zichtbaarheid en normalisering van bijvoorbeeld wapens en dreiging in het dagelijks leven van jongeren en in wijken, groeit in de samenleving juist de roep om meer bescherming en zekerheid. Deze spanning weerspiegelt de door Boutellier geschetste paradox waarin de moderne samenleving veel waarde hecht aan vrijheid en ontplooiing, maar tegelijkertijd wordt geconfronteerd met een toenemende behoefte aan veiligheid. De onderzoeksbevindingen lijken deze paradox in de praktijk te illustreren, doordat gevoelens van vrijheid en dreiging elkaar in de leefwereld van jongeren en hun omgeving voortdurend lijken te kruisen.

6.5.3. Vertrouwen in politie en overheid: discrepantie tussen perceptie en cijfers

Opvallend is dat de door professionals in dit onderzoek gesignaleerde afname van vertrouwen in politie en overheid niet in lijn lijkt te zijn met landelijke bevindingen. Uit CBS-onderzoek en de jaarrapportage van de politie blijkt juist dat het vertrouwen in de politie de afgelopen jaren stabiel of zelfs licht toegenomen is (Politie, 2024; CBS, 2025d). Niettemin geeft circa 19% van de burgers aan weinig tot geen vertrouwen te hebben in de politie, veelal vanwege negatieve ervaringen of

een breder wantrouwen richting de overheid (Politie, 2024). Dit laat een interessante discrepantie zien waarin landelijke cijfers een robuust vertrouwen laten zien, maar professionals juist signalen uit de wijken binnen krijgen waarin burgers wantrouwend staan tegenover politie en justitie. Bovendien is in de literatuur nauwelijks onderzoek beschikbaar is naar het vertrouwen van specifiek jongeren in politie en overheid, waardoor het moeilijk te duiden is of hun perspectief afwijkt van dat van de algemene bevolking.

6.5.4. Brede maatschappelijke impact en al dan niet sluipende ontwrichting

De resultaten van dit onderzoek wijzen bovendien op bredere maatschappelijke kosten, zoals extra veiligheidsinzet, druk op de justitiële keten, zorguitgaven en verlies van arbeidspotentieel. Sommige respondenten duiden deze effecten als een sluipend proces dat de samenleving langzaam uitholt, terwijl anderen spreken van daadwerkelijke maatschappelijke ontwrichting. Dit laat zien dat er spanning bestaat in de interpretatie van de ernst van de effecten. Belangrijk is om te erkennen dat, hoewel deze studie zich richt op jongeren in georganiseerde verbanden, de beschreven effecten niet uitsluitend aan deze groep zijn voorbehouden. De mechanismen en gevolgen die hier zichtbaar worden, kunnen ook optreden in andere contexten van criminaliteit en zijn daarmee relevant voor een bredere maatschappelijke discussie.

7. Conclusie

Het doel van dit onderzoek was inzicht te verkrijgen in de systeemkwetsbaarheden die jongeren kwetsbaar maken voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit, de factoren die deze betrokkenheid beïnvloeden, de manier waarop CSV's jongeren benaderen en inzetten, de rol van bredere maatschappelijke ontwikkelingen hierin, en de ondermijnende effecten van deze betrokkenheid. Door middel van expertsessies en interviews met professionals uit verschillende domeinen is dit vraagstuk onderzocht, waarbij nadrukkelijk is gekeken naar de wisselwerking tussen individuele kwetsbaarheden, maatschappelijke ontwikkelingen en structurele factoren.

De resultaten van dit onderzoek dienen geplaatst te worden tegen de achtergrond van de bredere ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit in Nederland. Waar in de afgelopen twintig jaar een aanzienlijke daling zichtbaar is, blijft de problematiek geconcentreerd bij een relatief kleine groep jongeren in kwetsbare wijken. Binnen die groep is sprake van verharding en een toenemende mate van recidive, waarbij sommigen doorgroeien in de georganiseerde criminaliteit. Dit onderzoek belicht de mechanismen en omstandigheden die eraan bijdragen dat jongeren kwetsbaar kunnen worden voor betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Daarmee gaat de aandacht niet alleen uit naar individuele risico's, maar ook naar de bredere structuren waarin georganiseerde criminaliteit kan wortelen. Daarbij is het van belang dit fenomeen niet geïsoleerd te beschouwen: in hoofdstuk 5 is zichtbaar geworden dat demografische, economische, sociaal-culturele, technologische, ecologische en politiek-juridische ontwikkelingen een belangrijke rol spelen in de manier waarop CSV's kansen benutten en kwetsbaarheden misbruiken. In dit hoofdstuk worden de bevindingen samengebracht, waarbij de inzichten uit de deelvragen in samenhang worden besproken en zo de kern van de hoofdvraag wordt belicht.

Het huidige onderzoek laat zien dat jongeren voor CSV's aantrekkelijk kunnen zijn om uiteenlopende redenen. Het feit dat jongeren nog vol in de ontwikkeling zitten maakt hen gevoelig voor verleiding, beloning en groepsdruk, en bemoeilijkt het overzien van de consequenties van keuzes. Daarnaast komt in beeld dat CSV's jongeren vaak strategisch zouden inzetten voor relatief makkelijke klussen, met een hoog risico om gepakt te worden. Daarmee wordt duidelijk dat jongeren niet alleen vanwege hun kwetsbaarheid, maar ook vanwege hun strategische meerwaarde worden benaderd. Het proces zelf, van mogelijk betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, blijkt diffuus. Directe benadering, subtiële verleiding en sociale druk lopen door elkaar heen, net zoals online en offline netwerken steeds meer vervlochten raken. Digitale platforms bieden CSV's laagdrempelige toegang, terwijl ook bestaande sociale verbanden dit proces versterken. Betrokkenheid ontstaat daarmee niet via één route, maar in een dynamisch geheel van invloeden.

Deze dynamiek kan niet los worden gezien van bredere systeemkwetsbaarheden. Uit het onderzoek blijkt dat fragmentatie in jeugdhulp en beperkte toegang tot passende zorg, structurele knelpunten binnen het onderwijs, de invloed van online dynamieken en de kwetsbaarheden in leefomgeving en justitiële trajecten een belangrijke rol spelen. Juist in de samenhang tussen deze domeinen ontstaat ruimte voor CSV's om jongeren te benaderen en te benutten.

De ondermijnende effecten van jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit reiken daarmee verder dan het individu. Jongeren en gezinnen worden geconfronteerd met onder andere angst, schaamte en beperkte toekomstkansen, terwijl de samenleving als geheel te maken krijgt met gevoelens van onveiligheid, polarisatie, afnemend vertrouwen in instituties en hoge maatschappelijke kosten. Inzichtelijk wordt het spanningsveld tussen de ervaringen van professionals, die juist wijzen op afnemend vertrouwen in de politie, en landelijke cijfers die juist wijzen op een stabiel vertrouwen in de politie.

Alles overziend laat dit onderzoek zien dat de aantrekkelijkheid van jongeren voor CSV's niet enkel ligt in hun kwetsbaarheid, maar in de manier waarop deze kwetsbaarheden verweven zijn met bredere kwetsbaarheden in ons systeem en maatschappelijke dynamieken. Systeemkwetsbaarheden die bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit zijn onder meer gelegen in de ontwikkelingsfase van jongeren zelf, de discontinuïteit van zorg en ondersteuning, sociaaleconomische ongelijkheid en de structurele mogelijkheden die CSV's vinden in maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Deze kwetsbaarheden maken dat jongeren niet alleen als risico, maar ook als strategisch instrument worden gezien binnen criminele organisaties. De studie maakt hiermee duidelijk dat de problematiek niet los te zien is van de bredere maatschappelijke context. De daling van de jeugdcriminaliteit verhult dat er een geconcentreerde groep jongeren is voor wie de risico's op betrokkenheid en doorgroei in de georganiseerde criminaliteit groot zijn. Juist deze combinatie van individuele kwetsbaarheden en systeemkwetsbaarheden maakt hun weerbaarheid voor CSV's laag, en de kans op het veroorzaken en ervaren van ondermijnende effecten op individueel en maatschappelijk niveau, groot. Het begrijpen van dit samenspel vormt daarmee een belangrijke stap in het duiden van de dynamiek tussen jongeren en betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit.

Bronnenlijst

- Adams, W. C. (2015). Conducting semi-structured interviews. *Handbook of practical program evaluation*, 492-505.
- Adamse, I., Nguyen, Q., Boertien, E., Van Deuren, S., Eichelsheim, V., & Blokland, A. (2023). EPIC: Explaining, Preventing, and intervening in organized Crime involvement Resultaten Systematische literatuurreviews. In *www.nscr.nl*. www.nscr.nl/epic.
https://nscr.nl/app/uploads/2023/04/EPIC_Eindrapport_NWO_060423.pdf
- Adjiembaks, S.D. (2018). *(On)gemerkt bijzonder. Levensverhalen van resisters en het uitblijven van een criminele carrière*. Geraadpleegd via
<https://www.rivm.nl/onderwerpen/nationale-veiligheid>
- Adjiembaks, S.D., Boer, A.H., & Oude Lansink, M.J. (2022), (On)zichtbare beelden van jonge aanwas in de drugscriminaliteit, een meta-analyse van tien deelonderzoeken in de regio Midden-Nederland. Programma Straatwaarden, Veiligheidscoalitie Midden-Nederland.
- Asiama, A. A., & Zhong, H. (2022). Victims rational decision: A theoretical and empirical explanation of dark figures in crime statistics. *Cogent Social Sciences*, 8(1).
<https://doi.org/10.1080/23311886.2022.2029249>
- AT5. (2022). *Hoe de Amsterdamse jeugdcriminaliteit verhardt* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=q74WtAjUNWs>
- Baarda, B., Van der Hulst, M., & De Goede, M. (2007). Basisboek interviewen. *Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*.
- Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Finkenauer, C., & Vohs, K.D. (2001). Bad is stronger than good. *Review of General Psychology*, 5(4), 323-370.
- Beerthuizen, M. G. C. J., WODC, Stoeldraaijers, C., VU, Zeijlmans, K., WODC, Slotboom, A., VU, & Van Der Laan, A. M., WODC. (2023). Meisjescriminaliteit. In *Cahier*.
<https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3254/Cahier%202023-03volledige-tekst.pdf?sequence=1>
- Bekkers, L., Van Houten, Y., Spithoven, R., & Leukfeldt, E. R. (2023). Money Mules and Cybercrime Involvement Mechanisms: Exploring the Experiences and Perceptions of Young People in the Netherlands. *Deviant Behavior*, 44(9), 1368–1385.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2023.2196365>
- Berg, B. (2022, 14 februari). *Ecologische Systeemtheorie van Urie Bronfenbrenner* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=o7HAVwNOw0Q>
- Bervoets, E. & S. den Haan (2021) Zicht op jonge aanwas. Kennisplatform Ondermijning
- Bervoets, E., Van den Akker, K., Oude Lansink, M., Schuitema, B., Van Bohemen, R., & Tielens, J. (2024). *Jongeren en jongvolwassenen over betrokken raken bij georganiseerde misdaad*. BureauBervoets. <https://bureaubervoets.nl/wp-content/uploads/2024/06/KNEL-digi-2024.pdf>
- Bideman, A.D. & Reiss, A.J. (1967). On exploring the 'Dark Figure' of crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 374(November), 1-15.
- BMC, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Partners in verbetering, & Raad voor het Openbaar Bestuur. (2023b). Taken en middelen in balans Onderzoek naar de gevolgen van tekortschietende rijksmiddelen voor de gemeentebegrotingen. In *Vng. Vereniging Nederlandse Gemeenten*. <https://vng.nl/sites/default/files/2023-08/bmc-rapport-taken-en-middelen-in-balans-vng.pdf>

- Bolland. (2024, 10 oktober). *We laten de concurrentie achter ons - Peter Bolland over een gedeeld maatschappelijk belang en het ongemak van concurrentie in het onderwijs*. Regioverhalen | Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
<https://www.onderwijsregio.nl/actueel/weblog/regioverhalen/2024/we-laten-de-concurrentie-achter-ons>
- Boschman, S. E., Piersma, T. W., Weijters, G., Tollenaar, N., Teerlink, M., & Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. (2022). Verschil in recidivetrends onder jeugdigen. In *Cahier*. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3161/Cahier%202022-01-volledige-tekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Boutellier, J. C. J. (2002). *De veiligheidsutopie; hedendaags onbehagen en verlangen rond misdaad en straf*. Boom Juridische uitgevers.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. *International encyclopedia of education*, 3(2), 37-43.
- Bureau Beke. (2022). Kenniskaart. *Aanpak risicojeugd en jeugdgroepen. Houd jongeren uit de georganiseerde criminaliteit* [Report]. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3154/3203-kenniskaart-houd-jongeren-uit-de-criminaliteit-volledige-tekst.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Calderoni, F., Campedelli, G. M., Comunale, T., Marchesi, M. E., & Savona, E. U. (2020). Recruitment into organised criminal groups: A systematic review. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, (583), 1-28.
- Calderoni, F., Comunale, T., Campedelli, G.M., Marchesi, M., Manzi, D., & Frualdo, N. (2022). Organized crime groups: a systematic review of individual level risk factors related to recruitment. *Campbell Systematic Reviews*, 18, 1-87.
- CBS. (2021). *Jongeren in Nederland - Jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2021*. <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2021/jongeren-in-nederland/>
- CBS. (2023). *Veiligheidsmonitor 2023*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2024/veiligheidsmonitor-2023/3-veiligheidsbeleving#:~:text=3.1%20Onveiligheidsgevoelens%20in%20buurt%20en,Dit%20is%20vergelijkbaar%20met%202021.>
- CBS. (2024a, 8 november). *Jongeren in Nederland - jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2024*. Jongeren in Nederland - Jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2024 | CBS.
<https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2024/jongeren-in-nederland/>
- CBS. (2024b, 16 oktober). Nieuwe armoedemeting: 540 duizend mensen arm in 2023. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/42/nieuwe-armoedemeting-540-duizend-mensen-arm-in-2023>
- CBS. (2024c, september 4). *Hoeveel meisjes worden verdacht van misdrijven? - Nederland in cijfers 2024*. Hoeveel Meisjes Worden Verdacht van Misdrijven? - Nederland in Cijfers 2024 | CBS. <https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2024/hoeveel-meisjes-worden-verdacht-van-misdrijven/>
- CBS. (2025a). *Slachtofferloos delict*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/slachtofferloos-delict#:~:text=Strafbaar%20feit%20dat%20geen%20direct,invloed%2C%20drugs%2D%20en%20wapenhandel>
- CBS. (2025b). *Jongeren*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/jongeren>
- CBS. (2025c, 17 april). Ruim kwart thuiswonende jongeren wil uit huis maar kan geen woning

- vinden. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/16/ruim-kwart-thuiswonende-jongeren-wil-uit-huis-maar-kan-geen-woning-vinden>
- CBS. (2025d). *Vertrouwen in mensen, recht en politiek; Europese vergelijking*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/80518ned>
- CBS. (z.d.). *Bevolkingspiramide*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/bevolkingspiramide>
- CKM (2022, 30 juni). *Jonge Nederlandse slachtoffers criminele uitbuiting witte vlek in aanpak ondermijning*. CKM. <https://www.hetckm.nl/dossiers/criminele-uitbuiting-van-nederlandse-jongeren-nl/kijken-met-andere-ogen-i/>
- Day, D. M., Wanklyn, S. G., & Yessine, A. K. (2014). A Review of Terminological, Conceptual, and Methodological Issues in the Developmental Risk Factor Literature for Antisocial and Delinquent Behavior. *Child Youth Care Forum*, 43(1), pp. 97–112.
- De Boer, H., Ferwerda, H., Kuppens, J., & Ministerie van Justitie en Veiligheid, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. (2022). *Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit* (Marcel Grotens (Bureau Beke), Red.) [Report]. WODC, ministerie van Justitie en Veiligheid. https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2022/03/Download_Bekereeks_Do_or_Dont.pdf
- De Jong, M. (2023, 9 maart). Zorgen over jeugd; groep tieners pakt direct door naar zware criminaliteit. *Telegraaf*. <https://advance.lexis.com/document/?pdmfid=1519360&crd=494e7105-355c-458a-ad42-f5224cb27499&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A67R7-DP61-JBNC-74VP-00000-00&pdcontentcomponentid=168873&pdteaserkey=sr6&pdtab=allpods&ecomp=hc-yk&earg=sr6&prid=16639b07-b6e3-422d-bc50-715b5a8d9798>
- De Jong, J. D. (2022). Jongerenwerk voor de '2%'. Over 'wat werkt' en 'wie werkt' in jongerenwerk om recidive te voorkomen en sociale problematiek te verminderen. <https://prohic.nl/wp-content/uploads/2022/12/489-JongerenwerkWatWerktVoorkomenRecidiveKritiekNederland.Oktobre2022.pdf>
- De Kogel, C. H. (2008). De hersenen in beeld. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1220/ob270_volledige_tekst_tcm28-69170.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Denzin, N.K., Lincoln, Y.S. (Eds.) (1994) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Dijkgraaf, E., & de Jong, M. (2009). Schaafeffecten en onderwijskwaliteit. *Economisch-Statistische Berichten*, 94(4553), 87-89.
- EenVandaag. (2023, 20 juli). Bijna helft van jongeren vindt af en toe harddrugs gebruiken prima: “Alcohol is schadelijker dan pilletje, dus waarom niet?” *EenVandaag*. <https://eenvandaag.avrotros.nl/opiniepanel/uitslagen/bijna-helft-van-jongeren-vindt-af-en-toe-harddrugs-gebruiken-prima-alcohol-is-schadelijker-dan-pilletje-dus-waarom-niet-145594>
- Endedijk, B., & Isik, S. (2024, September 9). Jeugd niet zo crimineel, alleen wel in cyberspace. *NRC*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/09/09/jeugd-niet-zo-crimineel-alleen-wel-in-cyberspace-a4864978>
- Europol (2025), European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment - The

- changing DNA of serious and organised crime, Publications Office of the European Union, Luxembourg
- Farello, G., Altieri, C., Cutini, M., Pozzobon, G., & Verrotti, A. (2019). Review of the literature on current changes in the timing of pubertal development and the incomplete forms of early puberty. *Frontiers in pediatrics*, 7, 147.
- Ferwerda, H., Beke, B., & Bervoets, E. (2017). De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken op de wijk. *Tijdschrift voor de Politie*, 79(9/10), 6-11.
https://www.bureaubeke.nl/doc/2018/TVP_9-10_06-11_Ferwerda.pdf
- Ferwerda, H. (2022). *Welke jongeren zijn kwetsbaar voor criminaliteit?*
https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2022/10/08-09_VTTA22_ES22062301_TDS_NR8.pdf
- Ferwerda, H., Wolsink, J., Brouwer, N., & Van Essenveldt, J. (2022). Misdadige invloed. *De invloed van criminele netwerken op jongeren in drie Arnhemse wijken*.
- Fijnaut, Bovenkerk, Bruinsma, & Van de Bunt. (1996). Enquête Opsporingsmethoden: Georganiseerde criminaliteit in Nederland. <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vi3ag2g25mzg>
- Freitas, H., Oliveira, M., Jenkins, M., & Popjoy, O. (1998). The Focus Group, a qualitative research method. *Journal of Education*, 1(1), 1-22.
- Fuller, G., Morgan, A. en Brown, R. (2018). Criminal histories of Australian organised crime offenders. In: *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, (567), 1-16.
- Ghosen, D. (2023). *Explosief Nederland* [Video]. Videoland. https://v2.videoland.com/explosief-nederland-p_4484
- Halt. (2022). Signalenblad ondermijnende drugscriminaliteit. In *Halt*.
<https://www.halt.nl/storage/uploads/d1ca27a2-b0ac-4735-b3e5-1ca5fcc4a034/Ondermijning-Signalenblad---professionals---digitaal.pdf>
- Hardyns, W., Snaphaan, T., & Pauwels, L. J. (2017). Criminaliteitsconcentraties en microplaatsen. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 59(3), 227-244.
<https://doi.org/10.5553/tvc/0165182x2017059003001>
- Heijsters, L., Van Der Ploeg, S., Weijers, S., PO-Raad, VO-Raad, & Oberon. (2020b). Schaalgrootte in het primair en voortgezet onderwijs: Een literatuurstudie. In *Oberon* (pp. 1-4). <https://www.vosabb.nl/wp-content/uploads/2020/06/literatuurstudie-schaalgrootte-in-het-primair-en-voortgezet-onderwijs.pdf>
- Hersenstichting. (2025). *Puberhersen - Hersenstichting*. <https://www.hersenstichting.nl/de-hersen/ontwikkeling-van-de-hersen/puberhersen/>
- Het Parool. (2022). 'Crimineel van nu is jonger en harder. *LexisNexis*.
<https://advance.lexis.com/document/?pdmfid=1519360&crid=720e299d-3440-4b7f835b03cfb22fa116&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A6555-2HV1-DYRY-X1K1-00000-00&pdcontentcomponentid=259062&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=hc-yk&earg=sr0&prid=f16a1cf5-99fe-4a3e-9e32-3ccda6295f44>
- Hoeben, E., Weerman, F., & Weulen Kranenbarg, M. (2024). Leiden sociale media tot meer jeugdcriminaliteit? In *Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving*.
<https://nscr.nl/>, van https://nscr.nl/app/uploads/2024/10/Factsheet_SocialeMediaCriminaliteit.pdf
- IBO. (2022). Werken aan effectievere detentie van jeugdigen. In *IBO Jeugdcriminaliteit*.

- Rijksoverheid. <https://zoek.officiëlebeelden.nl/blg-1077893.pdf>
- IGJ. (2023). *Lokale teams, Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming*. Ministerie van VWS.
<https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2023/06/20/rapport-de-centrale-rol-van-lokale-teams-in-de-jeugdhulpketen>
- Ince, D., Van Yperen, T., Valkestijn, M., & Nederlands Jeugdinstituut. (2018). *Top tien beschermende factoren*. https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Top-tien-positieve-ontwikkeling-jeugd_0.pdf
- Ipsos I&O. (2025). Klimaatverlamming: de barriere tussen denken en doen. In *Ipsos-publiek*.
<https://206.wpcdnnode.com/ipsos-publiek.nl/wp-content/uploads/2025/06/rapport-duurzaam-denken-duurzaam-doen-2025-onder-embargo.pdf>
- Jenkins, B. (2017) The Islamic State's Disposable Army. The Rand Blog, 20.
- Jong, S. de, Geest, V. van der, & Adjimbaks, S. (2024). Jonge drugscriminelen: Een kwalitatief onderzoek naar de achtergrondkenmerken en instroommechanismen van jonge aanwas in de drugscriminaliteit. PROCES, 103(5), 308-321.
<https://doi.org/10.5553/PROCES/016500762024103005005>
- Kessels, R. (2023). Monitor jeugdcriminaliteit 2023. Jeugdige verdachten van misdrijven: ontwikkelingen tot 2023. CBS / WODC.
- Kleemans, E. en Koppen, V. van (2020). Organized crime and criminal careers. In: Crime and Justice, 49(1), 385-423.
- Kleemans, E., De Poot, C., Kalidien, S., Kouwenberg, R., & Van Nassou, M. (2007). Criminele carrières in de georganiseerde misdaad. *Den Haag*, 13.
https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12087595-8203-41b3-94b6-8c0a17be2a24/cahier-2007-13-samenvatting_tcm28-66838.pdf
- Klungel, M., Agyeman-Prempeh, C., & Ceuleers, S. (2025, 26 maart). “Jongeren die door criminelen geronseld zijn beter beschermen”: Ik regel KNEUZEN om BEROVINGEN te doen’. NOS. <https://nos.nl/artikel/2561192-jongeren-die-door-criminelen-geronseld-zijn-beter-beschermen>
- Koops-Geuze, G. J., & Weerman, F. M. (2021). Community sanctions in youth justice compared to other youth crime responses: A meta-analysis. *European Journal Of Criminology*, 20(2), 758–781. <https://doi.org/10.1177/14773708211035305>
- Korf, D. J., Luijk, S. J., & De Meijer, M. E. (2018). Criminele samenwerkingsverbanden: Ontwikkelingen in aanpak en duiding van effectiviteit.
- KRO-NCRV. *Jeugdcriminaliteit verhardt en verjongt. Valt het tij nog te keren?* (2023). KRO-NCRV.
<https://pointer.kro-ncrv.nl/jeugdcriminaliteit-verhardt-en-verjongt-valt-het-tij-nog-te-keren>
- Kruisbergen, E. W., Roks, R. A., Kleemans, E. R., R.F. Kouwenberg, D. Knol, S.S. Nabi, T. Fiorito, E.R. Leukfeldt, & T. van Ruitenburg. (2019). Georganiseerde criminaliteit in Nederland: daders, verwevenheid en opsporing. In *Cahier*.
<https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/235/Cahier-2019-17-volledige-tekst.pdf?sequence=8&isAllowed=y>
- Kullberg, J., Mouktadibillah, R., & De Vries, J. (2021). Opgroeien in een kwetsbare wijk: Over buurteffecten en persoonlijke ervaringen van jongens en jonge mannen. In *Scp. Sociaal cultureel planbureau*. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjmwL_C_a2PAxU78LsIHxH4D4sQFnoECBcQAQ&url=h

- <https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2021/05/27/fopgroeien-in-een-kwetsbare-wijk/fopgroeien%2Bin%2Bee n%2Bkwetsbare%2Bwijk.pdf&usg=AOvVaw2kl-vkoUTpo1ciOccfCm7N&opi=89978449>
- Kuppens, J., Kathmann, K., & Ferwerda, H. (2022). Stop de in- en doorgroei: Een praktijkscan op interventies die vanuit BOTOC-gelden zijn opgestart om doorgroei en rekrutering van jongeren in de criminaliteit te stoppen.
- Lam, J., Van der Wal, R., & Kop, N. (2018). Onderzoeksreeks Politieacademie - Sluipend gif (1ste editie). <https://mediatheek.politieacademie.nl/pdf/94236.PDF>
- Lamet, W., & Wittebrood, K. (2009). *Nooit meer dezelfde: gevolgen van misdrijven voor slachtoffers*. Sociaal en Cultureel Planbureau. https://pure.uva.nl/ws/files/750078/81861_317355.pdf
- Leito, T. L. M., Van Bommel, S. R., Noteboom, F., & Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel. (2021). *Het misdrijf voorbij: Een verkenning naar criminele uitbuiting in Rotterdam*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel. <https://www.hetckm.nl/wp-content/uploads/2023/03/CKM-Rapport-2021-Het-misdrijf-voorbij.pdf>
- Manders, W., & Todorović, D. (2021). *Jongerenwerk in de online leefwereld van jongeren*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie, Lectoraat Youth Spot.
- Meijer, L., Dorst, K., Teisman, G., & Kuitenbrouwer, M. (2024). Voortgangsrapportage 2024 Aanpak wachttijden. In *Open.Overheid*. Rijksoverheid. <https://open.overheid.nl/documenten/af8cd5ba-e453-4fb7-aa02-1008ee5b8c15/file>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2025, 7 juli). *Wat verandert er voor u vanaf 1 juli 2025?* Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veranderingen-per-1-juli>
- Ministerie van Asiel en Migratie. (2025). *De Staat Van Migratie 2025*. In *Rijksoverheid*. Rijksoverheid. <https://open.overheid.nl/documenten/236956d0-cfff-48c5-8807-bf94f9bb6de1/file>
- Ministerie van Financiën. (2025). *Justitie en Veiligheid | Ministerie van Financiën - Rijksoverheid*. Rijksfinancien. <https://www.rijksfinancien.nl/miljoenennota/2025/bijlage/3096579>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2024a, 4 april). *Incidentele ondersteuning lokale preventieve aanpak Preventie met Gezag*. Nota | open.overheid.nl. <https://open.overheid.nl/documenten/dpc0645597e68ddac0f6784302995bcf7bb668bb2a0/pdf>
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2024b, 19 december). *Nieuwe Dossier WODC-podcast over jeugdcriminaliteit*. Nieuwsbericht | WODC - Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2024/12/18/beluister-nu-de-nieuwe-dossier-wodc-podcast-over-jeugdcriminaliteit>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023). *Jongeren niet in opleiding en niet werkzaam (NEET)*. Nederland Internationaal Vergeleken | OCW in Cijfers. <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/ocw-internationaal/onderwijs/aansluiting-arbeidsmarkt/jongeren-niet-in-opleiding-en-niet-werkzaam-neet>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2025a, 16 april). *Rapport De Staat van het Onderwijs 2025*. Rapport | Inspectie van het Onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2025/04/16/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2025?>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2025b, februari 4). *Aanpak lerarentekort*. Werken in het Onderwijs | Rijksoverheid.nl.

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/aanpak-tekort-aan-leraren>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2025c, september 19). *Prinsjesdag: streep door bezuiniging op onderwijskansenregeling*. Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/09/16/prinsjesdag-streep-door-bezuiniging-op-onderwijskansenregeling>
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (Vol. 3). Illenois, Lake Zurich: Acco.
- NJI. (2024, 18 oktober). *Cijfers over armoede in gezinnen* | Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/cijfers/armoede-gezinnen>
- NJI. (2025a). *Criminele uitbuiting*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/jeugdcriminaliteit/criminele-uitbuiting>
- NJI. (2025b). *Beschermende factoren en risicofactoren bij jeugdcriminaliteit*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/jeugdcriminaliteit/beschermende-factoren-en-risicofactoren>
- NJI. (2025c, 15 januari). *Wat zijn gevolgen van de onzekere woningmarkt voor jongeren?* | Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/op-jezelf-wonen/wat-zijn-gevolgen-van-de-onzekere-woningmarkt-voor-jongeren>
- NJI. (2025d, februari 27). *Cijfers over jeugdwerkloosheid* | Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/cijfers/jeugdwerkloosheid>
- NJI. (z.d.-a). *Wat is het model van bronfenbrenner?* Nji. <https://www.nji.nl/pedagogische-basis/wat-is-het-model-van-bronfenbrenner>
- NJI. (z.d.-b). *Waar lopen jongeren tussen 16 en 27 jaar tegenaan?* | Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/van-jeugd-naar-volwassenheid/waar-lopen-jongeren-tussen-16-en-27-jaar-tegenaan>
- NJI. (z.d.-c). *Mediaopvoeding: wat speelt er?* Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/mediaopvoeding/wat-speelt-er>
- NJI. (z.d.-d). *Aanpak schuldenproblematiek jongeren*. NJI. <https://www.nji.nl/armoede-en-geldzorgen/hoe-pak-je-de-schuldenproblematiek-van-jongeren-aan>
- NOS (2025, 18 april). *Scholen woedend om bezuiniging: “Enorme aderlating voor kwetsbare leerlingen”*. NOS. <https://nos.nl/artikel/2564105-scholen-woedend-om-bezuiniging-enorme-aderlating-voor-kwetsbare-leerlingen>
- NOS Nieuws (2024, 9 september). *Landelijke cijfers: criminelen niet steeds jonger of gewelddadiger*. NOS. <https://nos.nl/artikel/2536489-landelijke-cijfers-criminelen-niet-steeds-jonger-of-gewelddadiger>
- Noteboom, F., Landers, S., Ceuleers, S., & Van Bommel, S. (2020). *Dader of slachtoffer? Criminele uitbuiting; verkenning onder Nederlandse scholen*. In *www.hetckm.nl*. [www.hetckm.nl](https://www.hetckm.nl/wp-content/uploads/2020/02/CKM-rapportcrimineleuitbuiting.pdf). <https://www.hetckm.nl/wp-content/uploads/2020/02/CKM-rapportcrimineleuitbuiting.pdf>
- NZA. (2025, 11 februari). *NZA: wachttijden ggz blijven lang*. Nederlandse Zorgautoriteit. <https://www.nza.nl/actueel/nieuws/2025/02/11/nza-wachttijden-ggz-blijven-lang>
- Odgers & Jensen (2019). Young Adolescents’ Digital Technology Use and Mental Health Symptoms. *Clin Psychol Sci*. 2019 Nov;7(6):1416-1433.
- Openbaar Ministerie. (z.d.). *Jeugdcriminaliteit*. Openbaar Ministerie. <https://www.om.nl/onderwerpen/jeugdcriminaliteit>

- Paul, M. (2023, 11 september). *Kamerbrief Meer waardering voor praktijk in het funderend onderwijs* [Kamerbrief]. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjRu4Gj9aPAxVyhv0HHUVRlAIQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.rijksoverheid.nl%2Fdocumenten%2Fkamerstukken%2F2023%2F09%2F11%2Fkamerbrief-meer-waardering-voor-praktijk-in-het-funderend&usg=AOvVaw31N_jNgL0Q_W-awA2Non72&opi=89978449
- Peeck, V., Van Sambeek, C., & Witteveen, Z.M. (2022) *Doorgroeiers. Een kwalitatief onderzoek naar doorgroeiers in de drugscriminaliteit*. Politie.
- Peeck, V., Witteveen, Z., Sikkens-Dokter, E., & Nationale Politie, Dienst Regionale Informatie Organisatie, Team Analyse & Onderzoek. (2021). *Dealers in de dop* [Report]. <https://userfiles.mailswitch.nl/files/4286-f5ab40ee6cae911ea6b8b43bbdf64ecf.pdf>
- Peeters, T., Van Dongen, T., & Koster, N. (2022). *Schijnwerpers op de straat*. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3175/3155-schijnwerpers-op-straat-volledige-tekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Plochg, T., & Van Zwieten, M. C. B. (2007). Kwalitatief onderzoek. *Handboek gezondheidszorgonderzoek*, 77-93.
- Politie. (2024). *Vertrouwen in politie onder burgers ook in 2024 goed*. <https://www.politie.nl/nieuws/2025/mei/2/00-vertrouwen-in-politie-onder-burgers-ook-in-2024-goed.html>
- Politie. (z.d.-a). *crimineel samenwerkingsverband*. politieacademie.nl. <https://thesaurus.politieacademie.nl/Thesaurus/Term/4328>
- Politie. (z.d.-b). *Straffen voor jeugdcriminaliteit*. politie.nl. <https://www.politie.nl/informatie/straffen-voor-jeugdcriminaliteit.html>
- PO-Raad. (2025, 22 april). *Voorjaarsnota zet geen stap vooruit voor het primair onderwijs*. <https://www.poraad.nl/arbeidszaken/opleiden-professionaliseren/voorjaarsnota-zet-geen-stap-vooruit-voor-het-primair>
- Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming. (2021a, 22 november). *Beleidsreactie op advies: Korte detenties nader bekeken*. <https://www.rsj.nl/documenten/beleidsreactie/2021/11/22/beleidsreactie-advies-korte-detenties-nader-bekeken>
- Roks, J. (2024). Onderwaardering van het mbo: waarom het mbo als volwaardig erkend moet worden. *Bestuurskundige Berichten*, 39(1), 36-43. doi: <https://hdl.handle.net/1887/4256359>
- RIVM. (2018). *Groei en krimp | Volksgezondheid Toekomst Verkenning*. Vtv2018. <https://www.vtv2018.nl/groei-en-krimp>
- RIVM. (2025, 19 mei). *Mentale gezondheid*. <https://www.rivm.nl/gezondheidsonderzoek-covid-19/kwartaalonderzoek-jongeren/mentale-gezondheid>
- RSJ. (2021). Korte detenties nader bekeken. In *Rsj*. Raad voor Strafrechtstoepassing en jeugdbescherming. <https://www.rsj.nl/documenten/rapporten/2021/10/29/advies-korte-detenties-nader-bekeken>
- Schrijver, M. (2024, 5 maart). Daders explosies vaak nog piepjong; steeds meer jongeren op het verkeerde pad. *Telegraaf*. <https://advance.lexis.com/document/?pdmfid=1519360&crd=57e3b9c8-4ae0-4375-8d69-225be72cbce7&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A6BGD-S4W1-JBNC-73YC-00000-00&pdccont entco>

- mponentid=168873&pdteaserkey=sr14&pditab=allpods&ecomp=hc-yk&earg=sr14&prid= 77619826-6058-4ea3-a3bc-d923433f810a
- Schutjens, V., Nuijen, J., & Magnée, T. (2024). 'In de wachtstand' Een literatuurinventarisatie naar de impact van wachttijden in de ggz op patiënten, naasten, huisartsen en POH's-GGZ. In *Trimbos*. Trimbos. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2024/05/TRIAF2172-Rapport-Impact-van-de-wachttijden-in-de-ggz.pdf>
- Sergi, A. (2021) De 'disposable army' van georganiseerde misdaadgroepen. *Justitiële verkenningen*, 47(4), 37-46.
- Servaas, L., Weerman, F., & Fischer, T. (2021). Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag.
- Sieckelink, S. (2025). 'Onlife' present zijn. *Vakblad Sociaal Werk*, 26(1), 5-8. <https://doi.org/10.1007/s12459-025-2047-9>
- Smith, R.G. (2014). Responding to organised crime through intervention in rekruteringspathways. *Trends and issues in crime and criminal justice*, 473, 1-9.
- Smit, P., Ghauharali, R., Van Der Veen, H., Willemsen, F., Steur, J., Velde, R. T., Van Der Vorst, T. J., Bongers, F., Kabki, A., & Zaitch, D. (2018). Tasten in het Duister : Een verkenning naar bronnen en methoden om de aard en omvang van de criminaliteit te meten - Deel 1: Hoofdrapport. In *WODC eBooks*. <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/383250>
- Sommer, I. (2020a). *Het vrouwenbrein*. Atlascontact. https://books.google.nl/books?hl=en&lr=&id=ZzgDEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT4&dq=sommer+meisjes+eerder+in+puberteit&ots=trt9QnBB-c&sig=KRR4WR4_ks0IFPivmvcEpyaQbdU&redir_esc=y#v=onepage&q=sommer%20meisjes%20eerder%20in%20puberteit&f=false
- Spanjaard, H. J. M., Filé, L. L., Noom, M. J., Buysse, W. H., & Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). (2020). *Achterlopende ontwikkeling*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2464/3039_volledige_tekst_tcm28-441932.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Sprong, D. (2023, 14 december). Wees voorzichtig met zeggen dat drugsgebruik normaal is. *Trimbos-instituut*. <https://www.trimbos.nl/actueel/blogs/wees-voorzichtig-met-zeggen-dat-drugsgebruik-normaal-is/>
- State of Youth. (2025). Een Jonge Blik op Kinderrechten. In *Kinderrechten*. Kinderrechten. https://www.kinderrechten.nl/assets/2025/03/Rapport-Een-Jonge-Blik-op-30-jaar-Kinderrechten_def.pdf
- Straatwaarden & Veiligheidscoalitie. (z.d.). *Podcasts Hoe raken jongeren betrokken bij de georganiseerde criminaliteit?* Veiligheidscoalitie. <https://veiligheidscoalitie.nl/straatwaarden/podcasts>
- Strating, G., Van de Klundert, N., De Vree, M., Nickey van den Berg, Jozua Orobio de Castro, Siegalit Zarr, Meelezers van de werkgroep Harmonisatie Gezondheidsmonitor Jeugd 2023, GGD West-Brabant, RIVM, GGD Gelderland-Midden, GGD GHOR Nederland, GGD Limburg-Noord, & Stichting Alexander. (2024). *Prestatiedruk en groepsdruk in drukke tijden: Middelbare scholieren over hun mentale gezondheid, stress, sociale media, vapes en pesten*.
- Tollenaar, N., Beijers, J., Van Der Laan, A. M., & Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. (2024). Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie 2023. In *Cahier* (pp. 6-113).

- <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3385/Cahier-2024-14-volledige-tekst.pdf?sequence=9&isAllowed=y>
- Tollenaar, N., Broere, J. & Van der Laan, A.M. (2022). Woon- en pleegbuurten van geregistreerde jeugdcriminaliteit. De samenhang met buurtkenmerken en de veranderingen die zich daarin voordoen over de tijd. WODC.
- Tong, P., & An, I. S. (2024). Review of studies applying Bronfenbrenner's bioecological theory in international and intercultural education research. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1233925>
- Trimbos. (2024, 11 november). *De impact van sociale media op het welzijn is niet voor alle jongeren hetzelfde*. Trimbos-instituut. <https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/de-impact-van-sociale-media-op-het-welzijn-is-niet-voor-alle-jongeren-hetzelfde/>
- Turner, A., Pona, I. & Belcher, L. (2019) Counting lives. Responding to children who are criminally exploited. Children's Society ResearchGate
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2025). Voorjaarsnota 2025. In *Open.Overheid*. Rijksoverheid. <https://open.overheid.nl/documenten/910f6f86-c426-4f7a-8edf-b5771f9179c4/file>
- Van Beek, R. J. J., Monshouwer, K., Schutten, F., Den Hollander, W., Andree, R., & van Laar, M. (2024). *Het Grote Uitgaansonderzoek 2023*.
- Van Den Berg & Rekers (2021). Criminelen ronselen jongeren. #Alertprogramma.
- Van Den Broek, J. (2023). Jongeren in zware en georganiseerde criminaliteit: signalen en de rol van het voortgezet onderwijs. *Tijdschrift Voor Veiligheid*, 22(4), 16–33. <https://doi.org/10.5553/tvv/.000062>
- Van Der Heijden, P., Cruyff, M., & Van Gils, G. (2017). Methodenonderzoek Dark number jeugdige daders in Nederland van gedigitaliseerde criminaliteit en cybercriminaliteit. *Utrecht*. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2196>
- Van Der Laan, A. (2024, 18 december). Worden jeugdige daders echt steeds jonger? In *Dossier WODC*. Spotify. <https://open.spotify.com/episode/6flqjPGaG71W1iNYfFismq>
- Van Der Laan, A. M., Beerthuizen, M. G. C. J., & Boot, N. (2021). Monitor Jeugdcriminaliteit 2020. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit in de eerste twee decennia van deze eeuw. WODC/CBS.
- Van Der Laan, A. M., Tollenaar, N., Beijers, J., & R. Kessels. (2024). Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 2000-2023. In *WODC*. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3384/Cahier-2024-15-volledige-tekst.pdf>
- Van Der Laan, A. M., Van Der Schans, C. A., Bogaerts, S., Doreleijers, Th. A. H., Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, & VU medisch centrum. (2009). *Criminogene en beschermende factoren bij jongeren die een basisraadsonderzoek ondergaan*. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1226/ob276_volledige_tekst_tcm28-69553.pdf?sequence=2
- Van Kleef, G., (2024). Doorgroeien in de georganiseerde drugscriminaliteit. Een verkennend onderzoek naar strategische doorgroeiërs in de georganiseerde criminaliteit. Politie, Eenheid Rotterdam.
- Van Koppen, M. V. (2021), Daders van georganiseerde misdaad: wie zijn het en hoe raken ze betrokken?, *Justitiële verkenningen*, 47(4), 23-35.

- <https://doi.org/10.5553/JV/016758502021047004003>
- Van Koppen, M. V., van der Geest, V. R., & Kleemans, E. R. (2017). *Doorgroeiërs in de misdaad: De criminele carrières en achtergrondkenmerken van jonge daders van een zwaar delict*. Politie & Wetenschap. <http://www.politeenwetenschap.nl/publicatie/geweld-tegen-hulpverleners-in-de-psychiatrie-300/>
- Van Putten, R., & van der Zee, T. (2025). *Onderwijs voorbij de meritocratie: tegendraadse beschouwingen over prestaties in het onderwijs* (p. 192). Radboud University Press.
- Van Wijk, A., Van Esseveldt, J., Broekhuizen, J. & Bervoets, E. (2021), Jongeren en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio Den Haag. Een onderzoek naar aard, omvang, voedingsbodems en preventie. Bureau Beke.
- Vermeulen, I., Van Mantgem, J., Chessa, T., & Jansen, P. (2024). Georganiseerde drugscriminaliteit in beeld. In Nationaal Intelligencecoördinator van de politie & Politiechef van de Eenheid Landelijke Expertise en Operaties, *Fenomeenbeeld Drugs 2024*. <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/publicaties/2024/fenomeenbeeld-georganiseerde-drugscriminaliteit-2024.pdf>
- VNG. (2025, 18 april). *Gemeenten vallen in financieel ravijn*. <https://vng.nl/artikelen/gemeenten-vallen-in-financieel-ravijn>
- Weijers, I., & Kaal, H. (2022). Lvb en jeugdcriminaliteit. In *Jeugdcriminologie Achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Boom Criminologie. https://www.boom.nl/criminologie/100-12621_Jeugdcriminologie
- Weijers, I., Ferwerda, H., & Roks, R. (2021). Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche. *PROCES*, 100(5), 264–275. <https://doi.org/10.5553/proces/016500762021100005002>
- Weijers, I., Ferwerda, H., & Roks, R. (2021). Verharding van de jeugdcriminaliteit. Het probleem van de potentiële doorgroeiërs. *Nederlands Juristenblad (NJB)*, 96(1), 14-20.
- Weisburd, D. (2015). The law of crime concentration and the criminology of place. *Criminology*, 53(2), 133-157.
- Wissink, I., Quint, R. & Stichting Halt (2021). 'If it's too good to be true, it's too good to be true': Een verkenning van de literatuur over de kenmerken van jonge geldezels. https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/417031/If_it_s_too_good_to_be_true...pdf?sequence=1
- Wood, L.C.N. (2020). Child modern slavery, trafficking and health: A practical review of factors contributing to children's vulnerability and the potential impacts of severe exploitation on health. *BMJ Paediatrics Open* 2020;4:e000327. doi:10.1136/bmjpo-2018-000327

Bijlage A

Informatie- en Toestemmingsformulier Deelname Interview

Beste deelnemer,

U bent uitgenodigd om deel te nemen aan een interview als onderdeel van de Themastudie-Jeugd naar ondermijnende effecten en systeemkwetsbaarheden die van invloed zijn op de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door het Strategisch Kenniscentrum Ondermijnende Criminaliteit (SKC).

1. Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de systeemkwetsbaarheden die bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit en de daarmee samenhangende ondermijnende effecten. Dit onderzoek richt zich daarmee op het identificeren van de strategische meerwaarde van het inzetten van jongeren door CSV's, de manieren waarop jongeren daarin benaderd en betrokken worden, de rol van risico- en beschermende factoren in dit proces en hoe trends en ontwikkelingen van invloed op systeemkwetsbaarheden zijn. Daarnaast wordt onderzocht hoe de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit bijdraagt aan het ontstaan of versterken van ondermijnende effecten. Deze inzichten dienen bij te dragen aan het voorkomen van de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit en het beperken van de ondermijnende effecten hiervan.

2. Wat houdt deelname in?

- Het interview duurt ongeveer 60 tot 90 minuten en wordt, indien u hiermee akkoord gaat, opgenomen.
- De vragen gaan onder andere over de manier waarop jongeren worden gerekruteerd, de factoren die dit beïnvloeden en bredere maatschappelijke ontwikkelingen die hierop van invloed kunnen zijn.
- U bent vrij om vragen niet te beantwoorden of het interview op elk moment te stoppen.

3. Opname en verwerking van gegevens

- Als u toestemming geeft, wordt het interview opgenomen om de informatie nauwkeurig te verwerken. Indien u geen opname wenst, maak ik aantekeningen.
- De opname wordt alleen gebruikt voor transcriptie en daarna direct verwijderd.
- De transcripties worden uitsluitend door mij en/of mijn collega-onderzoekers gebruikt voor analyse.

4. Privacy en vertrouwelijkheid

- Alle gegevens worden geanonimiseerd. U wordt bijvoorbeeld aangeduid als 'Respondent A' en er worden geen herleidbare gegevens, zoals uw functie, opgenomen.
- Het is mogelijk dat geanonimiseerde citaten uit het interview in het eindrapport worden opgenomen. Indien u dit niet wenst, kunt u dit aangeven.
- De verzamelde gegevens worden in lijn met de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit veilig opgeslagen en na 10 jaar verwijderd.

5. Uw rechten

- Deelname is volledig vrijwillig.
- U kunt uw toestemming op elk moment intrekken. Indien u dit doet, worden uw gegevens direct verwijderd.

6. Vragen?

Heeft u vragen over het onderzoek of over uw deelname? Neem dan gerust contact op via [email onderzoeker]

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Toestemming Interview

Ik, _____, heb kennis genomen van het doel en de voorwaarden van dit onderzoek en geef toestemming om mij hiervoor te laten interviewen.

Toestemming opname

- ☐ Ik geef toestemming voor het opnemen van het interview
- ☐ Ik geef geen toestemming voor het opnemen van het interview

Toestemming gebruik citaten

- ☐ Ik ga akkoord met het gebruik van mijn geanonimiseerde citaten
- ☐ Ik ga niet akkoord met het gebruik van mijn geanonimiseerde citaten

Datum:

Plaats:

Handtekening:

Bijlage B

Topiclijst theoretische experts (wetenschappers, beleidsmedewerkers, orthopedagogen ect.)

Meenemen

- Recorder
- Informed consent formulier
- Topic lijst
- Telefoon

Invullen

- Datum: Locatie:
- Tijd:

1. Introductie

- Welkom heten en bedanken
- Het informed consent formulier doornemen
 - Vrijwillige basis, anonimiteit, stoppen
 - Zijn er vragen of het informed consent formulier?
 - Teken
- Opnemen, akkoord?
- Onderzoek en interview toelichten

- Niets is goed of fout, het gaat om visie en ervaringen en wat we daaruit kunnen leren.
-

2. Achtergrond

- Kunt u iets vertellen over uw expertise en ervaring met jeugdcriminaliteit en georganiseerde criminaliteit?
 - Wat ziet u als de grootste trends of veranderingen in jeugdcriminaliteit de afgelopen jaren?
 - Welke misconcepties bestaan er over jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit?
-

3. Werving en Betrokkenheid van Jongeren

Motivaties van jongeren

- Waarom raken/stappen jongeren de criminaliteit in volgens u?
- Welke push- en pullfactoren spelen een rol in hun keuzeprocess?
- Hoe belangrijk is groepsdruk, status of financiële prikkels hierbij?
- Speelt een gebrek aan alternatieven (bijvoorbeeld werk, school) hierin mee?

Mechanismen van rekrutering

- Welke methoden gebruiken CSV's om jongeren te rekruteren?
- Welke rol spelen sociale media, games en online platforms hierbij?
- Hoe verschillen rekruteringsstrategieën per regio of doelgroep?
- Zijn er specifieke doelgroepen onder jongeren die vaker worden benaderd? Waarom?
- Zijn er nieuwe ontwikkelingen/ trends zichtbaar in rekruteringsstechnieken?
- Zijn er aanwijzingen dat CSV's jongeren strategisch inzetten voor hun eigen ondermijnende doeleinden, bijvoorbeeld om handhavingsmechanismen te ontwijken?
 - Waarom zijn jongeren aantrekkelijk voor CSV's om in te zetten?
- Anders dan rekruteren, hoe raken jongeren betrokken bij georganiseerde criminaliteit? (dwang, uitbuiting of ongeplande rekrutering)

Rol van infrastructuur bij rekrutering

- Welke infrastructuren (fysiek, digitaal, sociaal) worden het meest misbruikt bij het rekruteren van jongeren?
 - Welke trends ziet u in het misbruik van infrastructuur door CSV's?
-

4. Risico- en Beschermende Factoren

Risicofactoren

- Wat zijn volgens u de belangrijkste risicofactoren voor betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit? (lijst voorleggen en prioriteit uitvragen)
- In hoeverre speelt de gezinssituatie een rol?
- Welke invloed hebben onderwijs en schooluitval hierop?

- Zijn er regionale verschillen in risicofactoren?
- Voorziet u risicofactoren die nu mee lijken te vallen, maar mogelijk in de toekomst een grotere rol gaan spelen?

Beschermende factoren

- Wat zijn volgens u de belangrijkste beschermende factoren die jongeren uit de georganiseerde criminaliteit kunnen houden? (lijst voorleggen en prioriteit uitvragen)
- Welke rol spelen rolmodellen, sport en jeugdwerk hierin?
- In hoeverre kan een sterk sociaal netwerk een buffer vormen tegen criminaliteit?

5. DESTEP-ontwikkelingen en Systeemkwetsbaarheden

Maatschappelijke ontwikkelingen

- Zijn er trends binnen de DESTEP-factoren (Demografisch, Economisch, Sociaal-cultureel, Technologisch, Ecologisch, Politiek-juridisch) die volgens u bij hebben gedragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit?
- Zijn er nu ontwikkelingen die in de toekomst effect kunnen hebben op die betrokkenheid?
- Welke economische factoren maken jongeren kwetsbaarder voor rekrutering?
- Hoe beïnvloeden maatschappelijke ongelijkheid en armoede deze dynamiek?

Systeemkwetsbaarheden en criminaliteit

- Welke zwakke plekken in het systeem maken Nederland aantrekkelijk voor georganiseerde criminaliteit?
- Hoe worden financiële of logistieke structuren misbruikt?
- Zijn er blinde vlekken in het Nederlandse systeem waar CSV's misbruik van maken?

6. Ondermijnende Effecten

Ondermijnende Effecten

- Welke maatschappelijke gevolgen ziet u van de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit?/ Waarom is het volgens u belangrijk om te voorkomen dat jongeren in de georganiseerde criminaliteit belanden?
- Welke sectoren ondervinden het meeste last van de ondermijnende effecten van jeugdcriminaliteit?
- Beïnvloedt de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit het vertrouwen in instituties, zoals politie, justitie en de overheid?
- In welke mate beïnvloedt jeugdcriminaliteit de veiligheid en leefbaarheid van buurten?
- Draagt het normaliseren van crimineel gedrag onder jongeren bij aan bredere maatschappelijke ontwrichting?
- Op welke manier raakt ondermijning verweven met legale structuren, zoals sportverenigingen, jeugdclubs of buurtinitiatieven?

Effectiviteit van interventies

- Welke interventies werken volgens u goed om jongeren uit criminaliteit te houden?
- Hoe kunnen onderwijs, jeugdwerk en wijkteams beter inspelen op deze problematiek?
- Zijn er internationale voorbeelden die als inspiratie kunnen dienen?
- Wat kan er nog verbeterd worden in de aanpak van jeugdcriminaliteit?
- Wat zijn de langetermijneffecten als er onvoldoende preventiebeleid is?
- Hypothetische situatie: Stel alle interventies die er op gericht zijn om jeugdcriminaliteit te voorkomen of minderen, worden per direct gestopt, hoe ziet onze wereld er dan over 5-10 jaar uit?

7. Stellingen/ werkhypothesen

- **Stabiliteit in de aard van jeugdcriminaliteit**
"De mechanismen en vormen van jeugdcriminaliteit zijn de afgelopen vijf jaar grotendeels gelijk gebleven, ondanks maatschappelijke en technologische ontwikkelingen."
- **Huidige stand van jeugdcriminaliteit**
"De jeugdcriminaliteit in Nederland is de afgelopen jaren afgenomen en bevindt zich momenteel op een relatief laag niveau, waardoor de algemene maatschappelijke dreiging ervan minder urgent lijkt."
- **Onveiligheidsgevoel in de samenleving**
"De betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit draagt bij aan een verhoogd gevoel van onveiligheid in de samenleving, doordat geweld, overlast en criminele netwerken zichtbaarder en onvoorspelbaarder worden."
- **Vertrouwen in de overheid en rechtsstaat**
"De betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit ondermijnt het maatschappelijke vertrouwen in de overheid en rechtsstaat, doordat het de perceptie voedt dat instituties falen in preventie en handhaving."
- **Maatschappelijke gezondheidslasten**
"De groeiende betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit leidt tot een toename van maatschappelijke gezondheidsproblemen, zoals psychische klachten, verslavingsproblematiek en een verhoogde belasting van zorginstellingen."
- **Structurele belemmeringen voor sociale mobiliteit**
"Wanneer jongeren eenmaal betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, vergroot dit de kans op langdurige uitsluiting van de arbeidsmarkt en onderwijs, wat leidt tot een vicieuze cirkel van armoede en maatschappelijke achterstand."
- **Normalisering en verbreiding van criminele structuren**
"De betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit draagt bij aan de normalisering van crimineel gedrag binnen bepaalde gemeenschappen, waardoor illegale verdienmodellen voor nieuwe generaties een steeds gangbaardere optie lijken."

8. Afronding

- Is er iets dat we nog niet besproken hebben, maar wat u belangrijk vindt in dit onderzoek?

- Heeft u suggesties voor andere experts die ik zou moeten spreken?
- Bedanken voor het meewerken.

Topiclijst – Praktijkexperts (jongerenwerkers, HALT, reclassering, etc.)

Meenemen

- Recorder
- Informed consent formulier
- Topic lijst
- Telefoon

Invullen

- Datum: Locatie:
- Tijd:

1. Introductie

- Welkom heten en bedanken
- Het informed consent formulier doornemen
 - Vrijwillige basis, anonimiteit, stoppen
 - Zijn er vragen of het informed consent formulier?
 - Teken
- Opnemen, akkoord?
- Onderzoek en interview toelichten
- Niets is goed of fout, het gaat om visie en ervaringen en wat we daaruit kunnen leren.

2. Achtergrond

- Kun je iets vertellen over jouw werk en jouw ervaringen met jongeren die in aanraking komen met georganiseerde criminaliteit?
 - Waarom ben je dit werk gaan doen?
 - Hoe vaak kom je in contact met jongeren die hierbij betrokken zijn?
 - Hoe vind je dat het gaat met 'de jeugdcriminaliteit'?
 - Zie je trends of veranderingen in jeugdcriminaliteit de afgelopen jaren?
 - Welke misconcepties bestaan er over jeugdige betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit?
-

3. Werving en Betrokkenheid van Jongeren

Motivaties van jongeren

- Waarom raken/stappen jongeren de criminaliteit in volgens u? (vrijwillig/dwang/rekrutering)
 - Zie je verschillen tussen jongeren die vrijwillig instappen en jongeren die onder druk worden gezet?
- Welke factoren spelen een rol in hun keuzeproces?
- Hoe belangrijk is groepsdruk, status of financiële prikkels hierbij?
- Speelt een gebrek aan alternatieven (bijvoorbeeld werk, school) hierin mee?

Mechanismen van rekrutering

- Welke methoden gebruiken CSV's om jongeren te rekruteren?
 - Wie benadert hen en hoe gaat dat in z'n werk?
 - Welke plekken (online of offline) zijn volgens jou belangrijk in dit proces?
 - Welke rol spelen sociale media, games en online platforms hierbij?
 - Verschillen rekruteringsstrategieën per doelgroep of regio?
 - Zijn er specifieke doelgroepen onder jongeren die vaker worden benaderd? Waarom?
 - Zijn er nieuwe ontwikkelingen/ trends zichtbaar in rekruteringstechnieken?
 - Zijn er aanwijzingen dat CSV's jongeren strategisch inzetten voor hun eigen ondermijnende doeleinden, bijvoorbeeld om handhavingsmechanismen te ontwijken?
 - Waarom zijn jongeren aantrekkelijk voor CSV's om in te zetten?
-

4. Risico- en beschermende factoren

Risicofactoren

- Welke jongeren lopen volgens jou het meeste risico om in de criminaliteit terecht te komen?
- Zijn er bepaalde kenmerken of situaties die je vaak ziet bij jongeren die in de georganiseerde criminaliteit belanden? (lijst voorleggen en prioriteit uitvragen)
- In hoeverre speelt de gezinssituatie een rol?
- Welke invloed hebben onderwijs en schooluitval hierop?

Beschermende factoren

- Wat helpt jongeren juist om eruit te blijven? (lijst voorleggen en prioriteit uitvragen)
- Welke rol spelen rolmodellen, sport en jeugdwerk hierin?
- In hoeverre kan een sterk sociaal netwerk een buffer vormen tegen criminaliteit?
- Ken je voorbeelden van jongeren die eruit zijn gestapt? Wat heeft hen geholpen?

5. DESTEP- ontwikkelingen en systeemkwetsbaarheden

Maatschappelijke ontwikkelingen

- Zijn er bepaalde maatschappelijke trends die volgens u bij hebben bijgedragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit?
- Is de aard van jeugdcriminaliteit veranderd?
- Hoe beïnvloeden maatschappelijke ongelijkheid en armoede deze dynamiek?

Systeemkwetsbaarheden en criminaliteit

- Welke zwakke plekken in het Nederlandse systeem zorgen ervoor dat jongeren betrokken kunnen raken bij georganiseerde criminaliteit?
- Wat werkt wel en niet in de huidige aanpak?
- Wat zou er volgens jou moeten veranderen om te voorkomen dat jongeren hierin terechtkomen?

6. Ondermijnende Effecten

Ondermijnende Effecten

- Waarom is het volgens u belangrijk om te voorkomen dat jongeren in de georganiseerde criminaliteit belanden?
- Beïnvloedt de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit het vertrouwen in instituties, zoals politie, justitie en de overheid?
- In welke mate beïnvloedt jeugdcriminaliteit de veiligheid en leefbaarheid van buurten?
- Draagt het normaliseren van crimineel gedrag onder jongeren bij aan bredere maatschappelijke ontwrichting?
- Welke gevolgen heeft jeugdcriminaliteit voor de volgende generaties?
- Op welke manier raakt ondermijning verweven met legale structuren, zoals sportverenigingen, jeugdclubs of buurtinitiatieven?

Effectiviteit van interventies

- Welke interventies werken volgens u goed om jongeren uit criminaliteit te houden?
- Hoe kunnen onderwijs, jeugdwerk en wijkteams het beste inspelen op deze problematiek?
- Wat kan er verbeterd worden in de aanpak van jeugdcriminaliteit?
- Wat zijn de langetermijneffecten als er onvoldoende preventiebeleid is?

- Hypothetische situatie: Stel alle interventies die er op gericht zijn om jeugdcriminaliteit te voorkomen of minderen, worden per direct gestopt, hoe ziet onze wereld er dan over 5-10 jaar uit?

7. Stellingen/ Werkhypothesen

- **De aard van jeugdcriminaliteit is niet veranderd**
"Jeugdcriminaliteit ziet er vandaag de dag grotendeels hetzelfde uit als vijf jaar geleden, ondanks veranderingen in de maatschappij en technologie."
- **Criminaliteit onder jongeren zorgt voor een onveilig gevoel**
"Als jongeren zich bezighouden met georganiseerde criminaliteit, voelen mensen zich in hun buurt minder veilig, omdat er meer geweld, overlast en criminele activiteiten zichtbaar zijn."
- **Minder vertrouwen in de overheid en politie**
"Wanneer jongeren betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, denken mensen sneller dat de overheid en politie hun werk niet goed doen, omdat het lijkt alsof criminaliteit niet wordt voorkomen of aangepakt."
- **Gevolgen voor de gezondheid van jongeren en de maatschappij**
"Jongeren die in de georganiseerde criminaliteit zitten, hebben vaker last van psychische problemen, verslavingen en andere gezondheidsklachten. Dit zorgt ook voor meer druk op de hulpverlening en zorginstanties."
- **Moeilijk om uit de criminaliteit te komen**
"Jongeren die eenmaal in de georganiseerde criminaliteit zitten, hebben minder kans op een gewone baan of opleiding. Dit zorgt ervoor dat ze moeilijk kunnen stoppen en vast blijven zitten in armoede en criminaliteit."
- **Criminaliteit wordt steeds normaler**
"In sommige buurten en groepen lijkt criminaliteit steeds gewoner te worden. Hierdoor vinden nieuwe generaties jongeren het makkelijker om erin te stappen, omdat het als een normale manier wordt gezien om geld te verdienen."

8. Afronding

- Is er iets dat we nog niet besproken hebben, maar wat u belangrijk vindt in dit onderzoek?
- Heeft u suggesties voor andere experts die ik zou moeten spreken?
- Bedanken voor het meewerken.

Bijlage C

Topiclijst Zorg

Meenemen

- Recorder
- Informed consent formulier
- Topic lijst
- Telefoon

Invullen

- Datum: Locatie:
- Tijd:

1. Introductie

- Welkom heten en bedanken
 - Het informed consent formulier doornemen
 - Vrijwillige basis, anonimiteit, stoppen
 - Zijn er vragen of het informed consent formulier?
 - Teken
 - Opnemen, akkoord?
 - Onderzoek en interview toelichten
 - Niets is goed of fout, het gaat om visie en ervaringen en wat we daaruit kunnen leren.
-

Ik doe onderzoek naar de systeemkwetsbaarheden die bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit en de ondermijnende effecten daarvan met een focus op het vóórstadium: signalen, kwetsbaarheden, beïnvloeding, en de jongere in ontwikkeling.

- het vroeg signaleren van mentale, sociale en lichamelijke problematiek,
- het signaleren van zorgwekkende thuissituaties of gedragsveranderingen,
- contact met mentoren en leerlingen,
- en het signaleren van trends in de populatie.

2. Achtergrond

- Kunt u kort iets vertellen over jouw werk als ...?
- Wat voor soort problematiek/ onderwerpen komt u tegen bij jongeren?
- Wat ziet u als de grootste trends of veranderingen in de problematiek van jongeren de afgelopen jaren?

3. Kwetsbaarheden, risico- & beschermende factoren

- Wat zijn volgens jou belangrijke factoren voor jongeren van deze leeftijd om in de problemen te raken of kwetsbaar te zijn
 - Is dat over de jaren heen veranderd?
 - *Wat is problematiek waar jongeren nu tegenaan lopen?*
- Zijn er bepaalde signalen waarvan u denkt: “Als ik dat zie, dan gaan bij mij alarmbellen rinkelen”?
 - Wanneer u een gesprek voorbereid, doet u dit dan met de mentoren?
- In hoeverre zijn docenten of mentoren alert op dit soort signalen,
 - en hoe verloopt de samenwerking met hen?
- Hoe goed weten jongeren zelf hulp te vragen als het niet goed met ze gaat?
- Welke rol speelt schoolverzuim of frequent afwezig zijn in de signalering van bredere problematiek?
- Ziet je bepaalde gedragsveranderingen bij jongeren die je zorgen baren?
- Ziet u verschillen in gedrag of ontwikkeling tussen jongeren uit stabiele gezinnen en jongeren uit meer onveilige of instabiele thuissituaties?
 - In welke mate merkt u dat financiële stress thuis een rol speelt in de keuzes die jongeren maken?
 - Hebben jullie bepaalde partners waar jullie mee samenwerken?
- En welke factoren dragen juist bij aan goede gezondheid, weerbaarheid en veiligheid van jongeren?
- Wat werkt volgens u goed – en wat niet – in het begeleiden van deze jongeren?

4. Mentale gezondheid

- Welke signalen van mentale problematiek ziet u het vaakst bij jongeren van 14 jaar (bijv. somberheid, stress, angst, zelfbeeld)?
 - In hoeverre speelt mentale gezondheid volgens u een rol bij de vatbaarheid van jongeren voor negatieve invloeden van buitenaf?
 - Merkt u een toename in mentale klachten onder jongeren? Zo ja, hoe uit zich dat in hun gedrag of keuzes?
 - Hoe gaan jongeren zelf om met mentale druk of problemen? Zoeken ze hulp, of houden ze dat vaak voor zich?
 - Welke rol speelt sociale vergelijking (bijv. via sociale media) in hoe jongeren zichzelf en hun toekomst zien?
 - In welke mate bespreekt u thema's als stress, prestatiedruk of zelfvertrouwen in uw gesprekken met jongeren? (en criminaliteit)
 - Signalen van sociale problematiek?
-

4. Trends, ontwikkeling, beïnvloeding en groepsdruk

- Ziet u bepaalde trends onder jongeren die u zorgen baren (bijv. mentale problemen, middelengebruik, polarisatie, social media)?
 - Wordt er in jouw werk aandacht besteed aan thema's als uitbuiting, drugshandel, criminele verleiding of loverboy-problematiek?
 - Heeft u in uw werk jongere waarvan u weet/ vermoed of later hoorde dat hij/zij in criminele kringen zit/terecht kwam?
 - Rekrutering, hoe zijn ze daarin terecht gekomen? Signalen?
 - Ziet u bepaalde 'voorroutes' of patronen die jongeren volgen voordat ze in aanraking komen met zwaardere criminaliteit?
 - Is rekrutering van jongeren iets dat actief speelt denkt u?
 - Op welke manieren worden jongeren gerekruteerd? Hoe gaat dat in zn werk?
 - Welke plekken (online of offline) zijn volgens jou belangrijk in dit proces?
 - Welke rol spelen sociale media, games en online platforms hierbij?
 - Zijn er specifieke doelgroepen onder jongeren die vaker worden benaderd? Waarom?
 - Zijn er nieuwe ontwikkelingen/ trends zichtbaar in rekruteringstechnieken?
 - In hoeverre spelen vriendengroepen een rol in het welzijn of juist in het ontsporen van jongeren?
 - Ziet u een toename in het streven naar status, geld of populariteit en hoe uit zich dat?
 - Komt het voor dat jongeren duidelijk onder druk staan van leeftijdsgenoten?
-

5. Online wereld

- Welke rol spelen sociale media, games en online platforms in het welzijn van jongeren?
- Krijgt u signalen van jongeren die worden beïnvloed of benaderd via sociale media of chatgroepen?

- In hoeverre zijn jongeren zich bewust van risico's online, zoals grooming, oplichting of rekrutering?
 - Normalisering van drugsgebruik/ criminaliteit
-

5. Systeemkwetsbaarheden

- Wat zijn volgens u tekortkomingen in het systeem (zorg, school, samenwerking) waardoor signalen gemist worden?
 - In hoeverre kunt u makkelijk schakelen met andere instanties als u zich zorgen maakt?
 - Hoe effectief is de samenwerking met mentoren, jeugdteams, leerplicht of wijkagenten in het vroegtijdig signaleren?
 - Heeft u het idee dat signalen altijd op de juiste plek terechtkomen?
-

6. Ondermijnende Effecten

- Waarom is het volgens u cruciaal om te investeren in preventie bij deze doelgroep?
 - Waarom is het volgens u belangrijk om te voorkomen dat jongeren in de georganiseerde criminaliteit belanden?
 - Welke maatschappelijke gevolgen ziet u van de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit?
 - Welke sectoren ondervinden het meeste last van de ondermijnende effecten van jeugdcriminaliteit?
 - Beïnvloedt de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit het vertrouwen in instituties, zoals politie, justitie en de overheid?
 - In welke mate beïnvloedt jeugdcriminaliteit de veiligheid en leefbaarheid van buurten?
 - Draagt het normaliseren van crimineel gedrag onder jongeren bij aan bredere maatschappelijke ontwrichting?
 - Op welke manier raakt ondermijning verweven met legale structuren, zoals sportverenigingen, jeugdclubs of buurtinitiatieven?
-

7. Afronding

- Is er iets dat we nog niet besproken hebben, maar wat u belangrijk vindt in dit onderzoek?
- Heeft u suggesties voor andere experts die ik zou moeten spreken?
- Bedanken voor het meewerken.

Bijlage D

Codebook

☐ Aard en omvang Jeugdcriminaliteit		
☐ Beschermende factoren	3	
☐ B belangrijk		
☐ beschermende factoren algemeen		
☐ B minder belangrijk		
☐ Beweegredenen van jongeren		
☐ delicten		
☐ DESTEP ontwikkelingen	5	
☐ Demografisch		
☐ Economisch		
☐ Politiek - Juridisch		
☐ Sociaal- Cultureel		
☐ Technologisch		
☐ factoren om kwetsbaar te zijn		
☐ familiebanden		
☐ Gelegenheidsstructuren		
☐ Interessant voorbeeld		
☐ Interventie		
☐ Inzichten		
☐ Jeugdgroep(en)		
☐ Jongeren aantrekkelijk voor CSV rekrutering	2	
☐ Ontwikkelingspsychologische factoren		
☐ Redenen in de werkzaamheden zelf		
☐ Mechanismen van rekrutering	4	
☐ Anders		
☐ Geplande rekrutering		
☐ Ongeplande rekrutering		
☐ Online rekrutering		
☐ Mentale gezondheidsproblemen		
☐ Misconcepties over Jeugd criminaliteit		
☐ Moeilijk te plaatsen		
☐ Normalisering criminaliteit		
☐ Ondernijende Activiteiten	1	
☐ Misbruiken infrastructuur		
☐ Ondernijende Effecten		
☐ Online wereld		
☐ Ontevredenheid in nederland		
☐ Risicofactoren	3	
☐ Algemeen		
☐ Belangrijk		
☐ Minder belangrijk		
☐ Scenariodenken		
☐ Systeemkwetsbaarheden		
☐ Uitbuiting		
☐ Vroegsignalering		

Bijlage E

Analyseproces

